

ערכות

מגזין המועצה האזורית הערבה התיכונה | גליון 96 | תשרי תשפ"ג | אוקטובר 2022

שנה אודף ואוהב

רגליים על הקרקע וראש בעננים
תיירני ויזמי הערבה בסיור השראה בצפון
עמ' 16

תורם ונתרם
על יחידת המתנדבים
עמ' 22

מה חדש? מיחדוש
האומנית שוקי לי עיברי פותחת את הלב
עמ' 34

תוכן עניינים

2	דבר העורכת
4	דבר ראש המועצה
8	מרחבי המועצה

כתבות

30	אין לה רגע דל (האמנית דליה מטמון)
34	מיחדוש
38	כמה שצריך

מדורים

42	התחדשות
44	גינת מדבר
46	מהמגירה
47	ערבה ירוקה
48	סיפורי מדבר
51	"לכל קמט יש סיפור"
52	נאמן למקור
54	חיים ברשת
58	המוח: תשבץ היגיון וחידות

עורכת

אوسی ניר

עריכה גרפית

סטודיו ערבה

מו"ל

המועצה האיזורית הערבה התיכונה

צילום שער

נוער עין יהב

צילום: חגי דהן

אין המערכת אחראית לתוכן מודעות פרסום

כתובת ליצירת קשר

ossi@arava.co.il

אנו מכבדים זכויות יוצרים ועושים מאמץ לאתר את בעלי הזכויות בצילומים המגיעים לידינו. אם זיהיתם בגיליון זה צילום אשר לא ניתן לו קרדיט כנדרש, פנו אלינו ונדאג לעדכן ולתקן.

לפרסום מודעות בעיתון, צרו קשר

ossi@arava.co.il

אוס' 052-8666111

הסיפור המופלא של גשר צ'ולוטקה בהונדורס

זהו סיפור על שינוי דרמטי, בלתי צפוי ולמרות שהוא אינו עוסק בגן חיות, יש כאן פרה חולבת, ברבור שחור ופיל לבן. אה, וגם גשר יפני במרכז אמריקה. אז איך הכול קשור לזמישות?? מוזמנים לקרוא על הסיפור המופלא של גשר צ'ולוטקה בהונדורס

בשנת 1996 קיבלו תושבי מדינת הונדורס, שבמרכז אמריקה, מתנה מיוחדת ומרגשת מהיפנים, גשר במתנה. במקום הגשר הישן והרעוע שניצב מעל נהר צ'ולוטקה, שנכנע שוב ושוב לפגעי מזג האוויר הגרועים במיוחד ששכנו באזור, בנו היפנים גשר חדש ומודרני, מתוכנן לפרטי פרטים בעבודה איכותית, כמו שרק היפנים יודעים לעשות. שנתיים לאחר בניית הגשר, בשנת 1998, הכה הוריקן "מיץ", הנחשב לשני הקטלני ביותר בהיסטוריה המתועדת, והחריב חלקים ניכרים מהונדורס. כמעט כל הגשרים במדינה נהרסו כליל אבל גשר צ'ולוטקה היפני נותר עומד על תילו וספג נזקים קלים בלבד. אבל... סופת ההוריקן שינתה לחלוטין את תוואי השטח, הרסה את כל הכבישים שמובילים לגשר ושינתה את מסלול זרימת הנהר. הנהר כבר לא היה מתחת לגשר, אלא לצידו... פאר היצירה ההנדסית, הפלא האנושי - הפך בן לילה למשהו חסר ערך. פיל לבן.

הגשר הזה נחשב על ידי רבים למטאפורה לשינוי דרמטי, בלתי צפוי. לפעמים, מתחולל אירוע יוצא דופן שמטלטל את הכלכלה, את התעשייה, את המדינה. והאירוע הזה, כמו ההוריקן, הוא בלתי צפוי - והופך דברים שהיינו בטוחים שהם קרקע מוצקה ואמת מוחלטת, לנטל, הוצאה מיותרת, אבן ריחיים. לפעמים זה משבר כלכלי חריף, לעיתים זו מחלה או מגיפה עולמית (כמו קורונה) ולפעמים זה פוליטיקאים ורגולטורים שמחליטים לעשות שינוי, כמו למשל חקירת הגבלים עסקיים נגד גוגל, אמזון, פייסבוק ואפל או כמו טראמפ שטלטל את העסקים

של יצרניות הסלולר הסיניות וניסה להכריח את טיקטוק, להימכר לחברה אמריקאית. לא צריך להתאמץ הרבה כדי לחשוב על דוגמאות נוספות כמו בלוקבאסטר, מוטורולה שהמציאה את הסלולר, קודאק שהמציאה את הצילום הדיגיטלי, נוקיה שהייתה חברת מכשירי הסלולר המובילה בעולם עם 36% נתח שוק, ויאהו שהייתה מנוע החיפוש ופורטל האינטרנט מס' 1 בעולם. אלו שמות שפעם נחשבו לאימפריות ענק ששלטו בתעשיות שלהן, ואז, בתהליך של חדשנות משבשת, הן איבדו את היתרון שלהן בשוק, הפכו בן לילה ללא רלוונטיות ונכסיהן נמכרו או מוזגו לחברות אחרות. טלפון סלולרי, סמארטפון, מדפסת הזרקת דיו, מצלמה דיגיטלית, רכב חשמלי, תאורת LED, ואפילו ויקיפדיה, כולם מהווים דוגמאות לחדשנויות משבשות אשר הובילו לקריסה של תעשיות מסורתיות שונות.

בלתי צפוי? תלוי את מי שואלים...

נאסים טאלב טוען שמרבית האירועים המכוננים בהיסטוריה היו בלתי צפויים בשעתם, בעוד שבדיעבד אנו מביטים לאחור ומסבירים אותם באמצעות סיבתיות רציונאלית. הוא פיתח זאת לתיאוריה שנקראת "תיאוריית הברבור השחור" המתייחסת לאירוע נדיר, בעל השפעה רבה שלכאורה לא ניתן לניבוי אך ניתן להעריך שיתרחש בזמן כלשהו. אותו הנהר האיתן שאנחנו כל כך בטוחים שלא יזוז ממקומו לעולם, ויזרום לנצח, עלול לשנות כיוון פתאום. השאלה היא: האם אנחנו מוכנים?

להרוג את הפרה החולבת

אליאב אללוף, מומחה לשיווק, יועץ ליזמים ומותגים ומחבר הספר "למה כדאי להיות לטובת הכריש" מספר את הסיפור הבא. "יום אחד, במסגרת ההליכה היומית שלהם, עבר גורו עם התלמיד שלו ליד צריף בשדה. ילדים התרוצצו עם בגדים מלוכלכים וקרועים. ההורים עבדו ברפת מאולתרת, עם פרה אחת ויחידה. התלמיד הזדעזע ושאל את האב "למה אתם חיים ככה?" "אין ברירה", הסביר האב, "החיים קשים. למזלנו יש לנו את הפרה, שמספקת לנו מספיק חלב כדי לשרוד, להכין קצת מוצרי חלב ולעשות ברטר עם השכנים על קצת ירקות. תודה לבורא על הפרה הזו, שמאפשרת לנו להתקיים". ואז, בזמן שהאב והאם הכניסו את הילדים לתוך הבית, הגורו

ולצעדים שנוקטות חברות מתחרות. המושג לקוח מעולם הספורט ומתייחס לשינוי תנוחת גוף, המחייב שילוב של שיווי משקל, קואורדינציה, רפלקסים וסיבולת. היכולת להגיב לפעולה של מתחרה. בגלל האצת קצב השינויים העסקיים בעשורים האחרונים, היכולת של חברה וכשרה להגיב במהירות ובאופן מתאים לשינויים, מהווה במקרים רבים תנאי הכרחי להצלחת הארגון/העסק ולפעמים אף להישרדותו. יש קשר ישיר בין חשיבה יצירתית לבין זמישות: ביסוד החשיבה היצירתית עומדת הגמישות המחשבתית. גמישות מחשבתית היא היכולת להתמודד ואפילו להרוויח משינויים בלתי פוסקים וחוויות מגוונות. יכולת זאת נובעת מאינטרקציה בלתי פוסקת עם הסובבים, פתיחות למתרחש ויכולת לשנות ולהשתנות כדי להגיע לתוצאות. כדי להתנהל בזמישות יש צורך ביצירתיות. יש צורך לאמץ דרכי חשיבה מגוונות, להתנער מקבעוונות ואמונות מגבילות וללמוד לראות כל סיטואציה ממספר נקודות מבט כדי להגיע לפתרון בעיות אופטימלי.

השיעור שמלמד אותנו הסיפור של גשר צ'ולוטקה בהונדורס, הוא זה: תחשבו מהו הנכס הכי גדול ומשמעותי שלכם, משהו שהוא הליבה של העסק, משהו שאתם מאמינים שיהיה רלוונטי וחיוני גם בעוד 10 ו-20 שנה, ואז תבחנו אותו לפי תיאוריית הברבור השחור - כלומר, באיזה סצנריו הוא יכול להפוך להיות לנטל, מעכב צמיחה והתפתחות או לסתם פיל לבן. לפעמים, מה שאנחנו צריכים לעשות, זה פשוט "להרוג את הפרה החולבת". ואולי לא חייבים להרוג את הפרה - אפשר למכור או להשכיר אותה. רק לבחון האם הנכס הכי חשוב שלנו, הוא לא הדבר שגם נותן לנו "ברקסים" בחיים.

הכי חשוב לא לפחד משינויים ולא להפסיק לנסות. מקסימום, נצליח!

**קריאה מהנה!
אוסי ניר**

המעוניינים לכתוב ולהשתלב בעשיית המגזין מוזמנים לפנות:
ossi@arava.co.il, 052-8666111

צילום: מרחבי הרשת, פרסום לפי סעיף 27 א

גשר איתן או פיל לבן

השתחררה, טיילה לה ליד הצוק ונפלה למטה ומתה. "הצעיר כבר התכונן לחשוף את האמת מאחורי המעשה, ולהתנצל. אבל אב המשפחה המשיך, "ואז הבנו אני ואשתי, שאין ברירה, ואנחנו חייבים לעשות משהו אחר, אחרת לא נשרוד. נטלנו הלוואה מכמה מהשכנים ומהבנק, ופיתחנו כאן עסק של חקלאות." "זה מדהים", אמר הצעיר, כשהוא ממשיך להתרשם מהשינוי העצום שחל במקום.

"בדיעבד, המוות של הפרה היקרה שלנו, היה הדבר הכי טוב שקרה לנו", הסבירה האמא, שהצטרפה לשיחה.

לפעמים, כשאנחנו מצליחים "בקטנה", יש לנו מה להפסיד. וכשאנחנו "מפסידים" את הנכס הכי חשוב שלנו, אנחנו גם מסירים את החסם העיקרי שעומד בפני הצמיחה שלנו. או כמו שאומרים - באזור הנוחות אין צמיחה והתפתחות.

זמישות = זריזות וגמישות

בשנים האחרונות נעשה שימוש רב במושג זמישות (Agility) בהקשר עסקי או ארגוני, בו מייצג המושג את היכולת של חברה, עסק או ארגון להגיב בזריזות, לצאת מאזור הנוחות ולבצע התאמה מהירה לנסיבות המשתנות

לקח את הפרה, הוביל אותה אל קצה הצוק, ודחף אותה למטה. הפרה התגלגלה במדרון ומתה. התלמיד הביט על הגורו בתדהמה "למה עשית את זה, מאסטר?! אתה הרגת את המשפחה הזו!" הגורו לא אמר דבר.

שנתיים לאחר מכן, התלמיד, שכבר הפך לגורו בפני עצמו, טייל בשדות, והגיע לאותו הצריף. לבו החל להלום בחוזקה, כי זכר שעמד מנגד כאשר הגורו שלו פגע בדבר היחיד שפרנס את המשפחה הענייה, ולמעשה חיסל את סיכוייה לשרוד. רגשי האשם הציפו אותו, והוא החליט להתוודות בפני המשפחה, שהגורו שלו הרס את חייה והוא עמד ולא עשה דבר. הוא הגיע למקום ונפעם: הצריף הרעוע הפך להיות מבנה חדש. החצר הייתה נקייה, והילדים ששיחקו, היו לבושים בבגדים יפים. בעודו עומד נדהם ומתלבט האם המשפחה עזבה ומשפחה אחרת רכשה את השטח, הבחין הגורו הצעיר באב המשפחה מגיע, נוסע על טרקטור, והיו בשדה עובדים שכירים, מערכות השקיה וגידולים חקלאיים. "שלום לך", אמר מי שהיה התלמיד, "מה... מה קרה פה? זכיתם בלוטו?" אב המשפחה צחקק. "האמת שממש ההפך. לפני שנתיים, ממש ביום שהייתם פה, קרה משהו נורא. הפרה שהייתה לנו,

לתושבים שלום,

בפרוס השנה החדשה אני מאחל לכולנו שנה טובה ומתוקה, שנת בריאות, שנה שבה החקלאות הישראלית תחזור לקבל את הכבוד הראוי לה והאמצעים לחזקה ולפתחה. שנה שבה המשילות בארץ תחזור, שעבריינים יפחדו ממשטרה, שנהיה חברים טובים ומכבדים האחד את השני, שהשיח יהיה מכבד, שחיילנו ישובו הביתה בשלום ונהיה מאושרים בחלקנו. שתהיה שנה טובה באמת!

בחרתי לשתף אתכם בדברים טובים ומשמעותיים, שמשנים מציאות לטובה, שקרו לנו בשנה החולפת. פעילויות שנעשו בשיתוף פעולה עם מנהלי המועצה ועובדיה, חברי המליאה, מרכזי המשקים, יושבי ראש הנהלות, תושבים ויועצים:

- **הסכם עם מועצה אזורית תמר** - סך פוטנציאל ההסכם הוא מעל 20 מיליון ₪ בשנה ותועלתו רבה לערבה ותלויה בעבודת הפיתוח שלנו. בשלב הראשון נקבל מתמר בגין ההסכם וחלוקת הכנסות מוועדת גבולות כ-6.5 מיליון ₪. במסגרת ההסכם יועברו אלינו שטחים ובהם מחצבת תמר שנמצאת בסוף עליית סדום. מיד עם השלמת העברת השטחים, יצאו מכרזים למחצבות חצץ נוספות על שטחים שיש עליהם תב"ע מאושרת שאמורים להכניס למועצה עוד כ-10 מיליון ₪ בשנה. בשטחים שנקבל מתמר יש פוטנציאל פיתוח נוסף.
- **הסכם קק"ל** - הסכם פיתוח תשתיות ביישובי הערבה בסך של 97 מיליון ₪ בתוך 5 שנים, תחולת ההסכם משנת 2023 כאשר נקבל כ-20 מיליון ₪ בכל שנה. ההסכם אושר

ביקור אברהם דובדבני (דובדב) יו"ר קק"ל בערבה. פברואר 2022

שהתחייבו במעמד רכישת השטח. מתחמים אלו אמורים לספק מאות מקומות עבודה והכנסות למועצה מארנונה של כ-7 מיליון ₪ בשנה. בקרוב יפורסמו מגרשים במתחמים שטרם שוקו. תושבים המעוניינים מוזמנים לפנות לגלי כהן, מנהלת הפיתוח לקבלת פרטים נוספים. מובהר ומודגש כי רמ"י (רשות מקרקעי ישראל) הם המשווקים את המגרשים ולא המועצה על כל המשתמע מכך.

- **קידום תעסוקה** - אחת המשימות הראשונות והמשמעותיות שלקחנו על עצמנו היא **רישות הערבה בסיבים אופטיים** מתוך הכרה בחשיבות פיתוח תשתיות פיזיות ותקשורת בפריפריה כבסיס לצמיחה דמוגרפית. תשתיות איכותיות הן לא רק ברמת הנוחות, אלא יאפשרו פרנסה ותעסוקה ויעודדו הגעת אוכלוסייה איכותית לאזור. פרויקט הנחת הסיבים האופטיים, הוא פרויקט דגל שלנו שצפוי להסתיים במהלך שנת 2023 בתקווה שעד סוף השנה יותקנו הסיבים במרבית יישובי הערבה ואנו נזכה לתקשורת אינטרנטית וקליטה ברמה אחרת ממה שהורגלנו עד היום וברמה משנה מציאות. בנוסף, המועצה מבצעת כרגע בדיקת קליטות של כל חברות הסלולאר שבעזרתה יותקנו אנטנות נוספות וישופרו הקליטות בכל היישובים ועל כביש 90. מלבד מקומות התעסוקה שיווצרו מפיתוח תיירות ותעשייה, אנו מקדמים את ענף הטכנולוגיה הגבוהה, **הייטק בערבה**. 170 תושבים מכל הגילאים נרשמו לקורס **הסבה להייטק** ועשרות מהם מתקדמים מאוד בקורס. במקביל, **מספר חברות הייטק מתכננות פתיחת שלוחה בערבה**. בקרוב נקיים **כנס רובוטיקה עם אנשי המפתח**

פה אחד בדירקטוריון קק"ל ואני בטוח שהסכם היסטורי זה יעזור לשפר חלק גדול מהתשתיות ביישובים.

- **פיתוח אזור תעשייה** - מתוכנן שדרוג וחלוקה של המבנה הגדול לאולמות של 800 מ"ר. התחלנו בתכנון לביצוע בניין משרדים לעובדי הייטק שאמור להכיל כ-200 עובדים (100 בשלב הראשון). שני מפעלים ממרכז הארץ מתוכננים לעבור לאזור התעשייה (מפעל צינורות פלסטיק ומפעל מתכת) ובקרוב תפתח מסעדה.
- **פיתוח ארבעה אזורי תיירות** - למועצה האזורית יש ארבעה מתחמים מוסדרים לתיירות שפותחו כבר לפני 20 שנה ובמהלך השנים שוקו רוב המגרשים. **מיצד חצבה, הכניסה לספיר, מואה והכניסה לצוקים**. קיבלנו החלטה לפתח באמצעות החברה לפיתוח את תשתיות חרף עלותן הגבוהה, שמושטת כולה על היזמים, ולחייב את היזמים לבנות כפי

מרפאת המשך בספיר פועלת 24 שעות ביממה

צילום: משרד הפנים

חתימת ההסכם מול מוא"ז תמר בראשות שרת הפנים איילת שקד

המובילים בארץ בתחום, במגמה לפתח את הרובוטיקה במערכת החינוך, בעבודה ובפיתוח המו"פ החקלאי. יוזמה חדשה היא עבודה בכור בדימונה - לאחר החגים יגיע לערבה מנהל הכור בדימונה, למפגש תושבים בו הוא מתכנן להציע **משרות בשלל תחומים לתושבי הערבה בכור בדימונה**, מתוך תפיסת עולמו הערכית והציונית והכרה בחשיבות חיזוק הערבה.

• **חינוך** - השנה קיבענו באופן קבוע הטבה שקיבלנו בשנה שעברה ממשרד החינוך, תוספת של 25% בשעות הוראה. בנינו והכנו **10 כיתות חדשות** במהלך הקיץ האחרון. אנו פועלים לבנות **מסלולים ואפשרויות בחירה נוספות** לכל התלמידים וההורים, ביסודי ובתיכון, מתוך תפיסת עולם שיש לאפשר לכל תלמיד להגשים את עצמו. פרויקט נוסף הוא **תכנון מתחם תחנות ההסעה**.

< **בית ספר יסודי - מיצבנו את בית הספר היסודי כקריית חינוך** עם שלושה מסלולי לימוד שעובדים במוסד אחד, אנו מקדמים בנייה של כיתות נוספות והתקנת מעלון להנגשה.

< **תיכון** - אנו במהלך תכנון **מבנה חדש לתיכון**, שיפוך מערכת ביוב ושירותים במקלט ובשבלים אחרונים של תכנון **שיפוץ כנגד רעידות אדמה**. בנוסף לכך **הובלנו בתיכון תהליך שבוחר את התפיסה החינוכית לשנים הבאות** במטרה להתאים צרכים למסלולי לימוד בדגש על אפשרות עמלנית.

• **אקדמיה בערבה** - אנו פועלים מול מספר גופים להבאת לימודי אקדמיה לערבה ובהם

המשמעותי הוא כמובן פתיחת **מרפאת ההמשך בספיר**, שפתוחה כל יום משמונה בבוקר עד שתיים עשרה בלילה ובימים שישי ושבת משמונה בבוקר ועד ארבע אחר הצהריים, מרפאה שמאויישת באחות כפר ורופא בכוננות קריאה. **הופסקה גביית תשלום התושבים בגין מוקד רפואה דחופה**, שודרג "קו ערבה" של שירותי בריאות כללית המתעדף שיחות המגיעות מהערבה. דאגנו ליום נסיעה מאורגן עבור בני הגיל השלישי לבאר שבע ולדימונה לצורך נסיעות בריאות, סידורים ושירותי טיפול הניתנים מחוץ לאזור. בנוסף, הצלחנו להסדיר את נושא הטיפול הרפואי לחיילים בסופי שבוע במרפאת המחנה הצבאי שליד עין יב.

• **ביטחון** - קיבלנו **תקן לשוטר נוסף** לתחנת השיטור בספיר שאנו מנסים לאייש. קיבלנו כבאית לקצה הצפוני (חצבה ועידן) שמופעלת על ידי מתנדבים שמוכיחים את יכולתם המופלאה בכל פעם מחדש. אנו פועלים להבאת כבאית גם לקצה הדרומי בפארן. הסתיים תכנון מרכז הפעלה לשעת חירום - שאמור לשמש כחמ"ל מועצתי ואזורי באירוע חירום והביצוע יחל בחודש נובמבר.

• **חקלאות** - בנינו תוכנית לקידום החקלאות בערבה אך אנחנו רחוקים עדיין מחוף מבטחים. **התחברנו לקו המים הארצי** (מים מותפלים מים תיכון) ואנו פועלים לשדרג את מערכת המים גם בכמות וגם באיכות כשהבסיס הוא הבאת מים מים סוף. הצלחנו

אוני' בן גוריון, קמפוס אילת, האוניברסיטה העברית והפקולטה לחקלאות, מכללת ספיר ובית ספר בצלאל לאומנויות. **תוכנית משותפת עם הפקולטה לחקלאות ברחובות** קורמת עור וגידים.

• **בריאות** - הערבה שודרגה משמעותית בשירותי הבריאות בשנה האחרונה. מלבד שני רופאים קבועים מצוינים, הצטרפו אחיות נוספות למערך האחיות המצוין שלנו. קיבלנו תוספת משמעותית של רופאים יועציים שמגיעים לאזור. **תחנת מד"א פועלת 24 שעות ביממה**, קיים תכנון להגדלת המרפאה לחדר רנטגן, אולטרסאונד ועוד. **הרחבנו את שעות פתיחת המרפאות ביישובים** והמהלך

ביקור ירון אוהיון מנהל מפ"ק קק"ל מה-19.05.22

צילום: גדי גוהר

סלילת הרחבות פארן

להתקדם גם בנושא דו-שימוש הכולל ייצור חשמל וגידול חקלאי בכפיפה אחת. לאחר החגים נשיק גוף משותף לארבע מועצות (ערבה תיכונה, חבל אילות, רמת נגב ותמר) לטיפול יסודי בידיים עובדות. בכוונתנו לבנות תוכנית העסקה ייחודית לפריפריה הרחוקה.

- **איכות הסביבה** - נמצא פתרון לשאריות החקלאיות הקשות ביותר, כפות התמרים. הסכם התקשרות מול חברה אשר מפנה את השאריות למרכז הארץ ומייצרת מהם מזון לבעלי חיים, נמצא בימים אלו בתהליך כתיבה במועצה. ההסכם יהא בין כל מושב ישירות לחברה המבצעת. בנוסף, הוסדר ונחתם ההסכם ההיסטורי של פינוי אשפה כהסכם משולש בין מוא"ז תמר, ערבה תיכונה ומשרד הפנים.

- **כביש 90** - הצלחנו להעלות את סוגיית כביש 90 המסוכן לשיח ציבורי וקבלת החלטה לביצוע. המדינה מתכננת להשקיע גם באכיפה והסברה ובכוונתנו לשדרג גם את כבישי הכניסה ליישובים במסלול הליכה ותאורה. **שדרוג כביש 90 יבוצע בארבעה חלקים:**

1. 20 ק"מ המשך הקטע המסודר עד נחל שיטה.
2. בשנת 2023 אמור להתפרסם מכרז לביצוע 30 ק"מ מצומת הערבה לחצבה. זהו קטע הכביש הקשה ביותר בכביש הערבה ועלותו המשוערת היא 700 מיליון

משרדי הממשלה באופן שהתושבים יוכלו לבצע מהערכה שירותים כמו חידוש או שינוי פרטים בתעודת זהות, חידוש דרכון, רישיונות נהיגה ועוד, זאת ללא צורך בנסיעה למשרדי הממשלה. אנו נפרסם פרטים בהמשך.

- **צמיחה דמוגרפית** - הקיץ נקלטו יותר מ-60 משפחות ובהם כ-100 ילדים שפתחו את שנת הלימודים במערכת החינוך שלנו. בנוסף, במסגרת החלטת ממשלה בדבר הקמת 14 יישובים בנגב, אושר לנו להקים יישוב חדש עיר אובות. עיר אובות מיועד להיות יישוב קהילתי בן 500 משפחות, בשלב הראשון 250 משפחות ובשלב השני עוד 250 משפחות. זוהי זכות גדולה לכולנו לבנות יישוב חדש בערבה.
- **קהילה, תרבות וספורט** - שיפוץ וחידוש אולם הספורט האזורי בספיר.

3. 120 מיליון ש"ח שדרוג קטע הכביש מחצבה ועד נחל שיטה שכוללים 7 מסלולי עקיפה לכל כיוון, 2.5 ק"מ כל אחד, תאורה וגדר הפרדה. העבודות אמורות להתחיל כבר בשנת 2022.
4. סלילת כל החלק מחצבה לנחל שיטה לכביש דו מסלולי (אוטוסטרדה מודרנית). לזה אין כרגע לוח זמנים.
- **נגישות ממשל** - בתקופה הקרובה תותקן בערבה עמדת מחשב למתן שירות לרוב

צילום: עופר גור

עונת הגדיד בערבה

הצלחות אלו הן תולדה של עבודה מאומצת ושילוב כוחות של רבים, אך עלינו לזכור שעבודה רבה, קשה, רווית אתגרים ומאומצת עוד לפנינו ואני בטוח שבעבודת צוות טובה ונכונה נצליח לקדם את מרבית הפרויקטים והאתגרים שלפנינו. תודה רבה לעובדי המועצה המסורים ולכל השותפים על עשייה ברוכה ונמרצת לטובת הציבור לאורך כל השנה. שתהא השנה הבאה עלינו לטובה שנת יצירה, שנת עשייה, פיתוח וקידום.

שנה טובה לכולנו!

הנחת ארנונה לאזרח ותיק

המועצה הזינה הנחת ארנונה אוטומטית (בגובה של 25%) לאזרחים ותיקים הזכאים להנחה על פי רשימות שהתקבלו מביטוח לאומי.

קריטריוני בסיס לזכאות בהנחה:

- גבר שמלאו לו 67 / אישה שמלאו לה 62 שנה.
- מקבלים עפ"י חוק הביטוח הלאומי אחת מהקצבות הבאות: קצבת זקנה, קצבת שאירים, קצבת תלויים או נכות בשל פגיעה בעבודה.
- ✓ על מנת לוודא כי התקבלה ההנחה, אנא בידקו בשובר הארנונה האחרון שנשלח לכם כי מצוין בפירוש "הנחת אזרח ותיק".
- ✓ במידה והנכם עומדים בקריטריונים אך אינכם מקבלים את ההנחה, אנא מלאו והגישו טופס בקשה, צילום ת.ז. ואישור על קבלת אחת מהקצבות הרשומות. את הטופס יש להגיש לחגית כלפון במחלקת הגבייה במועצה - gvia@arava.co.il
- ✓ ניתן למלא טופס ולקבל הנחה רטרו מאותה שנת מס מיום הזכאות (לדוגמא: תושב שהגיע לגיל 67 בחודש מאי יקבל הנחה ממאי ולא מתחילת השנה).

מסמכים נדרשים	מגבלת שטח	שיעור ההנחה	סוג הנחת אזרח ותיק
<ul style="list-style-type: none"> • מילוי טופס בקשה • צילום תעודת זהות • אישור רשמי של קבלת אחת מהקצבות הבאות: קצבת זקנה, קצבת שאירים, קצבת תלויים או נכות בשל פגיעה בעבודה.	עד 100 מ"ר*	25%	מקבל קצבה ללא השלמת הכנסה
<ul style="list-style-type: none"> • מילוי טופס בקשה • צילום תעודת זהות • צירוף אסמכתאות בדבר ההכנסה הכוללת בשנת המס הקודמת.	עד 100 מ"ר*	30%	מותנה במבחן הכנסה - הכנסת הגמלאי אינה עולה על השכר הממוצע במשק (אם מתגוררים שני גמלאים, ההכנסה אינה עולה על 150% מהשכר הממוצע במשק)
<ul style="list-style-type: none"> • מילוי טופס בקשה • צילום תעודת זהות • אישור רשמי של גמלת סיעוד והשלמת הכנסה	עד 100 מ"ר*	70%	זכאי לגמלת סיעוד

* במידה ויש יותר מ-100 מ"ר, היתרה תשולם בתעריף רגיל ללא הנחה.

גיל שלישי

שנה אחת-עשרה של הקתדרה לותיקי הערבה

אנו ממשיכים במלא המרץ עם תכנית הפעילות לגיל השלישי של "הקתדרה לותיקי הערבה", אשר פותחת שנת פעילות האחת-עשרה. התכנית כוללת את מיטב המרצים, המנחים והתכנים המגיעים אלינו לערבה.

גם השנה נפעיל את תכנית "מועדון מופת" שלושה בקרים של ימי פעילות מלאים בשבוע (ימי ראשון, שני ורביעי). פעילויות ה"קתדרה" יתקיימו גם אחה"צ והערב בכל ימי השבוע ויכללו חוגים, סדנאות והרצאות. יום שלישי יוקדש לטיולי מבוגרים סיורי "שביל ישראל" וכן אירועים ומפגשים יעודיים. התכנית תכלול גם השנה את "קתדרה של החופש הגדול" בחודשי הקיץ ואת פעילות "הקתדרה של לפני החגים" בתקופה שלפני חגי תשרי. שנת הפעילות תחל ביום ראשון 23/10/22

החידושים אותם אנו מתכננים להרחיב השנה:

- **מועדון "שורשים מותאם"** - גיבוש והפעלת יום פעילות אחת לשבוע, העשיר בתוכן ועניין והמותאם לותיקים המתמודדים עם ירידה קוגניטיבית. מטרת מסגרת זו הנה לאפשר לותיקים אלא פעילות הפגתית ויציאה מהבית (יחד עם מטפל / מלווה או באופן עצמאי), ליום פעילות המתקיים בתנאים ובמרחב מוגן ומותאם והמסייעים בשמירה על כלל התפקודים האישיים, קשרים חברתיים ומשמעות. מסגרת פעילות זו תתקיים בימי שני במרכז קהילה ותכלול הסעות וארוחות.

- **הסעות** - החל משנת הפעילות תשפ"ג נתחיל בפילוט של הסעות יעודיות לגיל השלישי מצירי הישובים לפעילות בוקר האזורית בספיר, מתוך מטרה לתת מענה לותיקים הזקוקים לכך ומעוניינים לקחת חלק ולהשתתף במגוון הפעילויות השונות. יתקיים בימי שני ורביעי. פרטים והרשמה בהמשך.

- **"ללכת בטוח"** - במהלך חודש ספטמבר אנו יוצאים במסגרת פעילות ייחודית של קבוצות הליכה מותאמות לגיל השלישי בישובים. מטרת התוכנית ליצור מענה מותאם גיל,

מועצה אזורית הערבה התיכונה
קהילה עם שורשים

לצעוד בטוח

קבוצות הליכה מותאמות לאזרחים ותיקים

בניית תוכנית
התקדמות
אישית

קבוצות קטנות
ואינטימיות
(מס' המקומות מוגבל)

מפגשים אישיים
עם מדריך מקצועי
ומנוסה בבית הלקוח

12 מפגשי הליכה
קבוצתיים
מותאמים ומנוחים

השתתפות במחיר סמלי

לפרטים נוספים והצטרפות יש לפנות לורד 052-5422466

צילום: שרה קוואקרנאק ביקורת במרפאת המשך של חשב וצוות "חטיבת הרפואה" ממשרד הבריאות, יחד עם מנהלי מינהלת המחוז של הכללית, רופאי המשפחה וצוות מחלקת הבריאות במועצה

"קו ערבה"

שירות יעוץ רפואי און-ליין של רופא משפחה או רופא ילדים 24/7, בעדיפות לתושבי הערבה במענה למוקד שירותי בריאות כללית *2700

רפואה יועצת

הגעת קבועה ורציפה של מטיב הרופאים בעלי ניסיון מקצועי בתחומי: עיניים, עור, אף-אוזן-גרון, אורתופדיה, פסיכיאטר, נשים והתפתחות ילדים. ומענה של רפואה משלימה - טיפולים פרא רפואיים: פיזיותרפיה, ריפוי

בריאות

הרחבת שירותי בריאות אזוריים

בחדש מרץ האחרון פתחנו בהתרגשות והצלחה את מרפאת המשך בספיר והרחבנו משמעותית את שעות הפעילות והמענה הרפואי הניתן לתושבי האזור. שיתוף פעולה הדדי של המועצה יחד עם קופת חולים והצוותים הרפואיים הביא לחיזוקם והנגשתם המשמעותיים של שירותי הבריאות הניתנים באזור, הן בשעות פעילות המרפאות והרחבת תחנת מד"א, לעבודה עשירים וארבע שעות ביממה, והן בהרחבת סל השירותים הרפואיים לרווחת התושבים בשגרה ובחירום. התמקדנו בשיפורים ושידרוגים בתחום הבריאות:

מרפאת המשך

הרחבה ותגבור מענה רפואי של אחות במרפאת ספיר בכל יום החל מהשעה 8:00 בבוקר ועד לשעות הערב והלילה בשעה 24:00 בימי חול, ובשישי, שבת וחג בין 8:00-16:00. בנוסף לקבלת קהל של רופאי המשפחה בכל יום חול אחה"צ עד 19:00 בערב. במהלך החודשים האחרונים בהם מופעל המענה הרפואי אנו עדים לצמיחה במספר הפניות מידי יום וחודש, לצד שירות אדיב, מקצועי וסבלני של כל הצוות הרפואי במרפאה.

תחנת מד"א

הרחבת נקודת ההזנקה של אמבולנס במענה לאירועי חירום והצלת חיים ל-24 שעות ביממה.

המעודד יציאה מהבית לפעילות גופנית מהנה ופעילה והמאפשר שימור יכולות פיזיות, כושר גופני ושימור אורח חיים בריא גם בשלהי החיים. מסגרת הפעילות תתקיים בישובים וכוללת 12 מפגשים בקבוצות קטנות | הדרכה על-ידי מאמנים מנוסים | תוכנית וליווי אישי | השתתפות במחיר סימלי | לפרטים והרשמה: ורד - 052-5422466

כלל השתתפות בפעילות השונות כרוכה בתשלום והיא מסובסדת על ידי משרד הרווחה והמשרד לשיויון חברתי. חוברת הפעילות השנתית תפורסם במהלך חודש ספטמבר ותופץ במייל, באתר המועצה וביישובים.

שירותי בריאות ערבה - דרני התקשרות

מזכירות מרפאת ספיר א'-ה'
077-6449451 / 08-6592223 (8:00-14:00)
הודעות וואטסאפ 052-4827701

מרפאת המשך א'-ה'
08-6592217 אחות (08:00 בבוקר ועד חצות 24:00 בלילה)

מרפאת המשך שישי/שבת/ערבי חג/חג/שבתון
08-6592217 אחות (08:00 בבוקר עד 16:00)

"קו ערבה" - יעוץ טלפוני דרך מוקד כללית
רפואת משפחה, ילדים ועור 03-5688550

מקרי חירום והצלת חיים 24 שעות ביממה - מד"א 101

בעיסוק ותזונאית. בנוסף לכך הנגשת ציוד מעקב של הולטר לחץ-דם ומוניטור עוברי למעקבים וטיפול המשך.

הסעות בריאות לאוכלוסייה המבוגרת ובעלי מוגבלויות

למוקדי בריאות ושירותים עירוניים בדימונה ובאר שבע (אחת לשבוע. רישום דרך מרפאת ספיר)

הסדרת טיפול רפואי לחיילי הערבה במרפאת החטיבה הצבאית

חייל שזקוק לטיפול רפואי דחוף ואשר נמצא בביתו בערבה, יכול לתאם הגעתו לרופא החטיבה, דרך אורי לב, קב"ט המועצה, 052-3665928.

"שורשים במדבר"

מיסוד תוכנית "שורשים במדבר" לשיקום מבוגרים בקהילה אשר נזקקים לעזרה, תיווך ומיצוי זכויות לאחר אירועי בריאות ואשפוזים. הרחבת המענה ומגוון הטיפולים לתחומי הטיפול הרגשי, הידרותרפיה וריפוי בדיבור. התוכנית פועלת באופן עצמאי ובהובלת המועצה ופתוחה לתושבים מבוטחי כל קופות החולים. רכזת התוכנית - נרי מזור: 054-2073023.

קידום ופיתוח

בימים אלה אנו פועלים במרץ לקידום ופיתוח מגוון מענים ופעילויות לרווחת בריאותם של תושבי הערבה:

- הרחבת בנייה של המרפאה בספיר, כולל הקמת חדרי דימות (רנטגן ואולטרסאונד) וחדרי רופא טיפולים.
- הקמה ואבזור מחסן השאלת ציוד שיקומי ורפואי מועצתי.
- מציאת מסגרת ופעילות לשירותי רפואת שיניים לילדים ומבוגרים, בשיתוף פעולה עם קופות החולים.

כל אלא ועוד נעשים בתמיכתם, מחויבותם ושיתוף הפעולה ההדוק של הצוותים הרפואיים, אחיות היישובים, הרופאים, צוות מד"א, צוותי הטיפול והמתנדבים. מלוא התודה, ההוקרה וההערכה להם.

עירית שחר-רווה

מנהלת בריאות וגיל שלישי

לעשות

לנוח
לחייג 101 למד"א
להסיר בגדים לוחצים
לצלם את הנחש
אם אפשר

לא לעשות

לא לקרר את המקום
לא למצוץ את הארס
לא לשים חסם עורקים
לא לשתות/לאכול

זהירות! הנחשים והזוחלים הארסיים מתעוררים

מידע נוסף והנחיות להתנהגות
www.arava.co.il/snakes

המועצה האזורית
הערבה התיכונה

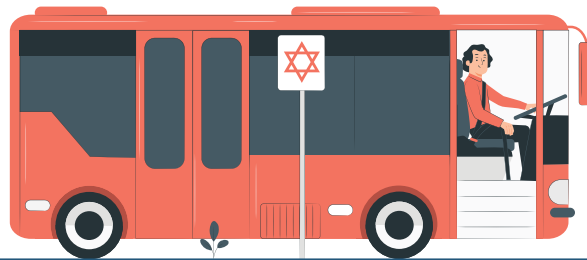
שורשים במדבר - תוכנית לפיתוח שירותים לשיקום מבוגרים בערבה
מזמינה אתכם להצטרף

הסעות בריאות

שירות חדש בערבה

יום נסיעה מאורגן לדימונה ובאר-שבע לצורך נסיעות בריאות,
סידורים ושירותי טיפול הניתנים מחוץ לאזור
מיועד לתושבים בגיל השלישי ולצעירים ומבוגרים הרשומים במחלקת הרווחה

קו ההסעה פועל אחת לשבוע בימי שלישי
ועובר במוקדי בריאות ושירותים מרכזיים בדימונה ובאר-שבע
(מרפאות קופת-חולים, ביה"ח סורוקה, מכוני בריאות, BIG וכו')

איסוף החל מ-07:00 בתחנת מרכז של כל ישוב
פיזור יציאה ב-15:00 מאר-שבע ופיזור בישובים
מחיר כרטיס: 30 ₪ (הלוך-ושוב) | חיוב דרך מחלקת הגבייה במועצה | למבוטחי כל קופות החולים

הזמנת מקום והרשמה

מזירות מרפאת ספיר בימים א'-ה' בשעות 8:00-13:00
08-6952223 | 077-6449451

מסע לקוח

עסקי התיירות הם חלק מעולם העסקים הרחב, גם הם מחברים את הצורך עם המענה, את הלקוח עם הספק, והדרך אל לב הלקוח היא אומנות ומקצוע בפני עצמו. לדרך זו קוראים "מסע הלקוח" (Customer Journey) והיא חלק משמעותי וחשוב בתהליך השיווק. כולנו אנשים שונים. מה שמשותף לנו, הוא החיפוש אחר חוויות ייחודיות, ריגושים, רגעים שמייצרים עבורנו משמעות. אתרים ועסקים טובים מבינים את זה ומייצרים מסע לקוח שמורכב מחוויות ורגעים שהלוח יזכור אחר כך.

"מסע הלקוח" הוא תהליך אסטרטגי ומרכיב קריטי במנוע הצמיחה של חברה, אשר בונה מערכת יחסים הן בין לקוח קיים והן בין לקוח פוטנציאלי. במילים אחרות, זוהי דרך אפקטיבית להפוך לקוחות פוטנציאליים, ללקוחות קבועים, נאמנים ומרוצים, מה שמשיע באופן ישיר על חוויות לקוח חיובית ואף על שירות לקוחות יעיל ונכון. ובמקביל, להפוך לקוח קיים למרוצה יותר, בעל שביעות רצון ותחושה שמקשיבים לו ומכירים אותו, קריטריונים מהותיים וחשובים במיוחד, בעיקר בעידן של ריבוי חברות ותחרות.

מסע לקוח הוא החוויה המקיפה שיש ללקוח עם הארגון הכוללת את כל האינטראקציות של הלקוח בכל הערוצים, המכשירים ונקודות הממשק של העסק מול הלקוח. כל פעילות של לקוח קיים או לקוח פוטנציאלי עם העסק, היא חלק ממסע הלקוח. מדובר בסדרה של חיבורים, במערכת היחסים בין צרכן למוצר, למותג או לחברה. חיבורים אלו יכולים להיות קריאת חוות דעת באינטרנט, תמונה יפה, פרסומת, מאמר, כתבה בעיתון, באינסטגרם או בכל פלטפורמה אחרת. ישנן מאות דרכים שונות בהן אנשים יכולים לתקשר עם עסקים בכל יום, כל אינטראקציה של צרכן עם ארגון כלשהו היא שונה בתכלית מבחינת המרחב, הזמן

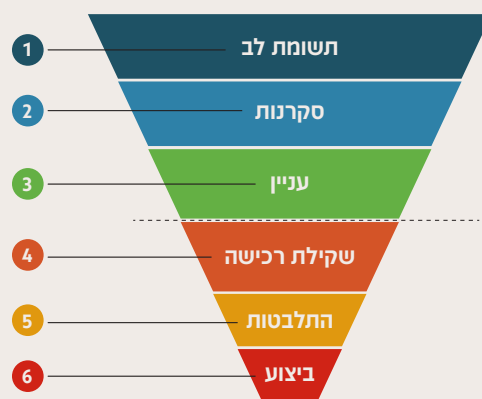
נהנים מחורף חד פעמי, נחל חצבה

צילום: עירי עפאים

הקשר בין מסע לקוח לבין חוויות לקוח הינו הדוק וחד משמעי. כאשר חברה, ארגון או עסק, משקיעים משאבים ואנרגיה בתהליך של מסע לקוח איכותי ונכון, חוויות לקוח משתפרת אף היא על ידי ערכים מוספיים מהותיים כמו זמינות, יחס אישי, יעילות, גמישות ועוד.

בעידן הדיגיטלי, חברות משתמשות במגוון רחב של ערוצי תקשורת כדי לתקשר עם לקוחותיהם אך יחד עם זאת חשוב לזכור כי ריבוי אמצעי תקשורת עלול לפגוע במסע הלקוח וליצור אסטרטגיות שונות זו מזו. לכן חשוב לא להתפזר ברשת, ולתחזק נכסים דיגיטליים על פי משאבי הארגון. הטכנולוגיה מחברת הכול באופן מיידי, ולא בכדי הוגדרה בוועידה הכלכלית העולמית כ"מהפכה התעשייתית הרביעית", מהפכה זו הפכה את הצרכנים למודעים, חכמים ועצמאים הרבה יותר מבעבר, ונדרש מאיתנו

וערוץ הקשר. במבט ראשון, מסע הלקוח נראה פשוט, יש מוכרים, קונים, ביקוש והיצע. אבל, כאשר בוחנים את התהליך בזכוכית מגדלת, מסע לקוח התהליך מורכב עם משתנים רבים ונקודות מפגש שונות ומגוונות. הלקוח יפגוש אותנו בחיפוש אקראי ברשת, פוסט חברתי או קמפיין שיווקי. כל אלה מצטרפים לרגעים קטנים שרובם מתרחשים בטלפון הנייד ולכן הם זמינים נגישים וניתנים למעקב ולניהול. נקודת המוצא בתכנון מסע לקוח היא לייצר חוויות לקוח מושלמת ולהבין כי הלקוחות שלנו הם מארג שונה מאד של אנשים. המוצר או השירות שאנחנו מייצרים עונה על צורך מסוים עבורם, ולא תמיד מדובר באותו אחד עבור כולם. כולנו אנשים שונים. מה שמשותף לנו, הוא החיפוש אחר חוויות, ריגושים, רגעים שמייצרים משמעות. אתרים ועסקים טובים מבינים את זה, ומייצרים מסע לקוח שמורכב מחוויות ורגעים שזוכרים אחר כך.

בהסברים על המרחב, האפשרויות הטמונות בו בחוויה המשלימה.

שפה: בכל תקשורת עם הלקוח, גם שיווקית וגם מילולית, שימו לב תמיד מה עובר מבין השורות, הקפידו להתאים את עצמכם לסוג הלקוח וגם לשלב ההיכרות שבו הוא נמצא (אם זו חשיפה ראשונה, מישהו שכבר מכיר אתכם או לקוח חוזר).

פידבקים: מאחר והשונות בין לקוח ללקוח שונה, אחת הדרכים היעילות ביותר לדעת מה עובד היא פשוט לשאול לדעתם. הקשבה היא אחד העקרונות החשובים ביותר בבניית מערכת יחסים.

ניתן לעשות זאת באמצעות סקרים פשוטים של שאלה או שתיים, כך נוכל להיחשף למידע רב שלא העלינו על דעתנו. וכמובן בכל שלב, יש להתייחס בכבוד ראש לכל מילה שמקבלים מלקוח, למחמאות אבל לא פחות מכך, גם לביקורות. ביקורות, מעבר לכך שהן מאפשרות לחדד את עצמכם, הן מייצרות תקשורת ישירה בין העסק ללקוח. לקוח שיפנה עם תלונה או

מה **הם** אוהבים. ככל שתצליחו להיות אישיים יותר הסיכוי שתשיגו את המטרה טובה יותר. **המטרה:** חוויה, לא מכירה: בעולם התיירות אפשר לומר שהמטרה הינה יצירת חוויה ואנו צריכים למכור את החוויה עצמה.

לא רק מסרים: חווית לקוח צריכה לבוא לידי ביטוי בתהליך עצמו, הזמינות שלכם לסייע, קלות ההזמנה, מהירות ואיכות מענה של שירות הלקוח.

הדרגתיות: חווית לקוח טובה תתחיל בפנייה שמייצרת עניין אבל לא מכירתית מדי. המטרה היא להתאים את המסרים ואת החוויה ללקוח: איפה הוא נמצא כרגע, מה הזמן הטוב ביותר לפנות אליו, באיזה טון ומילים כדאי להשתמש, באיזה אורך, מה הפלטפורמה המתאימה, ועוד. המשך קשר עם הלקוחות המסע לא הסתיים ברגע שהלקוח רכש את העיסקה, מסע לקוח נועד ליצור לקוחות נאמנים וחוזרים והשלב הראשון בדרך לשם הוא לתת להם את ההרגשה שאנחנו שם גם לאחר שהם גיהצו את האשראי. זה מתחיל בסמס שאחרי, בקשר האישי,

להיות אמני התוכן, המסרים והמכירות. ככל שגובר קצב התפתחות הטכנולוגיה כך עולות ציפיות הצרכנים לקבל שירות מותאם אישית. עיקר מסע הלקוח והחשוב ביותר הוא חווית הלקוח. לקוח מרוצה הוא לקוח חוזר, ולכן יש חשיבות אדירה לכל אינטראקציה שנעשית בין החברה ללקוח. עמידה בזמנים, שירותיות, גמישות, יעילות, אדיבות ומהירות כל אלה פקטורים בעלי חשיבות גבוהה המשפיעים על חווית הלקוח ועל המשכיות המסע עמו. כמה כללי זהב בתכנון נכון של מסע לקוח:

לראות את הדברים מנקודת מבטו של הלקוח: לנסות ולהתאים עבור הלקוח את החופשה שלו אצלנו. לא להתפתות לחשוב על מה אנחנו רוצים להשיג, אלא מה הוא חווה בכל רגע, מה הוא מחפש?

עקביות ואחידות: חשוב לייצר מסרים ורושם קבוע, לאורך זמן. באופן כזה שישאיר רושם חזק מספיק ומזוהה עם העסק שלכם. פרסונליזציה: היכרות טובה עם האורחים שלכם מאפשרת לכם לדעת מה **הם** מחפשים

צילום: קטרינה צעירי

הערבה - סיפור מרגש ומפתיע

5. לפני כתיבת הפוסט לחשוב מה היינו רוצים שהלקוח הפוטנציאלי יעשה אחרי הקריאה/ צפייה, ולכוון אותו לשם (קריאה אחת ברורה לפעולה). לפני הפרסום - הגהה ולנסות לקרוא את הפוסט בעיניים של הגולש/ת.

אירועי תיירות עד סוף שנת 2022 (רישמו את התאריכים)

פסטיבל הסרטים מה-11/19-9

אם התגעגעתם לראות סרט על גבי מסך ענק תחת כיפת השמיים, מול נופי הערבה המדהימים שלנו, עם פופים, כרבוליות וכוס סחלב חם, אנו שמחים לבשר כי פסטיבל הקולנוע" סרטים בערבה" יתקיים בפעם ה-12 ברציפות, חוויה ייחודית בלתי נשכחת, קולנוע איכותי ומפגש עם יוצרים מרחבי העולם.

אירוע wellness מה-11/30 ועד ה-12/3:

אירוע ייחודי במטרה למצב את יישובי המועצה ואיזור הערבה התיכונה, כמותג אטרקטיבי ייחודי של קידום הבריאות, תרבות הפנאי והספורט לסוגיו. תיירות ה-wellness משלבת פעילות גופנית, נפשית וחברתית, התפתחה מאוד בשנים האחרונות והיא מקדמת את בריאות הגוף והנפש. האירוע משותף לערבה

אירוע לילות לבנים צילום: דנה וולפין

כמה כללי ברזל ודברים שחשוב לשים אליהם לב בתקשורת מול לקוחות:

1. כדי לעצור את הגלילה האינסופית של הגולשים, קריטי שהמילים הראשונות או שלוש השניות הראשונות של הסרטון/ התמונה - יהיו כאלו שיגרמו להם לעצור.
2. כתיבה בגובה העיניים, ישירה ונעימה (לא צינית או מתחכמת).
3. לעודד מעורבות של הגולשים על ידי שאלות, תגובות, שיתופים.
4. לא לתאר את התכונה של המוצר (מה יש כאן) אלא את התועלת לצרכן (מה יוצא לי מזה). הלקוח קונה ערך, קונה תועלת, קונה "רווח".

הצעה לשיפור ויזכה לתשובה מעריכה ואפילו צ'ופר להוקרה - הוא לקוח שיחזור בוודאות. ככה מייצרים מסע מוצלח.

אל תשכחו, שכבר קיים לכם מסע לקוח כזה או אחר, אומנם מסורתי אבל קיים. כל מה שנוותר הוא לקחת אותו צעד קדימה...

גם אנחנו במחלקת תיירות מנסים לשפר את חווית הלקוח ומסע הלקוח. אחד הערוצים המשמעותיים שלנו מתמקד ברשתות החברתיות, בעיקר פייסבוק, אינסטגרם, ערוץ יוטיוב וטלגרם, שהם כיכר העיר הוירטואלית בת זמננו. אבישג איילון, תושבת עין גדי, בעלת סוכנות בוטיק לשיווק דיגיטלי שעובדת מספר שנים עימנו מבהירה "בשיווק תיירות הסוד הוא לייצר תמהיל מדויק של פוסטים עבור השלבים השונים במסע הלקוח. החל מפוסטים שנועדו לתת השראה לחופשה, הכרות עם חבל הארץ שלנו (יצירת ביקוש), ועד פוסטים מכירתיים שמטרתם לייצר הנעה לפעולה והזמנות (קצירת ביקושים). חשוב לזכור שאנשים יעקבו אחרינו בשביל התוכן שמעניין אותם (תמונות מעולות שמושכות תשומת לב, המלצות, מידע מועיל), ובתוך כל זאת, נשלב את הפוסטים שנועדו לשרת את המטרות שלנו (הזמנות) - אחד לא יעבוד בלי השני.

צילום: אדוארד קפרוב

פסטיבל הסרטים

קמפוס אילת
אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

תואר שני בניהול תיירות ומלונאות

יום לימודים בשבוע -

אילת/באר-שבע

50% פרונטלי

ZOOM 50%

מידע נוסף:

08-6304519

nadam@bgu.ac.il

בארץ. בכוונתנו לפתוח הכשרת תיירות מותאמת לתיירני הערבה הקיימים בפועל וכאלו שמתעודים להיכנס לעולם התיירות. קורס המבוא לתעשיית התיירות יעסוק בהבנה מהו המוצר התיירותי, ניתח קהלי יעד, נכסים תיירותיים במדבר, תיירות כפרית, חקלאית ומדברית. התיירנים בפועל ילמדו כלים פרקטיים לניהול עסק תיירותי ויעמיקו בנושאים כמו כלים ליצירתיות באירוח, תיירות נכנסת, שיווק בעולם התיירות, ניהול פיננסי (כולל מערכות סליקה), נגישות. ההכשרה תכלול 12 מפגשים של 4 שעות אקדמיות כל אחד ובנוסף 2 סיורים במרחבי תיירות מקבילים ולמידת עמיתים.

מרב עמית

מנהלת מחלקת תיירות

aravatourism@arava.co.il, 052-8991336

הערבה כמו תיירות, סביבה וחקלאות. קמפוס אילת, השלוחה הדרומית של אוני' בן-גוריון בבאר שבע, מציע מסלול לימודי תואר שני בתיירות ומלונאות במסלול היברידי שמשמעו חצי נוכחות פיזית וחצי שיעורי זום. הבשורה המשמעותית היא שאם ירשמו מספיק מאנשי הערבה למסלול, הוא יתנהל בערבה. אני ממליצה בחום על מסלול לימודים זה, זוהי הזדמנות מצוינת לתואר בערבה שיתנהל באופן ידידותי, זמין ונוח. המעוניינים מוזמנים לפנות אליי להסבר ופרטים בנייד: 052-8991336 או במייל: aravatourism@arava.co.il בנוסף, עומדות לרשותכם מלגות הערבה כפי שפורסמו על ידי מרכז קהילה.

קורס תיירות ייחודי, ייעודי ומותאם לתיירני הערבה

בסיוע משרד התיירות, בחסות אוניברסיטאית ובשיתוף פעולה עם בכירי מרצי התיירות

הדרומית והתיכונה, ויכלול מגוון פעילויות בתחום הבריאות, הספורט וה-wellness. סדנאות, תרגולי עומק, תרגול משותף בלב מדבר והופעת אורח בפארק תמנע. יש למה לחכות. המדבר שלנו, המאפשר ניתוק מוחלט והתמסרות לשקט ולרוגע, ללא הסחות דעת ורעשי רקע, הוא המקום המושלם לפיתוח פלח תיירות זה.

אירוח בתים ומשקים פתוחים על כביש 90 מה-14-17/12

אירוע ראשון מסוגו, משותף לערבה התיכונה וערבה דרומית, בו יתארחו תיירים, משפחות וקבוצות במשקים חקלאיים ובבתים פרטים לחוויית היכרות אותנטית, אישית וממקור ראשון עם האנשים שמאחורי העשייה והיזמות המקומית, בתחומי ליבת עשיית הערבה - חקלאות, תיירות, אומנות, יזמות. תיירות חברתית קהילתית הפכה בשנים האחרונות לטרנד עולמי. תיירים מהארץ ומחו"ל אינם מסתפקים יותר בטיולים הגנריים ומבקשים חוויות פרסונליות, אישיות ומותאמות לקוח. הם רוצים להכיר את מסורות האזור, הסיפורים המשפחתיים, הפולקלור, האוכל המקומי, האומנות הייחודית, סיפורי ההתיישבות, המורשת וההיסטוריה. להכיר, ללמוד, לשמוע ולטעום את התוצרת המשובחת, להשתתף בסדנאות מלאכות קדומות, לגלות את הסודות של המדבר הנסתר, לטייל בנופים הייחודיים ולפגוש את אלה שבחרו לבנות את ביתם אל מול נופי הערבה והקימו נווה מדבר של התיישבות, חקלאות וקהילה.

כנס תמרי המעיינות 29/12

העשרה והכשרה בתיירות

במסגרת פיתוח מסלולי אקדמיה בערבה, יצרנו אפשרות לשלוחת ערבה במסלול לתואר שני בתיירות ומלונאות

נפגשנו לפני כחצי שנה עם פרופ' יניב פורייה, המנהל האקדמי של אוני' בן גוריון, קמפוס אילת (גילוי נאות, הייתי סטודנטית שלו בשנתיים האחרונות) ודנו עימו על מסלולי לימוד, תכנים והתאמות מתבקשות ליזמי הערבה, כך שהלימודים עבורם יהיו אפקטיביים ומועילים להמשך. על הפרק פתיחת מסלולים ללימודים אקדמיים בערבה בתחומי ליבת

חוויה של ערבה

בסוף חודש מאי יצאו יזמי, תיירני ובעלי עסקים מהערבה לסיור לשלושה מרחבים גאוגרפיים שונים על מנת להיחשף למקומות חדשים, להכיר וללמוד על תהליכים והתמודדות בניהול עסק במרחב כפרי באמצעות מפגשים עם אנשי עסקים שכבר עשו את זה. נתבקשתי על ידי ראש המועצה ללוות מקצועית את הסיור יחד עם דוברת המועצה ומנהלת התיירות, התחלנו לארגן.

עוד בשלב התכנון וההיגוי, בחרנו בשלוש מועצות אזוריות בעלות אופי והתמודדות שונה על מנת לקבל מנעד רחב של אפשרויות ותובנות.

פתחנו את הסיור ביום הראשון במועצה האזורית גזר שם נפגשנו עם ראשת המועצה, רותם ידלין, אשר הסבירה על ההתמודדות בפיתוח תיירותי ועסקי במרחב הכפרי בלב הארץ. למדנו על איומים מוחשיים עימם מתמודדים המועצה ותושביה בעקבות הותמ"ל (ועדה ארצית לתכנון ובנייה) לפיו ערים מנסות להשתלט על מרחבים חקלאיים בכדי ליצור בנייה רוויה וגם

כיצד החקלאות הולכת ודועכת והצורך בפיתוח חלופות פרנסה והשארית דור ההמשך במושב. לשמחתנו, בערבה החשש מפני ותמ"לים לא קיים אך ישנן התמודדויות אחרות במרחב הכפרי כגון הסדרת שטחים לפעילות מסחר, תיירות ותעשייה והצורך במציאת פתרונות חלופיים או תומכים בחקלאות שיאפשרו פיתוח עסקי וכלכלי.

בביקור במועצה גזר, התארחנו ביקב בזק השוכן בכרמי יוסף לפגישה עם הבעלים חנן בזק, איש חקלאות ותיק בעל כרמים של ענבי יין, פירות נשירים ועוד אשר שיתף אותנו בקשיים המוערמים על ידי המדינה בעסקים תומכי חקלאות. חנן הסביר על היקב ועל אהבתו ליין והחלטתו להמשיך ולהתעקש על היקב בעיקר בשל דור העתיד אשר לוקח את המושכות ומעוניין לפתח את המקום. יקב בזק הוא יקב בוטיק המייצר כ-10,000 בקבוקים בשנה וניתן ליהנות מביקור וטעימות כולל סיור בכרמים בתיאום מראש.

המשכנו לביקור אצל החקלאי גיל סלאמה במושב פתחיה. גיל במשך שנים גידל תותים, עגבניות שרי, חצילים ועוד וככל שמחירי רשתות השיוק חקלאי צנחו, החליט למכור רק במכירה ישירה. התוצאה הייתה שגיל נאלץ לוותר על חלק ניכר מהגידולים והיום הוא

מתמקד בגידול תותים תלויים, ללא מגע עם האדמה על מנת להימנע מוורוסים ומזיקים. בנוסף לכך בסיוע המועצה פיתח סיורים חקלאיים וקטיף תותים לפרטיים וקבוצות. כמו בכל דבר לדברי גיל, ההתמודדות מגוונת הן עם המבקרים והן עם המכירה הישירה אך יש בכך פרנסה וזה מאפשר להמשיך להתקיים. בקיבוץ נען נפגשנו עם דוד סול וגד מרתון אשר הקימו את חברת "סולי דריפ". החברה מייצרת פתרונות השקיה לעציצים ביתיים, משתלות ומבני ציבור. מדובר במיזם הנמצא בתחילת הדרך אשר נולד מתוך הסתכלות והבנת הצורך בטיפול בצמחים במבנים.

קיבוץ נען הוא הקיבוץ הראשון שהוקם על ידי חברי תנועת הנוער העובד. הוא הוקם על ידי חברים בתנועה מתל אביב שבקשו לעבוד בחקלאות והחלו בקיץ 1926 בעבודות הבציר ברחובות. במהלך השנים נוספו אליהם חברים רבים, בהם יוצאי כפר ילדים וכפרי הנוער "מאיר שפיה". באוקטובר 1930 נוסד הקיבוץ. כיום הקיבוץ מופרט ומתגוררים בו 1700 חברים ותושבים. מעבר לענפי החקלאות והתעשייה מהם מתפרנסים החברים, הקיבוץ הוא גם מרחב תיירותי - עסקי, שופע הפתעות וניתן ליהנות מיום שלם במקום בביקור באתרים היסטוריים, אמנים, בתי אוכל, חנות וינטג' ועוד.

צילומים: אוסי ניר

ראשת המועצה רותם ידלין מארחת אותנו

איך עושה דבורה?

סיימנו את הסיור במועצה אזורית גזר במאפיית ג'ילברט הפועלת בקיבוץ נען מאז שנת 2017 ומייצרת לחמי מחמצת ולחמניות בעבודת יד, באפייה טרייה מידי יום. המאפייה פועלת במבנה היסטורי משוחזר, אשר שימש בעבר כמאפיית הקיבוץ. המאפייה בבעלות גילי ושי טנא חברי נען, אשר החליטו ליצור את אהבתם ולהעניק חוויה למבקרים המגיעים אליהם מכל הארץ.

מתחילים בגזר

המועצה שוכנת בלב המטרופולין במרכז הארץ בין הערים ירושלים תל אביב, רחובות, רמלה, מודיעין, בית שמש. במועצה 25 מושבים וקיבוצים והיא מונה 29,900 תושבים.

האתרים הידועים במועצה הם תל גזר אתר ארכאולוגי מתקופת המקרא אשר שודרג ומפעל המים היחיד מסוגו בארץ נפתח לקהל הרחב לאחר עבודות של שנים, ללא תשלום. בית הרצל ויער חולדה החווה החקלאית הראשונה בארץ, עינות גיבתון, יער המגינים, יער לח"י ויער חולדה. במועצה פועלים כיום למעלה מ-100 עסקים מוטי תיירות ותיירות חקלאית אשר ברובם התפתחו כיזמיות פרטיות. לאחרונה הצטרפה המועצה להכרה הרשמית של אזור היין יהודה אשר הובל

במכורת דבורת התבור. שמענו קצת על גידול דבורים, תהליך ייצור דבש וקיימות אך בעיקר הגענו כדי להבין איך עסק מתפרנס מתיירות חקלאית. במקום מתקיימות סדנאות ועיקר הפעילות היא חינוכית לבתי ספר וארגוני גמלאים ובחגים וחופשות יש מגוון פעילויות לכל המשפחה. במקום פועלת חנות לממכר התוצרת המקומית. במרחק של 5 דקות נסיעה שוכן מושב שרונה, בו הקימה משפחת לרנר את "טופ זרעים" העוסקת במחקר, פיתוח וייצור זרעי מכלוא איכותיים. החברה הוקמה בשנת 2010 ומאז מתפתחת ומתפרשת על פני העולם. במפגש עם אלון לרנר הבעלים והדור הממשיך של החברה שמענו הסבר על המורכבות של התפתחות חברה כפי שהם עשו, הצורך בגיוס הון והשקעה עצמית, התמודדות מול מתחרים בארץ ובעולם, הרגולציה המכבידה ולמרות זאת להמשיך ולהתמיד, להשתפר ולהצליח. חשיבות התוכנית העסקית, הראייה של החזון והדרך להגשמתו חשובה מאד לכל עסק שנמצא בתחילת הדרך או שמרגיש צורך לשנות. חשוב שנהיה כנים עם עצמנו ואם משהו לא עובד לעצור ולהבין מה לא עובד. אלון הדגיש גם את חשיבות הדיוק והרצינות בעבודה, אין הנחות כשמקמים עסק כזה. אם רוצים להצליח חייבים להיות יסודיים, מאורגנים ולייצר תקשורת בינאישית טובה בתוך הארגון. בנימה אופטימית זו שמנו פעמנו אל קיבוץ אורטל לארוחת ערב חמה וטעימה שהמתינה לנו ומשם לחדרים הפסטורליים שהמתינו רק לנו.

על ידי מועצה אזורית מטה יהודה. שיתוף הפעולה בין המועצות מניב תוצאות נפלאות למרחב כולו ומאיץ תהליכים בקידום תיירות בהיבטים תכנוניים ושיווקיים.

נוף גילי

אמרנו שהיום קצר והמלאכה מרובה, ומי שהגיע לסיור הזה היה מוכן ללמידה אינטנסיבית אז המשכנו צפונה לאזור הגליל התחתון, תודות לנהג החברמן שלנו עמית שחר, והגענו עד לשדמות דבורה למפגש עם יגאל הדבוראי

קוטפות ונהנות

חיים רוקח, ראש מועצת הגולן מסביר על אתגרי הגולן

מצפינים לגולן

אֹרְטָל הוא קיבוץ בצפון רמת הגולן, הממוקם בין הר שיפון להרים אביטל ובנטל. סמוכים לו הקיבוצים עין זיוון, מרום גולן ואל-רום, מיקומו בגובה של כ-900 מטר מעל פני הים. כקילומטר וחצי מדרום לקיבוץ נמצאת שמורת הר שיפון. בשנת 1976 התגבש הגרעין ביוזמת הקיבוץ המאוחד במטרה להתיישב בתל קטיף שבמרכז רמת הגולן, אך המקום לא אושר להתיישבות. את הקיבוץ הקימו שלוש חברות של יוצאי צבא עירוניים וגרעיני נח"ל של "הצופים" תוך ליווי של קיבוץ בית השיטה. בתחילת יוני 1978 עברו החברים לנקודת קבע שקבוצת בנייה משלהם בנתה במו ידיה ליד הר שיפון, והקיבוץ נחנך רשמית בספטמבר 1978. כיום הקיבוץ מונה כ-400 חברים. היישוב שומר על האופי הקיבוצי. ענפי המשק כוללים מטעים, כרמי יין, אירוח כפרי ושותפות בבית האריזה הגדול בישראל, "פירות הגולן". בקיבוץ נמצאת רפת הצפון שהפכה לאתר תיירות, ובה שותפים שלושה

מקיבוצי צפון הגולן - מרום גולן, אל רום ואורטל. עיפים אך מרוצים, התכנסנו לשיחת עיבוד החוויה וסיכום היום הראשון. מאילו יזמים קיבלנו השראה, מה לדעתנו טעון שיפור. איך אנחנו רואים את עצמנו? האם אנחנו אסופת יזמים מצוינים, או שאנחנו מתנהלים כאזור? כגוש? האם אנחנו משתפים פעולה או שותפים? בעולם היין אנו מכנים זאת "טרואר". **טרואר** בצרפתית (Terroir) הוא מונח המתאר מכלול של תנאי סביבה לגידול חקלאי. מקור המונח הוא במילה "Terre" - "אדמה" בצרפתית, אך הוא כולל לא רק את אופי האדמה (הרכבה, הקושי שלה, כושר הספיגה שלה וכו') אלא גם את האקלים לפרטיו, שיפוע המדרונות, ובעלי חיים וצמחים במרחב הגידול. כלומר, את מכלול המרכיבים היוצרים שלם סינרגטי, הגדול יותר מסך מרכיביו. ולכן, עלינו, למצוא את ה"טרואר" שלנו, את המקומות שבהם מפריטים אנחנו מתאגדים ל"שלם" גדול ומשמעותי.

בוקר טוב מתחיל בקטיף דובדבנים בעין זיוון שם פגשנו את יעל שביט, נטע שושן (מחברת היח"צ "תקשורות") וכמובן ליזו שאחראית על התיירות בעין זיוון. קיבוץ עין זיוון הוא כר פורה ומרשים ליזמויות תיירותיות. עיקר הפעילות צמחה מלמטה מהאנשים שהחליטו ליצר מקורות פרנסה שיאפשרו להם להתגורר בצפון וליהנות מאיכות חיים. בד בבד מנהלי הקיבוץ השכילו לתת ליזמים להתפתח ובכך הפכו את המקום לאבן שואבת לתיירים מכל רחבי הארץ וגם מחו"ל. פתחנו את הבוקר בבוסתן "בראשית" ברמת הגולן. גן עדן לקטיף דובדבנים, תותי עץ, פירות וחוויה שלווה בטבע. כשהגענו התבשרנו שאנו פותחים את העונה של הדובדבנים וכמובן שהסתערנו על העצים כמו ילדים אבל האמת היא שהגענו עד כאן כדי לפגוש את העסקים שיעל שביט היחצנית שלנו בערבה מלווה בצפון. היה חשוב לדייק את נושא שיתוף הפעולה והשימוש בפלטפורמות שמספקת המועצה לחשיפה וקידום.

נהנים בעין זיוון - בוסתן בראשית וחוות הלבנדר

מבקרים ובמקום מתקיימות סדנאות טעימות ואירועי יין. בצמוד ליקב פועלת מסעדה בשרית וחלבית המשלימה את החוויה התיירותית. לסיכום, קיבוץ עין זיוון השכיל לאפשר ליזמים צעירים לפתח את חלומם ולייצר קרקע פורייה לעבודה וביחד יצרו הצלחה. ככה למדנו שיש הזדמנויות רבות במרחב הכפרי שיכולות לצמוח מלמטה למעלה וגם ההיפך. העיקר זו הגישה.

מ', וידועים באיכותם ובטעמם בעולם כולו. יקב בהט הוא יקב בוטיק והפקת היין ביקב מתבצעת ברובה באופן ידני מסורתי. המעקב אחרי תהליך הפקת היין מוקפד ומדוקדק מגידול הענבים בכרם, בחירת הזנים, הבציר והפקת היין משלב התסיסה, דרך היישון ועד הביקבוק. היקב מייצר יין משנת 2007 ובכל שנה מייצרים ינות חדשים ומפתיעים. ליקב מרכז מבקרים המתאים לאירוח של כ-100

המשכנו אל חוות הלבנדר אשר הוקמה ע"י רות שדה חברת הקיבוץ. החווה ממוקמת בלב גבעה סמוך לקיבוץ, 970 מטר מעל פני הים, המשתרעת על שטח של כ-20 דונם וצופה אל נוף הגולן. במרכז החווה נטוע יער אלונים עתיק, שם הוקמו פינות חמד למנוחה ורגיעה. בתי האבן ההיסטוריים בחווה, משמשים לייבוש הפרחים ומיצוי שמנים.

ומשם לסיור במפעל ומרכז המבקרים של שוקולד דה קרינה - השוקולטיירית קרינה צ'פלינסקי, דור שלישי למשפחת שוקלטיירים מארגנטינה, עלתה לישראל עם חזון להמשיך 100 שנות מסורת משפחתית של יצור שוקולד פרמיום בעבודת יד. במקום ניתן ליהנות מסדנת טעימות, סרטון, וכמובן קניות במרכז המבקרים המרשים.

הקינוח של הביקור היה סיור וטעימות ביקב בהט, יקב בוטיק משפחתי, הממוקם אף הוא בקיבוץ עין זיוון.

עופר בהט, מומחה לשימור וקירור פרי, חלם במשך עשרות שנים להפיק יין משלו. להרפתקת ייצור היין הראשונה שלו יצא באמצעים הפשוטים ביותר, במחסן ליד הבית, עם חביות, דליים וציוד מושאל מחברים. מקור הענבים בהם השתמש היה משובח - ענבי צפון רמת הגולן הגדלים בגובה 1000

שוקולד דה-קרינה

גם למלווה עסקית יש כמה תובנות

חקלאות היא הצלע הדומיננטית במרחב של ערבה תיכונה ובשנים האחרונות כמו בכל הארץ חווה עליות ומורדות. על בעלי העסקים להמציא עצמם מחדש ולפתח לצד החקלאות ערוצי הכנסה מניבים נוספים.

במסגרת הסיור שקיימנו ביקרנו ופגשנו יזמים בתחומי החדשנות, החקלאות, האומנות, הקולינריה ואף מיזמים חברתיים אשר חלקו עימנו את הידע, ההתמודדות, ההתלבטויות וההחלטות שנדרשו לקחת על מנת לקדם את פעילותם.

ראשי המועצות אשר הגיעו לסיור, ציינו את חשיבות שיתוף הפעולה בין העסקים והיזמים למועצה כמו גם הקשיים בהתנהלות במרחב הכפרי.

במסגרת הסיור שוחחתי באופן פרטני עם אנשי הערבה במגמה ללמוד ולהבין את הצרכים, ההתלבטויות והאפשרויות העומדות לפתחם. פגשתי אנשים עם אידאולוגיה, אמונה ואהבה למקום שמתמודדים עם אתגרים מדי יום באספקטים שונים: ביקוש והיצע, מחירים, רפורמה, וירוסים בשטחים החקלאיים, פרנסה, ריחוק גאוגרפי המייצר גם ריחוק חברתי, צורך בהפרייה והכוונה מקצועית ושיתפות אזורית. במהלך הסיור קיימנו שיחות רשמיות וקצת פחות וניסינו לייצר מודלים חדשים לעבודה באמצעות חשיבה משותפת. היציאה מאזור הנוחות - הבית, אפשרה לקיים שיח פתוח שהעלה אצל חלק מהמשתתפים רצון ליצור שינוי בעסק ובסביבה שלהם. כבר בסיור החלו להירקם יוזמות, וניצנים של התייעצויות אשר חשוב לשמר ולייצר המשך להזדמנות המבורכת הזו שניתנה לתושבי המועצה ערבה תיכונה.

כמו בכל דבר צריך להתחיל עם רעיון, נכונות להיפתח ולחשוב ביחד, לבדוק היתכנות וכדאיות ועם הרבה נחישות לצאת לדרך!

הכותבת: אילנית צמח, מלווה לפיתוח עסקי, הסדרה ותיירות ליקבים, עסקים ורשויות במרחב הכפרי, יועצת אסטרטגית לפיתוח מותג תיירות היין במשרד התיירות ומנהלת התיירות במועצה אזורית גזר.

בית הריקות

תקציבים שונים, מרקם חברתי ודמוגרפיה אחרת ועדיין מדובר בחלוצים, שעזבו עבודות, בתים במרכז הארץ ואף בחו"ל ובאו לעשות ציונות אמיתית.

רשמים ותובנות

הכל התחיל בשיחה עם ראש המועצה מאיר צור בתנועת המושבים בתל אביב, דיברנו בשיחת מסדרון על פיתוח המרחב הכפרי ואילו הזדמנויות יאפשרו צמיחה כלכלית. התוצאה של השיחה הייתה עבודה אינטנסיבית עם אוסי ניר, דוברת המועצה, ומירב עמית מנהלת התיירות במועצה וקיומו של סיור זה בהשתתפות 40 יזמים ובעלי עסקים מהערבה התיכונה.

ההיכרות עם שלושה מרחבים בארץ וראשי המועצות, מפגשים עם יזמים ובעלי עסקים במטרה לייצר סקרנות, מוטיבציה, התנעת תהליכים חדשים במרחב, פיתוח הצמיחה הכלכלית, אזוריות ושיתפות קהילתית.

בקדמת צבי יש בקתת עץ קטנה, מזכירה קצת את הסיפור של עמי ותמי, בבקתה הזו רוקחת שרה את הריבות שלה, והאמת מי חשב שריבה היא כזו מעניינת? מסתבר שהריבה היא הדרך לספר לנו כמה סוכר צריך להוסיף לחיים כדי להצליח כעסק קטן. ריבה היא מזון ומשום כך נדרש עבורה רישיון יצרן של משרד הבריאות, התהליך לקבלת רישיון עסק ועד היכולת למכור את הריבות מצריך הרבה סבלנות, אמונה ונכונות לעבוד עם ועל פי חוקי הממשל. למזלה של שרה ברישוי העסקים מועצה אזורית גולן זה הצליח. כיום שרה מארחת בפנינת החמד שלה והמקום בו היא אוהבת ליצור את הסיפורים שלה וליצוק אותם לתוך צנצנת של ריבה.

בשלב זה הגיע ראש המועצה האזורית גולן, חיים רוקח, לחלוק עימנו את התמודדותו כראש מועצה והרצון לסייע לעסקים הקטנים במרחב אשר מסבים לו גאווה רבה. כמובן שההתמודדות של מועצה בגולן שונה לחלוטין ממועצה בערבה, לכל אחת אתגרים משלה,

שירות אפקטיבי לתושב – הלב הפועם של הרשות

בעידן המודרני התושבים מורגלים בשירות
זמין ואיכותי ומצפים למענה מהיר ומקצועי.

תובנות רבות על עומסים, יעילות, בעיות מול היישובים, ההופכות לכלי ניהולי בידי הנהלת הרשות ויכולות להוות בסיס לקבלת החלטות וכתבת תכנית עבודה רשותית שמותאמת לצרכי התושבים.

מוקד שירות 106 ערבה הוא ביטוי לתפיסתנו את הרשות כגוף שלם המעניק שירות לתושבים ולעובדים באמצעות תפיסות שירות מתקדמות ודיגיטציה. ברצוננו להבנות ולהטמיע תפיסה ושפה שירותית, ולבנות כלים מתאימים, תהליכים ושגרות לניהול הידע ברשות.

הפעלת המוקד מתייחסת בשלב הראשון למוקד פניות בשגרה ובשעות הפעילות הקונבנציונליות (קרי ימים ראשון-חמישי, בין השעות 08:00-16:00). ייעוד המוקד:

- להיות כתובת מקצועית המספקת לתושב מענה זמין, הולם, אמין ושקוף (One stop shop)
- לנתב את פניות התושבים אל בעלי התפקיד הייעודיים ברשות ולעקוב אחר הטיפול בהן
- לאתר עיכובים בטיפול בזמן אמת ולפעול לזירוז הטיפול
- לאפשר להנהלת הרשות לקבל בכל רגע נתון תמונת מצב עדכנית על איכות המענה הניתן לתושב באמצעות יחידותיה וכן לקבל מידע על מידת שביעות הרצון של התושב מתחומי הטיפול השונים, כפי שהם מובאים לידיעתו
- לספק להנהלת הרשות נתונים, מידע וידע לקבלת החלטות מבוססות נתונים, הנוגעות לשיפור תהליכים ושירותים.

המאה ה-21 מאופיינת בשינויים טכנולוגיים רבים שהביאו לעלייה בכוחו של הלקוח וברמת ציפיותיו. תושבי הרשות המקומית מקבלים שירות ברמה גבוהה מהארגונים העסקיים למיניהם, ובהתאם לכך העלו במידה ניכרת את רף הציפיות שלהם גם מהרשות המקומית. התושבים יודעים לדרוש את השירות האיכותי המגיע להם (זמן תגובה, אדיבות השירות ומקצועיות הטיפול) והם מצפים למענה הולם וראוי בעיקר בכל הקשור לאיכות החיים. כתוצאה מכך, בשנים האחרונות נפתחו מוקדים עירוניים רבים ברשויות המקומיות וכיום פועלים בשלטון המקומי מעל 200 מוקדים, רובם מנוהלים על ידי עובדי הרשות ולא באמצעות מיקור חוץ. אנחנו לא שונים. גם לנו יש מוקד!

המוקד הרשותי הוא ה"לב הפועם" של הרשות המקומית וחלון הראווה שלה, בהיותו הגוף העומד בחזית השירות ל"בעלי העניין" של הרשות - תושבים, עובדי המועצה נותני השירות, יזמים. לתפקודו של המוקד, בימי שגרה ויותר מכך, בשעת חירום, השפעה מכרעת על תוצאות האירועים שעליהם הוא מקבל דיווח. מדובר ביחידת שליטה ובקרה המופקדת על המענה לפניות תושבים שעניינם קבלה ומסירה של מידע על פעולות ושירותים שמספקת הרשות המקומית וכן דיווח על מפגעים ומטרדים בשטח המוניציפלי של הרשות ומהותה מתן שירות איכותי לציבור. הנתונים הנאספים במוקד, עיבודם ופילוחם הם בעלי ערך של ממש וניתן להפיק מהם

מוקדי שירות במועצה ובשלוחותיה

מוקד שירות 106 מועצה

לדיווח על מפגעים ובעיות ולסיוע בשירותי המועצה ומחלקותיה.
הודעת וואטסאפ לנייד
052-5707106 ☎
או במייל: moked106@arava.co.il

מוקד ועדה מקומית לתכנון ובנייה

לבדיקת סטטוס להיתר בנייה.
הודעת וואטסאפ לנייד
052-4022602 ☎
או במייל: vba@arava.co.il

וואטסאפ למרפאת ספיר

לבקשת מרשמים, אישורים, הפניות או שאלות כלליות. צוות המרפאה יבדוק את ההודעות בשעות הפעילות של המרפאה ויטפל בבקשות. בהשארת הודעה יש לציין את שמכם.
הודעת וואטסאפ לנייד
052-4827701 ☎

וואטסאפ מרכז קהילה

הודעת וואטסאפ לנייד
052-5051577 ☎

להתנדב: לעשות טוב - לגוף וגם לנפש

בשנים האחרונות מתפרסמים מחקרים ומאמרים בשבחה של פעולת ההתנדבות מכיוון חדש - בקרב אנשים העוסקים בהתנדבות נמצאה ירידה בסיכון לתחלואת לב, יתר לחץ דם, סוכרת, סטרס, דיכאון, חרדה ואפילו השמנת יתר. אנשים שמתנדבים למען אחרים - פשוט בריאים יותר.

פעולת ההתנדבות טובה לבריאות, משפרת את איכות החיים הן במישור הפיזי והן במישור הנפשי, מאריכה את תוחלת החיים ובאה לידי ביטוי בהפחתה ניכרת בתחושות של חרדה ומועקה נפשית, עלייה ניכרת בדימוי העצמי ושיפור בתחושת הכללית של סיפוק מהחיים. בערבה פועלים כ-200 מתנדבים, בטווח גילאים רחב, שבאופן קבוע מפנים זמן עבור אדם או פרויקט לו הם מקדישים תשומת לב על בסיס קבוע וללא תמורה. קהילת הערבה נסמכת על ערבות הדדית ורבים מתושביה מושיטים ידם לסייע.

מהי אם כן, "התנדבות" ומה מבדיל פעולה זו מהגשת סיוע לזולת על כל צורותיו?

על פי מדינת ישראל, מתנדב מוגדר מי "שפועל בהתנדבות, שלא בשכר למען זולתו, והופנה להתנדבות הזאת על ידי גוף ציבורי המוסמך להפעלת מתנדבים וההתנדבות נעשתה למטרות שיש בהן תועלת לאומית או ציבורי". הרצון להסדרת פעילותם של מתנדבים וגופי התנדבות הביא את המחוקק לדאוג לביטוח מתנדבים ולהגנה עליהם.

נחזור לערבה שלנו: 200 איש המתנדבים בגופים מוסמכים למטרה שיש בה תועלת לאומית או ציבורית זה לא מעט. בואו נכיר אותם ואת יחידת ההתנדבות המועצתית בראשה אני עומדת.

הערבה התיכונה התברכה באנשים טובים, בקהילה מגובשת ותומכת, בה ערך ההתנדבות מרכזי בחיי היום יום וביתר שאת בעתות משבר וקושי. להתנדבות מקום חשוב ומוביל

צילום: אורי לב

השתלמות מהריסות חילוץ

השותפים ועבור הקהילה שמסביב לה, היא עמוקה ורחבה מעבר ליכולת המדידה ברמה החברתית ובחוסן הקהילתי אותו היא מחזקת. אנו משקיעים מאמצים רבים בכדי לשמר את מי שמשיקיע מזמנו וממרצו למען אחרים, לפעול לשילוב בין הגופים השונים, להיעזר במתנדבים ולהרחיב את מעגלי ההשפעה בכדי לבנות יחד חברה וקהילה חזקה יותר, קהילה מגובשת יותר, חברה מופת.

בערבה קרוב ל-70 מתנדבים ומתנדבות מתחום הבריאות והרפואה הדחופה: נהגי אמבולנס, חובשים ומגישי עזרה ראשונה, פרמדיקים וכמובן הצוותים הרפואיים בשגרה (רופאים ואחיות) המתנדבים בשעת חירום. מתנדבים אלה מגישים סיוע מקצועי וזמין 24/7 למגוון רחב של אירועים - תאונות דרכים על כביש הערבה או בשטח (בשיתוף עם מתנדבי יחידת חילוץ); תאונות חקלאיות; אירועי חירום בריאותיים של תושבי האזור והמתארחים מבחוץ; טיפול באירועי חירום של עובדים זרים; מענה וטיפול רפואי לכל משתמשי כביש 90.

הצלת חיים היא שליחות וכל אחד ואחת מהמתנדבים הם חלק ממערך חשוב הנותן מענה קריטי בהיותנו אזור מרוחק ומבודד, אירוע שיכול לעבור "יחסית" בקלות באזור עירוני או מרכזי יותר, יכול להסלים כאן לכן צוות מיומן ודרך חשובים כאן אפילו יותר. המתנדבים בכל תחומי חירום הרפואה תמיד מוכנים לכל הקפצה ולכל אירוע, במהלך השנה עוברים המתנדבים הכשרות והשתלמויות

בעשייה המועצתית, בעקרונות העבודה, בדרך החיים ובתפיסה שלנו את עצמנו כ"קהילה של קהילות". תפיסה שהביאה לעצם ההחלטה על הקמת יחידת התנדבות במועצה. היחידה שפועלת מזה כשנתיים מופעלת במסגרת פעילות המחלקה לשירותים חברתיים ומטרתה היא לרכז שולחנות עגולים של גופים מפעילים ושותפים, היחידה מתכללת את כלל אפשרויות ההתנדבות במועצה ובאזור ומאפשרת בכך מגוון רחב של בחירה להתנדבות משמעותית וארוכת זמן המתאימה גם למתנדב מבחינת זמינות, גמישות, תחומי עניין והיא אור לתפיסת עולמנו שהתורם הוא גם נתרם. תפקיד יחידת ההתנדבות הוא להיות בקשר רציף עם כל מנהלי ההתנדבות במועצה - רפואה, בטחון הצלה, גיל שלישי וקהילה, לקיים הכשרות והשתלמויות שנתיות, לתת מענה מקצועי בתחום ביטוח המתנדבים וניהול המתנדבים השוטף ומעל הכל, לבצע פעולות לתחזוקת הקשר ולשמר את מי שבחר לפעול למען האחר. משמעות העשייה הזו עבור כל הצדדים

צילום: אורי לב

השתלמות רפואת חירום

צילום: באדיבות ב"ס יסודי

פרויקט סבתא סורגת, פעילות סריגה ורקמה יחד עם ילדי כיתות א-ב סבתות של הילדים עצמם עם חברי גיל שלישי נוספים

לפי תפקידם ומתאמנים יחד כדי להיות תמיד מוכנים. את מערך הבריאות האזורי מנהלת עיריית שחר-רווה ובשיתוף עם אלי שריקי חובש בכיר ומנהל תחנת מד"א ועם דני אביבי פרמדיק רפואה דחופה מתפעלים את מערך החירום ונותן מענה לכל אירוע בגזרה.

אורי לב, קב"ט המועצה האזורית, מפקד יחידת החילוץ ומתנדב ביחידת מתמי"ד (מתנדבים במדים) יחידת הסיור המשטרתית מספר על מערך המתנדבים בתחום החירום: "בערבה כ-130 מתנדבים בתחומי החילוץ, הכבאות והמשטרה. יחידת החילוץ ערבה הוקמה בשנת 1991 ומונה כ-65 מתנדבים מהאזור. היחידה מתמחה בחילוץ בתנאי שטח, איתור נעדרים, חילוץ ממים סוערים, חילוץ ממקומות "מורכבים" בשטח המצריכים חילוץ בעזרת חבלים, אלונקות, חבירה למסוק או ליחידת רפואה. היחידה מתאמנת באופן אינטנסיבי לאורך כל השנה באזור ומחוצה לו ואף לעיתים גם בחו"ל ומקיימת שיתופי פעולה עם יחידות שכנות ועם גופים משיקים כגון רפואה, צבא, משטרה.

מתנדבי כיבוי האש (כב"א) מונים כיום 12 איש שעברו הכשרה בתחום כבאות האש החילוץ וההצלה, המתנדבים מיומנים לעבוד בשיתוף עם יחידת הכבאים המקומית בכיבוי שרפות ובחילוץ נפגעים בתאונות דרכים, לרשות המתנדבים עגלת ציוד כיבוי אש בכוננות בחצבה המשמשת את המתנדבים בזמני חירום. בקרוב מתוכנן סבב הכשרה נוסף למתנדבים נוספים בחלק הדרומי של המועצה ומתנדבים הרואים עצמם מתאימים מוזמנים לפנות לאורי לב בנייד: 052-3665928.

מתנדבי "המתמיד" יחידת הסיור המשטרתית כ-40 מתנדבים המסייעים לכוחות המשטרה

המרפאה, הצוותים עברו הכשרה ונפגשים מספר פעמים בשנה להכשרות ולסיעור מוחות בין יישובי לגבי קידום המענה הקהילתי ההולך ומשתנה בתקופתנו. לאחרונה קיימנו הכשרה לקבוצת מתנדבים חדשה יחד עם חברת עמד"א, מתנדבים אלו מיועדים לתת מענה לאנשים בתוך הקהילה אשר חווים ירידה קוגניטיבית, במהלך ההכשרה למדו המתנדבים איך לסייע ולתת מענה בעזרת ערכות מובנות אשר מותאמות לכל שלב של ירידה קוגניטיבית. במהלך חודש ספטמבר חלו השיבוצים למתנדבים אלו.

בערבה מתנדבים למען הקהילה חברי הגיל השלישי בפרויקטים שונים אם בהתנדבות פרטנית-אישית ואם כחלק מקבוצה מתנדבת בפרויקט, מיזם או פעילות מערכתית-ארגונית: כיום ישנם כ-50 מתנדבים שהם אזרחים ותיקים הלוקחים חלק פעיל ונמרץ במגוון תחומי ההתנדבות השונים - במערכות החינוך: סיוע לתלמידים, הנחיית חוגים, בפרויקטים ייחודיים כגון "סורגות בקהילה", ומיזם "גינה בוואדי" (בשיתוף פעולה ובהובלת "חממת הערבה" ועמותת בין השיטין, קראו עוד בעמ' 28). מרכזת את תחום ההתנדבות בגיל השלישי לוטם שלדיקס מטעם מרכז הקהילה.

ההתנדבות בגיל השלישי הנה פעילות מבורכת וחיונית התורמת לשימור יכולות קוגניטיביות, מנטליות וחברתיות, להמשך העשייה ותחושת הערך העצמי, החיבור לקהילה וההנעה לפעילות בתקופת גיל זו. הפעילות ההתנדבותית ומגוון ההתנדבויות השונות, יוצרות קבוצות ומפגש חברתי, תחת תחומי עניין משותפים, ומביאות להמשך

המקומית בשמירה על גזרת הערבה מפני גניבות חקלאיות ומענה לאירועים שונים. המתנדבים מסיירים על כביש הערבה, בשטחים החקלאיים אזורי התעשייה וביישובים במטרה למנוע גניבות ונזק.

מתנדבי משטרת התנועה מונים כ-20 מתנדבים. המתנדבים פועלים לבדם או בצמוד לשוטר קבע ממשטרת התנועה ומטפלים באירועי תאונות דרכים, בדיקת רישיונות נהיגה טיפול בעבירות מהירות ונהיגה מסכנת חיים. נוכחות מוגברת של כוחות מתנדבים בכל אזור הערבה מגבירה את ההרתעה מפני פורעי חוק בכבישים ובתוך היישובים. המתנדבים עוברים הכשרות לאורך השנה ומתאמנים ביחד על מנת לשמור על כשירות ומקצועיות.

דורית לוביש, מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים מספרת על מתנדבי הקהילה: "בצוותי חיבו"ק מתנדבים כ-40 מתנדבים, בכל מושב צוות יישובי אשר מלווה על ידי המחלקה ותפקידו לתת מענה בזמני משבר רפואיים ומשפחתיים בתוך קהילת המושב או היישוב, בכל צוות מתנדבים נציגים משכבות הגיל השונות ביישוב ונציגים מתחום הרפואה או

צילום: ציפי אמבר

הכשרה למתנדבי עמדה בקליקה ערבה

שירותים חברתיים

שימור וחיזוק הקשרים האישיים והחברתיים ומיומנויות נרכשות, מסייעים בהפגת הבדידות והוספת טעם ועניין לחיים. מזמינים אתכם, חברי הגיל השלישי, לפנות ללוטם להתאמת תחום ההתנדבות המתאים לכם. פרויקטים ויוזמות קהילתיות נוספות אשר

מיון צמחים, פרויקט גינה בואדי צילום: הילה אלבו

נתמכים ומתקיימים בשיתוף עם המועצה ומרכז הקהילה הם מרכז "כמה שצריך" (ראו כתבה בעמוד 38 וטלוויזיה קהילתית - צוותי הטל"ק הינם פעילים מתנדבים המסקרים כל השנה, בכל הערבה, את הנעשה ביום יום, בחגים ואירועים ובכך "משגרים" את האזור שלנו בכל הארץ ואף בחו"ל. במהלך כל השנה המתנדבים עוסקים בהפקה, ביום צילום ועריכה של "מגזין ערבה TV" המשודר בערוץ הקהילתי 98. את הטלוויזיה הקהילתית מרכזת פני בן דוד ופועלים בה כ- 20 מתנדבים. חשוב לציין שבערבה פעילים הרבה מאוד אנשים בהתנדבות בעמותות למען בעלי חיים, מתנדבי רט"ג (רשות הטבע והגנים) ומתנדבים אשר פועלים באופן עצמאי בעמותות וגופים בערבה ומחוצה לה. נשמח לשתף פעולה עם גופים עמותות ועסקים נוספים ולעזור לכל תושב למצוא את תחום ההתנדבות שמתאים לו. רוצים להתנדב? מתלבטים? אנא צרו עימנו קשר (revaha@arava.co.il) ונשמח לחשוב יחד איזו התנדבות יכולה להתאים לכם ולתרום לכם, לפחות כפי שאתם תתרמו.

נגה גבורי

רכזת היחידה להתנדבות

המחלקה לשירותים חברתיים

קבוצות טיפוליות לילדים ומבוגרים

הטיפול הקבוצתי מתרחש בקבוצה אינטימית, בה למשתתפים מכנה משותף כמו גיל, או עניין ומאפשר להיעזר בכוח המרפא של הקבוצה והשותפות בין שווים לטובת תהליכי העצמה ותהליכי ריפוי רגשי.

ילדים

יפתחו קבוצות טיפול על פי ביקוש בנושאים: מיומנויות חברתיות, תפקוד במוטוריקה גסה, תופעות חרדה אצל ילדים, ילדים למשפחות בהן הורה עצמאי, מיומנויות תקשורת והסתגלות, הכנה רגשית וחברתית לכיתה א'.

מבוגרים

מוזמנים לפנות למרכז לשילוב בקבוצות בנושאים: הורות לילדים הסובלים מחרדות, הורים לילדים עם הפרעות קשב, מעברים והסתגלות למצבי חיים משתנים, התמודדות עם מוות וסופיות החיים.

הקבוצות יפתחו לאחר החגים ויבנו על פי הצרכים שיעלו - בהתאם לתחום ולגילאי הפונים.

לפרטים נוספים, התייעצות והרשמה מוזמנים לפנות:

מזכירות המרכז הטיפולי: רותי כהן - 08-6592230 או 052-3736669

מנהלת המרכז הטיפולי: סתיו קרטג'נר - 052-4260842

חופשי זה לגמרי לבד...

תופעת הכלבים המשוטטים מהווה מטרד עבור לא מעט תושבים המפחדים להסתובב ברחובות. איכות החיים בקהילה קטנה קשורה בקשר ישיר ביחסים שבין התושבים. מעבר לכל הוראות החוק, אנא מכם, התחשבו בסביבת המגורים שלכם, בשכנים, ובעוברי האורח.

פניות הציבור בנוגע לכלבים משוטטים ברחבי הרשות וביישובים הן רבות. לעיתים מדובר בלהקות כלבים "משוטטים" החודרות ליישובים שאינם סגורים הרמטית, מכיוון ירדן בעיקר, ולעיתים מדובר בכלבים בבעלות תושבי המועצה. כלבים ובעלי חיים יקרים מאד לבעליהם, אבל עבור תושבים אחרים הם מהווים, לעיתים, מטרד של ממש. הכלבים המשוטטים לבדם מטילים פחד וחשש בקרב ילדים ואנשים מבוגרים, ולטענת רבים כבר מפחיד ולא נעים לצאת לרחובות בערבים. הטענה כי "הכלב לא מזיק לאף אחד..." היא מוטעית ואף מנוגדת להוראת החוק.

תופעת הכלבים המשוטטים ללא בעליהם וגללי הכלבים שאינם נאספים מהווים מטרד סביבתי ותברואתי הפוגע באיכות החיים בישוב. **מדיניות המועצה בנושא היא אכיפת החוק כלשונו!**

המועצה משקיעה משאבים ופועלת לטיפול ומיזעור תופעת הכלבים המשוטטים כמו סיורים יזומים בשגרה, מתן מענה לפניות תושבים, לכידה ופינוי מ"משוטטים" מהיישובים, אכיפה מוגברת ומתן קנסות על ידי פיקוח המועצה, אין ספור שיחות הסברה עם תושבים ועדיין עושה הרושם שלא די בכך.

אנו מבקשים להדגיש כי לצד דאגה לרווחת החיות ומתן מקום של כבוד לכלב כידידו הטוב של האדם, עלינו לזכור שהחזקת כלב כחיית מחמד אינה עניין של מה בכך ודורשת אחריות, מחויבות, מסירות והשקעה של זמן וכסף על מנת לדאוג לו.

לפיכך, הננו מבהירים את הוראות החוק והתקנות בדבר החזקת כלבים, אשר על פיהן פועלת המועצה ושהאכיפה תבוצע לגביהן: **האחריות שהכלב לא ישוטט חופשי מוטלת על בעליו!!!**

החוק להסדרת הפיקוח על כלבים, תשס"ג-2002 (להלן: "חוק להסדרת הפיקוח על כלבים") קובע בסעיף 11 (א) כי "המחזיק בכלב לא יאפשר את יציאתו מתחומי החצר, אלא אם הכלב מוחזק בידי אדם המסוגל לשלוט בו...". בסמכות הרשות להטיל על בעליו של כלב שתועד משוטט קנס כספי בסך 500 ₪, בהתאם לקבוע בתקנות העבירות המנהליות (קנס מנהלי - כלבת ופיקוח על כלבים), תשס"ז-2007. בנוסף, הוטרינר הרשותי ו/או מפקח מטעם הרשות רשאי ללכוד כלב שאינו מוחזק על פי הוראות החוק והתקנות ולהעבירו למאורות הרשות. הוצאות הלכידה וההחזקה חלים על פי חוק על בעליו של הכלב.

החזקת כלבים ורישום

החוק להסדרת הפיקוח על כלבים קובע כי "2. א) לא יחזיק אדם כלב שגילו עולה על שלושה חודשים, אלא אם כן ברשותו רישון בר תוקף להחזקת הכלב שניתן לפי חוק זה", כל תושב המתגורר בשטח המועצה מחויב לרשום את כלבו ולקבל על הכלב רישון מהוטרינר הרשותי של המועצה.

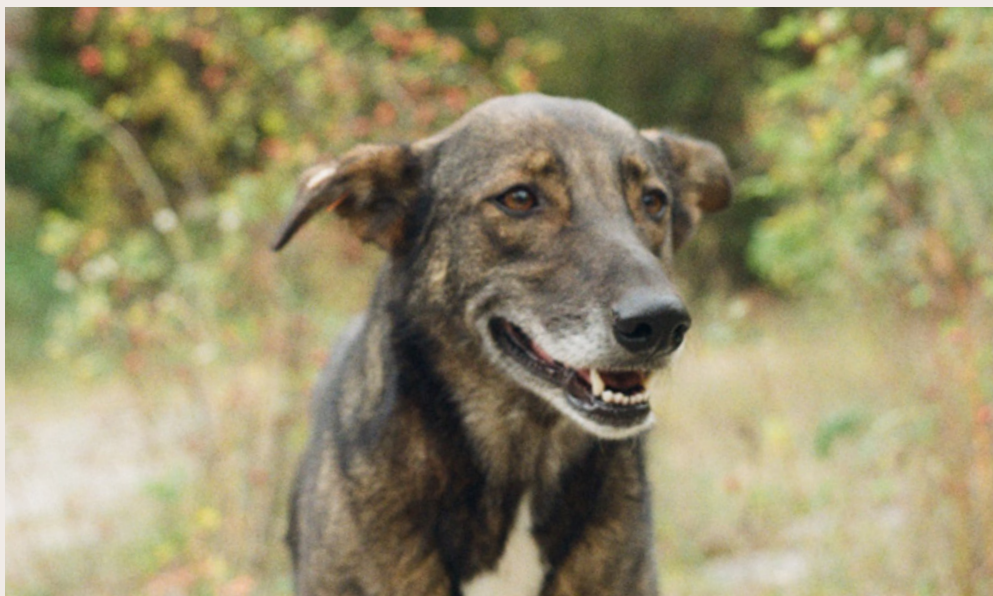
בסמכות הרשות להטיל על בעליו של כלב שלא רשום ברישומי הרשות קנס כספי בסך 500 ₪. בהתאם לתקנות הכלבת (חיסון) - התשס"ה 2005 "3. א) לא יחזיק אדם כלב אלא אם כן הכלב חוסן לפי תקנות אלה, ובלבד שלא חלפה שנה מיום חיסונו האחרון."

ישנה חובת חיסון למחלת הכלבת כתנאי לקבלת רישון החזקה לכלב, בסמכות הרשות להטיל על בעליו של כלב ללא חיסון כלבת בתוקף קנס כספי בסך 1,500 ₪.

איכות החיים בקהילה קטנה קשורה בקשר ישיר ביחסים שבין התושבים. מעבר לכל הוראות החוק, אנא מכם, התחשבו בסביבת המגורים שלכם, בשכנים, ובעוברי האורח - הקפידו על כך שהכלבים לא יסתובבו חופשי ותדאגו לנקות במקרים בהם הכלב עושה את צרכיו במקום ציבורי.

תחום הסדרת הפיקוח על כלבים, עובר שינויים ממסדים רבים בכל הרשויות בארץ וגם אצלנו בערבה. אנו רואים את השינוי כמבורך גם תברואתית לשמירה על בריאות הציבור וגם ערכית, דאגה לרווחת בעלי החיים בשטחי המועצה.

לתשומת ליבכם, וטרינרית המועצה מגיעה אחת לשבוע, בדרך כלל בימי רביעי בין השעות 10:00-12:00, וניתן להתייעץ עימה. אנא פנו דרך מזכירות המועצה 08-6592206/7.

תשלומי הורים תשפ"ג

להורים שלום רב,

עם כניסתה של שנת הלימודים תשפ"ג, ברצוננו להביא לידיעתכם את פירוט תשלומי ההורים לפעילות במסגרות החינוכיות. לאחרונה אישרה ועדת החינוך של הכנסת את תשלומי ההורים לשנה"ל תשפ"ג.

פירוט תשלומי ההורים לשנה"ל תשפ"ג בגני הילדים

שירות	שכבת גיל	מעון יום	טרום טרום חובה	גני טרום חובה - חובה
ביטוח תאונות	69	69	69	69
תכנית מעלות	400	400	-	-
סל תרבות	-	-	67	-
טיולים	-	-	60	60
סה"כ		469	196	129

פירוט תשלומי ההורים לשנה"ל תשפ"ג ביסודי

שירות	שכבת גיל	א-ב'	ג-ד'	ה'	ו'
ביטוח תאונות	69	69	69	69	69
סל תרבות	87	87	87	87	87
תשלומים מרצון	250	250	250	250	250
מסיבת סיום	-	-	-	-	75
מסיבות סיום כיתתיות	-	-	-	-	-
השאלת ספרים	280	280	280	280	280
פורום ועדי הורים	3	3	3	3	3
טיולים שנתיים*	101	101	126	252	387
סה"כ		790	815	941	1,151

פירוט תשלומי ההורים לשנה"ל תשפ"ג בתיכון

יב	יא	י	ט	ח	ז	שכבת גיל / שירות
69	69	69	69	69	69	ביטוח תאונות
180	180	180	180	180	180	השאלת ספרי לימוד
100	100	100	100	100	100	סל תרבות
200	-	-	-	-	-	מסיבת סיום
3	3	3	3	3	3	ועד הורים וארגון הורים ארצי
906	803	803	677	677	677	פעילות חוץ בית ספרית
250	325	250	450	450	230	רכישת שירותים מרצון
250	250	250	-	-	-	תשלום מגמות
1,958	1,730	1,655	1,479	1,479	1,259	סה"כ

תשלום נוסף עבור מגמת תיאטרון (כולל סמינר והפקה) 500 ₪ | תשלום נוסף עבור מגמת גאוגרפיה - 250 ₪

רק באמצעות שיתוף פעולה מלא של כל ההורים נוכל להוציא לפועל את התכניות והפעילות לטובת כלל התלמידים, אנא הסדירו תשלום בהקדם. הורים שישלמו עד ה-10.10.22 יזכו להנחה של 2%. שימו לב שבחוזרים שנשלחו על ידי המנהלים יש התייחסות מפורטת להרכב התשלומים ולנושא של מלגות ומקרים חריגים.

דרכי תשלום

תשלום באופן מקוון דרך אתר המועצה
www.arava.co.il/payments

תשלום באמצעות תיק התושב
www.arava.co.il/tiktoshav

תשלום טלפוני במחלקת הגביה במועצה
 רויטל מחלקת גביה - 08-6592206

תודה על שיתוף הפעולה,
מחלקת הגביה
מועצה אזורית ערבה תיכונה

עדכונים לקראת שנת תשפ"ג

שנת תשפ"ב הייתה עמוסה בתוכניות לימוד חדשניות, עשייה חינוכית, סמינרים והשתלמויות שהתקיימו בחממת הערבה ובשנת תשפ"ג נמשיך במגמת הצמיחה וההתחדשות.

מרחב חממת הערבה במו"פ ערבה הפך למרכז סמינרים חדשני המשרת בתי ספר, השתלמויות מורים וקורסי סטודנטים המגיעים אלינו מכל רחבי הארץ, בשנה הבאה כבר צפויים סמינרי חקר מדעי לתלמידים מהאזור (בית ספר שיטים-דרכא, תיכון עין גדי, תיכון אדם ואדמה ותיכון מעלה שחרות) ובתי ספר מרחבי הארץ (תיכון אליאנס תל אביב, תיכון הראשונים הרצליה, תיכון רבין כפר סבא ועוד) במקביל נמשיך לארח וללמד סטודנטים מסמינר הקיבוצים, בצלאל, מכללת אורנים, אוניברסיטת תל אביב ועוד. במקביל לסמינרים אנחנו נמשיך לארח את תלמידי בתי הספר במסגרת תכניות יזמות וחדשנות של שכבות ה-'ו' בתמיכת שותפות ביחד ערבה אוסטרליה ותכניות לימוד במרחבי הערבה לתלמידי חטה"ב בתמיכת רשות הניקוז ונחלים ערבה. קמפוס חממת הערבה ממשיך להתחדש ולהתעדכן. מרכז העשיינות Make ערבה

צילום: עודד קינן

עובדים ולומדים בבי"ס למיחדוש (כתבה בעמ' 34)

דרך לטובת כל תלמידי האזור. זו ההזדמנות להודות לאילון גדיאל וצוות חוקרי מו"פ ערבה על התמיכה בתוכנית.

ביוזמה של מחלקת החינוך במועצה, יחד עם משרד החינוך, תפתח בשנת תשפ"ג אצלנו שלוחה של המרכז למחוננים ומצטיינים באילת. כך שתלמידים מחוננים ומצטיינים מהערבה יוכלו להשתתף בקורסים איכותיים ללא צורך בנסיעה הארוכה לאילת.

בבוסתן שיטים נמשיך בפעילות חינוכית לתלמידי בתי הספר. הבוסתן הופך בימים אלו למרחב קיימות פורץ דרך שיכלול מרחב לחקלאות מתחדשת, מתחם אנרגיות מתחדשות ומרחב מיחזור גדול. הבוסתן יוביל תכניות לימוד בתחומי הקיימות ושינויי האקלים לתלמידי בית הספר היסודי כמו גם פעילות בחקלאות לקבוצות תלמידים מחטה"ב.

חממת הערבה פועלת גם במרחבים נוספים במשותף עם רכזי החינוך והחוקרים של מו"פ מדבר וים המלח. אנחנו מסייעים בהקמתם של מרחבי חוץ בבית הספר מגילות, תיכון עין גדי, בית ספר תמר ובית ספר נוף אדום בחבל אילות, ולוקחים חלק בפיתוח תכניות לימוד בכל רחבי הנגב המזרחי.

מאחל לכולנו שנת לימודים פורייה.

**ד"ר עודד קינן
מנהל חממת הערבה**

התחדש במגוון אמצעים טכנולוגים, המעבדה המדעית חינוכית שלנו היא ללא ספק אחת המתקדמות בארץ, בית הספר למיחדוש בהובלת קובי ושוקי עברי מביא את התלמידים את למלוא הפוטנציאל היצירתי שלהם, והגינה בואדי של פרויקט גינון בצמחי בר מן המדבר משלבת בין ידע מדעי, חכמת המדבר וקהילתיות. במסגרת שיתופי פעולה שלנו עם תיכון אדם ואדמה תוקם בשנת תשפ"ג חממת אגרו-טק חינוכית חדשנית שתכלול ציוד קצה מתחומי החקלאות החדשנית והמדייקת. החממה שממוקמת במו"פ ערבה בתמיכתה של קרן יק"א לישראל ותורמים נוספים תוביל תוכניות לימוד בחקר חקלאי ומדעי פורץ

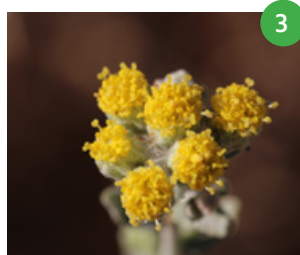

צילום: עודד קינן

למידת חוץ בבוסתן שיטים

עדכונים ממיזם "גינון בצמחי בר מן המדבר"

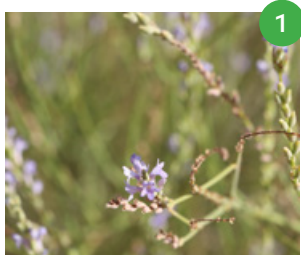
חידון פרחי קיץ ב"גינה בואדי" - יולי תשפ"ב

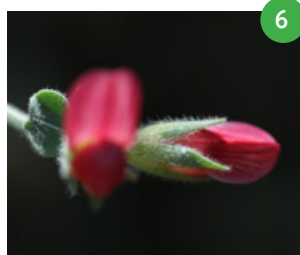
3

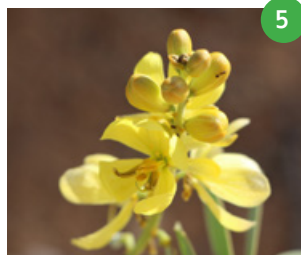
2

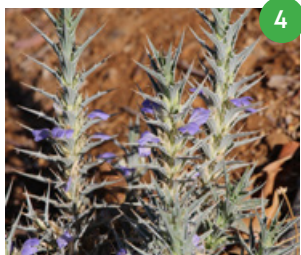
1

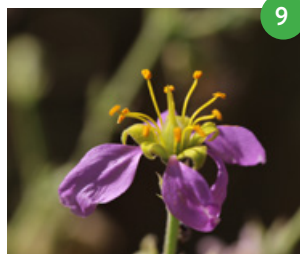
6

5

4

9

8

7

12

11

10

צילומים: רונן כץ

14

13

במהלך החודשים האחרונים נאספו זרעים מהגינה בואדי ומגינות הבר החדשות שהוקמו השנה. לאחר האיסוף התחלנו במלאכת ניקוי הזרעים ובחודש יוני התקיים מפגש לניקוי הזרעים בו השתתפו כ-20 חברי קהילת גינת בר במדבר.

במקביל לניקוי הזרעים התקיימו סדנאות בחממת הערבה להכנת ריחנים מצמחי מדבר ויצירת עציצים עם זרעי חומעה בחיתוך בלייזר. רישמו לפניכם: המפגש הבא של ניקוי הזרעים לכל מי שפספס ו/או מעוניין להגיע שוב יתקיים ב-3/9/2022. מיד לאחריו נעביר את הזרעים הנקיים למשתלות אשר יכינו עבורנו את השתילים לשנת תשפ"ג.

זו הזדמנות להודות לכל הפעילים שתורמים מזמנם בהתנדבות ולקרוא לכם להצטרף אלינו במשימה להשגת מטרת המיזם: עידוד השילוב של צמחי בר מן המדבר בגינות הערבה לשמירת המגוון הביולוגי הייחודי כל כך.

הגינה בואדי ממשיכה לפרוח גם בחודשי הקיץ החמים הודות להשקיה. הוכחה לכך שהגינות המדבריות יכולות להיות יפיפיות בכל תנאי. אז מי מבין הצמחים עדיין פורח? הכנו עבורכם חידון בתמונות. נסו לזהות את שמות הצמחים.

אנחנו מזמינות את כל מי שמעוניין לקחת לעצמו פסק של שקט ושלווה משולב בעבודת גינה המותאמת לכל גיל, בהתנדבות ובמעשה טוב לקהילה ולצמחים החביבים עלינו לפנות לרבקה אופנבך 052-3665904. תה צמחים וכיבוד קל בקראוון הגינה הממוזג עלינו.

בברכת חופשת קיץ מרעננת, הצוות המוביל: מימי רון, נטע אור, רבקה אופנבך, הילה אלבו ורחלי ברדו.

פתרון החידון: 1. אגוז מלוח, 2. אגוז מלוח, 3. אגוז מלוח, 4. אגוז מלוח, 5. אגוז מלוח, 6. אגוז מלוח, 7. אגוז מלוח, 8. אגוז מלוח, 9. אגוז מלוח, 10. אגוז מלוח, 11. אגוז מלוח, 12. אגוז מלוח, 13. אגוז מלוח, 14. אגוז מלוח

להצטרפות לקבוצת
הוואטסאפ סרקו את
הברקוד

אין לה רגע דליה

סער צברי

כן, אין לה רגע דל. מאז צעירותה, דליה מפעילה את דמיונה, יוצרת בעצמה ללא הפסק, מחדשת ומתחדשת, בדיוק כמו מרכז המבקרים החדש. אפתח בגילוי נאות.

את דליה מטמון, הכרתי לפני כעשור, במסגרת סיור לימודי עם מתנ"ס חבל אילות, כאשר הגענו לעין יהב, לסדנת פסיפס אצל דליה. בין חיבור חתיכה מצלחת שבורה לשנייה, הכרנו וחלקנו את אהבתנו לעולם המוזיקה, כשהשנים חלפו, השתדלנו לשמור על קשר. בוקר שבת שמשית, השמש זורחת מעל עין יהב, ילדים שוחים בבריכה מוקפת עצים ירוקים, לצד בקתות עץ חומות. בחור שיושב על הדשא עם רגליים יחפות מנגן גיטרה, אלמלא החום, אפשר לחשוב היה שאנחנו בטוסקנה. במרכז המבקרים, מבנה לבן גדול ומזמין, אנחנו יושבים לשיחה חברתית לצד

מגוון עצום של עבודות אומנות של דליה. "אז שנתחיל" אני שואל, היא מהנהנת ואני בוחר לפתוח דווקא במשחק אסוציאציות. דליה, אגיד לך מילה ואשמח אם תוכלי להשיב לי במילה, את יודעת משחק אסוציאציות..

שבת - זמן לאומנות
עין יהב - בית
מלונים - טעים
אהבה - עדי והילדים
משפחה - הדבר הכי חשוב לי בעולם
מטמון בערבה - משפחה, בית, עדי
אימהות - נשמה שלי
מוזה - אני מחפשת
הצלחה - תלוי במה? יש הרבה כיוונים
אומנות - אני לומדת את זה
יצירה - משם התחלתי

אז לפני שנפתח בשיח על חווית היצירה וסיפור ההצלחה, אולי כדאי שנכיר את בת הישוב דליה מטמון. דליה (51) בת בכורה לנסייה ושמוליק רבין, ממייסדי הישוב נולדה כאן במושב עין יהב, את נעוריה העבירה בישוב ולאחר מספר שנים של טיולים מסביב לגלובוס, חזרה דליה לישראל והכירה את עדי. סיפור האהבה משך את שניהם לחזור למקום הולדתה של דליה, למושב. עם האהבה גם הגיעו הילדים, ארבעה במספר. אופק בן 22, שליו בן 20, שני בת 16 ודניאל בת עשר.

מרגיש לי כמו האנגר בתל אביב, איך תרצי שאקרא למבנה שאנחנו יושבים בו ?

"משכן המטמון או גלריית המטמון, מה שנוח לך. זאת התוספת החדשה למטמון בערבה. את מטמון בערבה הקמנו כעסק משפחתי לפני כשש עשרה שנים, רצינו להקים מתחם צימרים, שיכלול חמש בקתות משפחתיות, ואתה יודע בחלוף השנים, הרגשנו שיש צורך להוסיף תוכן לחוויית החופשה. לכן הקמנו את מרכז המבקרים שמשמש גם כגלריה ליצירותיי וגם כמרכז פעילות שעדי ואני מעבירים בתחומי עניין שונים, אין ספור פעילויות שונות ומעניינות".

כן, אין לה רגע דל. מאז צעירותה, דליה מפעילה את דמיונה, יוצרת בעצמה ללא הפסק, מחדשת ומתחדשת, בדיוק כמו מרכז המבקרים החדש. "מגיל מאוד צעיר עסקתי במלאכות יד, כל

דבר שהיה נקרה בדרכי, רקמה, סריגה, עיסת נייר, צביעת בדים, כל מלאכת יד התנסיתי בה. אני אוטו-דידקטית, משמע שלמדתי הרבה לבד, מהסתכלות ומלשאל שאלות. בעצם זה מלווה אותי גם כיום, ההבנה והתחושה שאני יכולה ללמוד לבד וזה טוב, כי אני לא מפחדת לעסוק בחומרים חדשים. כיום אני חוקרת, לומדת, שואלת אנשים וגולשת באינטרנט, אתה יודע מה? אני תוהה מה הופך אותי לאומנית ייחודית? האם מדובר בחומרים שאני משתמשת או שמדובר בחשיבה יצירתית?".

אכן, שאלת השאלות.. מהי חשיבה יצירתית. הרי מדובר במושג רחב מאוד, שלרוב ניתן להגדרה בשלושה מישורים: תהליך החשיבה, תוצר החשיבה והאדם החושב. הייחוד ביצירותיה של דליה, הינו השימוש בחומרים והחיבור לנושא היצירה.

מנדלת הירקות

לעצור בעין יהב ולחוות את היצירות. "אם אתה שואל מה השאיפה שלי? התשובה תהיה שאוטובוס של מטיילים יעצר בכל יום כאן בישוב וקבוצה של חמישים איש תרד לשיח על אומנות, מפגש של שעה וחצי, תוסיף לזה גם כיבוד תוצרת בית, מתמרים לקפה ויש לך שיח אומנות משמעותי" מוסיפה דליה. מזה כשנים בעלה, עדי מטמון, חקלאי ומורה דרך, מנחה מפגשים וסדנאות במקום. ודליה בתיאום ובהרמוניה מעבירה מפגשי אומן וסדנאות אמנות.

"אני מעבירה מפגש אומן לקבוצות ולמשפחות, במפגש אני מספרת על תהליך היצירה מאיפה הרעיון נולד, אני מספרת על שלב איסוף חומרים, מדייקת בבחירת החומר ובגודל אני מבקשת לפתוח את החשיבה היצירתית בקרב המשתתפים. אני באמת מאמינה שלכל אחד מאיתנו יש כוח לחשיבה יצירתית ולכל אחד זה בא בתחומי עניין אחרים בחיי היום יום שלו. אצלי זה בא לי יד ביטוי באומנות ובחידות ובמשחקים שאני מאוד אוהבת להמציא ואף להדריך, זה אגב לצד סדנאות האומנות השונות שאני מעבירה, חשוב לי שאנשים שמבקרים אותנו יצאו עם ערך כלשהוא ולא רק תוצר סופי, כי החוויה סביב האמנות ובכלל לחשוב קצת אחרת יכולה לקחת כל אחד מאיתנו, לכיוון וליצירה שונה ומיוחדת."

במקביל למפגשי האומן, דליה גם יוצרת ומעבירה הפעלות של חידות ומשחקי חשיבה. היא יצרה ובנתה את המשחק 'חפש את המטמון במושב'.

ומאיפה הגיעה האהבה לחידות?

"כבר מגיל מאוד צעיר פתרתי תשבצים, כשטיילתי מסביב לעולם, קניתי תמיד תשבצים

צריכה לחשוב על החומרים שמהם תיווצר היצירה ועל הקשר בין השניים.

"התחלתי להסתובב במושב, בכל פעם שעברתי בבית האריזה או טיילתי בשדות עלו לי רעיונות, ממה אצור את היצירה הבאה, האם מצינורות, אבנים, עצים או טפטפות?"

אגב, רעיון הטפטפות הוביל לעבודת אומנות המנציחה את דוד בן גוריון.

למה דווקא דוד בן גוריון, מאיפה הגיח הרעיון ליצור מטפטפות יצירה על המנהיג הדגול?

"סיימתי עבודה אומנות שיצרתי מפסולת חקלאית, יצירה שתלויה במרכז מטמון בערבה. נותרתי עם טפטפות וכאמור סיעור מוחות עם עצמי ותהייה מה זאת טפטפת? למה היא משמשת? להפריח את השממה, כך בעצם הגעתי לדוד בן גוריון והמורשת שלו, בדיעבד לאחר סיום עבודתי על היצירה גיליתי שחלקת הניסוי הראשונה של הטפטפות הייתה אצלנו בעין יהב וגם ביטבתה, זה בעצם סגר לי את המעגל. גם הקשר בין החומר שבחרתי ליצירה עצמה."

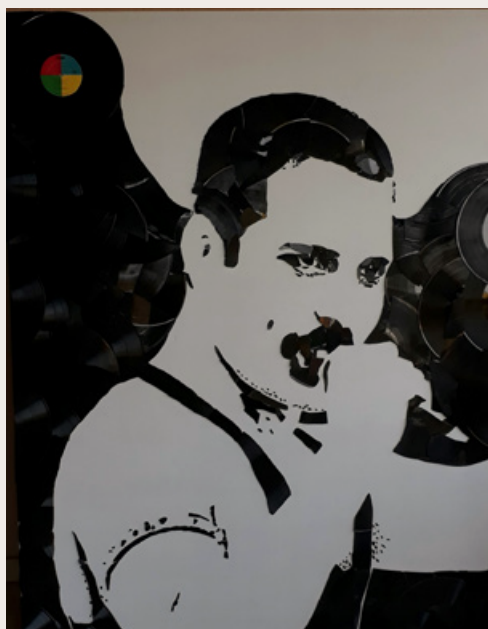
דמינו את הפסל המוכר של דוד בן גוריון עומד הפוך על ראשו, כעת דמינו את אותו הדמות ואותה העמידה רק לא מחומר מוצק... אלא מטפטפות. התחכום, הדמיון, היצירה והעבודה הקפדנית והמדויקת, גרמה לאנשים רבים,

בין שלל היצירות ניתן למצוא יצירות אומנות של דוד בן גוריון, גולדה מאיר, חווה אלברשטיין, פרדי מרקורי והרשימה עוד ארוכה.

המהפך מתחביב לעיסוק מרכזי כאומנית רב תחומית ייחודית החל כאשר דליה בחרה לסיים את עבודתה כמרפאה בעיסוק בקליניקה והחליטה להתמקם בתשוקה שלא שככה מאז ילדותה. אומנות.

העלייה על דרך המלך קרתה ככל הנראה בשנת 2016 כאשר דליה הבינה שעליה ליצור מחומרים מסביבת הישוב. "כאומנית רב תחומית, רציתי ליצור יצירה שהיא ייחודית לאזור, חשבתי על כך רבות, ואז הבנתי שאני חיה בסביבה של חקלאות מדברית, כאן מגדלים ירקות וכך עלה הרעיון ליצור מנדלת שפע מירקות. פניתי פניתי למלוא הטנא במושב, הם זרמו עם הרעיון שלי ובמשך עשר שעות בבית האריזה, ביחד עם ביתי, חברים מהישוב שבאו לעזור, יצרנו את המנדלה:

תהליך יצירת המנדלה שתועד במצלמת הגו-פרו, עלה כסרטון וידאו לרשת והפך במידי לווייראלי. "אני חושבת שרק כאשר הבנתי שבסרטון צפו עשרות אלפי אנשים, רק אז הרשתי לקרוא לעצמי, אמנית". כשהיא חדורת ביטחון ומטרה, דליה אין לה רגע דל, החלה לחשוב על עבודת האומנות הבאה, כעת היא

בד בבד בכותל

בעיניי, המשפחה שלי שותפה ליצירה. הילדים חושבים שאני אוספת יותר מידי חומרים ליצירה ומבקשת מהם לבוא ולסייע, אך הם עושים זאת בשמחה גדולה. ושתדע שהיום עבורי מתחיל מאוד מוקדם, כבר בשש בבוקר כאשר אני עדיין במיטה, אני פותחת עיניים ומתחילה לחשוב על היצירות, זה זמן מצוין לעיבוד, יצירה ומדיטציה".

אלפי מבקרים, מחמאות מכל העולם... אז אני שם אותך בשורה עם חנוך פיבן ועמית אהרוני, מתאים לך?

"כבוד גדול עבורי, העבודה של גולדה אכן הוצגה בתערוכה בראשון לציון במשך כשנה וצמוד אליה הייתה תלויה יצירה של חנוך פיבן, אז לגמרי כבוד".

דליה, אם ארוץ איתך קדימה לעתיד, יש מצב ל-NFT?

"הלוואי, עוד לא. אני לא מספיק מבינה בזה, האומנות שלי עדיין לא דיגיטלית, ואני עדיין לומדת את התחום".

דליה מטמון, מעבירה חוגי פסיפס במרכז קהילה ערבה, ומתנ"ס חבל אילות. מנחה פרוייקטים אמנותיים עם מגוון קבוצות גיל. ליצירת קשר למגוון הפעילויות וסיור בגלריה 052-3868990

"לכל עבודה נדרש תהליך חשוב של תחקיר, תכנון וחשיבה על חומרי היצירה, אני מזכירה שאני אוטו-דידקטית ולכן לכל יצירה שלי, אני בודקת וחוקרת מה החומר הנכון לעבוד עימו, מחמש תמונות של דיוות שבחרתי ליצור כאשליה אופטית ועד העבודה על פרדי מרקורי שהתבססה על התקליט הראשון שרכשתי וכל היצירה בעצם מורכבת מתקליטים שבורים", היא מוסיפה.

אני מבין שההשראה והרעיונות מגיעים מהמדבר, מהראש ומהסביבה, אבל לא קשה ליצור בקצה הדרומי ביותר של המדינה?

"בתחילה היה קשה לי המרחק מהציוויליזציה וגם תחומי העניין נראו לי רחוקים, יחד עם זאת למדתי לאהוב את האזור וליצור מהחומרים המקומיים, פעם זה היה חיסרון היום זה יתרון, לדוגמא כשביקרה אצלי קבוצה של גמלאים מקיבוץ נען, שאלתי אותם על קסטות לטובת עבודה, מסתבר שהיו להם והרבה, כמה ימים אחרי קיבלתי ארגז של קסטות וכך סיימתי את היצירה. משמע ניתן להתגבר על בעיית מרחק".

יש לך רגע גם למשפחה? לילדים? בין העבודות, החשיבה היצירתית, המתחם והסדנאות?

"בהחלט. קודם כל עדי מאוד מפרגן, גם כשמגיעות קבוצות הוא מדרך ומסביר ובכלל

או חידות כדי שאוכל לפתור או לפרק את החידה וכשגרת בצפון פגשתי חברה שעוסקת בהפעלה של חידות ומשחקים, הצטרפתי אליהם וכך התחלתי לראשונה לעבוד בזה, העברה של ערבי חידות ומשחקים, אפשר לומר תמיד נמשכתי לזה".

כמה זמן לוקח לבנות חידה? ובמה זה תלוי?
 "שאלה טריקית, תלוי בחידה, זה מתחיל בהברקה של רעיון זה יכול לקחת שנייה, אך לעיתים זה לוקח זמן לבשל את החידה. לדוגמא יום אחד נתקלתי בחידות ויזואליות באנגלית, ממש התלהבתי מהחידות הראש שלי החל לעבוד וכך נוצרה סדרת חידות בעברית".

לאולם המבקרים, נכנסים ארבעה אנשים, זוג הורים ושני גברים, "באנו להסתכל על העבודות, אפשר?" הם שואלים, דליה מבקשת את סליחתי ומברכת אותם לשלום, הם מסתובבים בין היצירות ושואלים שאלות, איך יצרה פסיפס על וספה נוסעת? למה הסוס מורכב מרשת גדרות? דליה עונה בסבלנות וכאשר מגיעה שאלת 'כמה זה עולה', דליה משיבה די במבוכה, ונוקבת בסכומי היצירות.

למה יש לי הרגשה שהמחירים הגבוהים הם אסטרטגיה להשאיר את העבודות כאן?

"יש בזה משהו. אני יוצרת כשיש לי רעיון טוב וכשאני מרגישה שהוא חייב לצאת לפועל, אין לזה קשר כלל למי שיראה את העבודה או לא, גם אין קשר לאיפה זה יהיה תלוי ואם יימכר. זה לא מעניין אותי. אני יודעת שזה

משהו אישי שלי, אבל כרגע מספיק לי להעלות לרשת החברתית פייסבוק ופחות למכור את העבודות. וכן, מה שאני ממש אוהבת אני מתמחרת מאוד גבוה (צוחקת) כדי שזה יישאר אצלי".

את עבודת האומנות של גולדה מאיר יצרה דליה מנעלי גולדה. בעבודה על אריאל שרון זכרו לברכה, היא יצרה עם צמר כבשים אמיתי, הזמר זוהר ארגוב נבנה מקסטות ישנות, הדיווה מדונה מדיסקים וכמו שכבר כתבת, היצירות הרבות וההברקה שלהן בשימוש חומרי היצירה הינה בלתי סופית.

מפקד האוכלוסין 2022 סופרים אותך!

מפקד האוכלוסין מגיע אלינו!

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) מתחילה בביצוע מפקד האוכלוסין 2022, המפקד השביעי של מדינת ישראל. המפקד יימשך עד ל-30.11.2022.

7% מהתושבים שלנו נבחרו להשתתף במפקד ויתבקשו להשיב לשאלון המפקדי. הנדגמים יקבלו מכתבים והודעות באופן ישיר בדואר ובטלפון מהלמ"ס. על השאלון המפקדי ניתן להשיב מאתר אינטרנט דרך מחשב בלבד בקלות ובאופן עצמאי ובהמשך גם במענה טלפוני לסוקרים או בראיון פנים אל פנים לפוקדים מטעם הלמ"ס.

רק המשיבים באתר יקבלו הטבה ייחודית - שובר מתנה בסך 75 ₪ שיישלח אליהם בתום מילוי השאלון ישירות באופן דיגיטלי.

ההשבה על שאלון מפקד האוכלוסין היא חובה על פי חוק וזכות גדולה ומשפיעה. התשובות שלכם יסייעו לתכנן ולשפר את עתידכם כי נתונים הם א'- ב' לאיכות חיים!

פרטים נוספים ב- [פלטפורמת מדיה](#) [יוטיוב](#) [טוויטר](#) [פייסבוק](#) [לינקדאין](#) מפקד האוכלוסין 2022

התשוקה למיחדוש

**וּחִידוּשׁ הוּא תְהִלִּיךְ שְׁבַמְסַגְרָתוֹ
אוּ מוֹצְרִים, כֹּאֲשֶׁר הַמוֹצֵר הַמוֹגְמָר
מְדוֹבֵר בְּתֵהִלִּיךְ יְדִידוֹתֵי לִסְבִּיבָה לֹא
הַפְסוּלָת, אֲלֵא גַם כִּי הוּא לְרֹב אֵינוֹ
הַמִּיחְזָר, שְׁדוֹרֵשׁ כְּמוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁל
לְמִיחְדוּשׁ וּמֵהוּ מִיחְדוּשׁ טִיפּוּלִי?**

**מִיחְדוּשׁ (Upcycling) אוּ מִיחְזָר
נַעֲשֶׂה שִׁימוּשׁ חוֹזֵר בְּחוֹמְרֵי גֶלֶם
מִקְבֵּל חַיִּים חֲדָשִׁים וְתַכְלִית חֲדָשָׁה.
רַק בְּגִלּוֹל שֶׁהוּא מִקְטִין אֶת כְּמוֹת
דוֹרֵשׁ מִשְׁאָבִּים רַבִּים (לְעוֹמַת תְּהִלִּיךְ
מִים וְאַנְרָגִיָּה). מֵה זֶה בֵּית הַסֵּפֶר
שׁוֹקֵי לִי עֵבְרִי כֹּאֵן כְּדִי לְהַסְבִּיר.**

צילום: שוקי לי עברי

מרגש אותנו כל פעם מחדש לחוות את שיתוף הפעולה מול צוות בית הספר. תהליך העבודה שלנו שם את התלמיד במרכז, דרך העבודה אנו מקשיבים לתלמידים, מגיעים אליהם, והופכים לשותפים שלהם לעשייה. התלמידים מוצאים אצלינו אוזן קשבת ולב אוהב וכך הופכת העבודה הפיזית גם לעבודה פנימית של התלמיד בתיווך שלנו. אנו מקפידים לתעד ולשתף גם את הדרך לתוצר ולא רק את התוצר עצמו. במהלך התהליך אנחנו מקפידים לחזק את הדמיון של התלמידים ולאפשר להם לחלום. לדמיון ולחזון יש חשיבות מכרעת במיוחד בזמנים אלו בהם האוכלוסיה הצעירה "שכחה" את מהות הדמיון. ההזדמנות למחדש חפץ ולהעניק לו חיים חדשים על ידי עבודת כפיים המתבססת לרוב על עבודת הנגרות מעניקה לתלמידים את היכולת לדמיון,

בית הספר למיחדוש

התוכנית החינוכית של בית הספר למיחדוש מבוססת על ערכים אנושיים וסביבתיים הבאים לידי ביטוי בכל פן בחיינו, החל מאופן גידול ילדינו ועד ליחס האישי שמקבל מאיתנו כל תלמיד בתוכנית. מסלול הלמידה שלנו מיועד לתלמידי בתי הספר היסודיים והתיכוניים ובמהלכו אוספים התלמידים חפצים שנזרקו לזבל, לומדים וחוקרים אודותם ומשפצים אותם בעבודה אישית המשלבת כלים מקצועיים ורוחניים. עם סיום העבודה מתקבל תוצר חדש המביא לידי ביטוי את עולמו הפנימי של התלמיד בשילוב עם ערכים סביבתיים וחברתיים. לרוב, תוצרים אלו נתלים בגאון במרחב בית הספר, מה שמקנה ערך מוסף, תחושת מסוגלות וגאווה אישית לתלמידים.

לפני שש שנים נחשפנו לערבה, ביתנו זיו למדה כאן במחזור ג' של "אדם ואדמה", חיפשנו שינוי והערבה ענתה על צרכינו. כיום זיו היא חיילת ושיר, הבת הצעירה, תלמידת כיתה י"ב ב"אדם ואדמה" בחצבה, שם אנו גרים. בשש השנים האחרונות קובי בעלי ואני מלמדים שיעורי מיחדוש בנגריית הבוסתן שבבית הספר היסודי "שיטים" ולצד זאת מנהלים את בית הספר למיחדוש הממוקם בחממת הערבה (ליד המייקרוס במתחם המו"פ) לשם מגיעים תלמידים ותלמידות מבית הספר לשיעורי קיימות ומיחדוש, כחלק ממודל מוצלח ושיתוף פעולה פורה בין הנהלת חממת הערבה ומערכת החינוך שלנו.

איך הכל התחיל?

קובי, בן זוגי, ואני גדלנו והתחנכנו בבאר שבע, משם עברנו לישוב עומר. הקמת בית הספר למיחדוש החלה מתוך מענה לצורך פנימי שנבע מאבל ושכול על אבדן משפחתי הגרעינית. קובי עזב את עבודתו לאחר 17 שנה בחברת "מטריקס" והצטרף אלי למסע. באותם ימים נושא המיחדוש והשימוש החוזר עוד היה בחיתוליו ולאחר שנחשפתי לנושא וזיהיתי את החשיבות שלו, החלטתי ללמוד אותו לעומק. ההבנה שכלכלה, סביבה, חברה ורוח הם הכלים להצלחה, נטעה אצלינו גישה חינוכית, רוחנית ומעשית שעל פיה פיתחנו את מודל המיחדוש, שהעבודה בו משלבת למידה אישית ועבודה פיזית תוך מתן דגש לנושאים כדוגמת טביעת רגל אקולוגית, קיימות, יתרונות השימוש החוזר ואחריות אישית לסביבה. את בית הספר למיחדוש ייסדנו יחד בשנת 2011.

צילום: שוקי לי עברי

אלו"ט, בית הספר "ברנקו וויס" בבאר שבע, מקלט חירום לנערות בסיכוי מגיל 13 עד 20, של עמותת "יחדיו". נערות אלו מגיעות למרכז החירום ושוהות בו למעלה משלושה חודשים. במהלך תקופה זו הן לומדות להכיר את עולם המיחדוש כדרך חיים ושומעות לראשונה על מושגים כגון טביעת רגל אקולוגית, קיימות ומשבר האקלים. בתוך התהליך הן מתמודדות גם עם עצמן. עצם העבודה עם חפץ עזוב או שרוף, חפץ אשר נבעט, נשבר וזנח והפיכתו לפריט יפה ושימושי משפיעה חיובית על נפשן של התלמידות. העבודה האישית והקבוצתית של הנערות על מיחדוש החפצים מעניקה להן תחושות של הצלחה וההערכה עצמית ומסייעות רבות לתהליך אותו הן עוברות במקלט החירום. יחד עם הנערות אנו מעצבים את מקום מגוריהם, ומשלבים אותן בפרויקטים של מעורבות חברתית כמו הכנת מתנות לחיילים במוצבים בעוטף עזה. למעלה מ-700 נערות פגשנו עד כה במהלך שלוש שנות עשייה במקלט החירום ותוצרי העבודה שלהם הוסיפו צבע וחן לסביבת חייהן הקשה. דוגמה נוספת

צילום: שוקי לי עברי

צילום: שוקי לי עברי

דייויד ת'ורו כתב: "הטבע עסוק בטובתך בכל רגע. אין לו מטרה אחרת. אל נא תתנגד לו". בית הספר למיחדוש מחבר בין האדם לטבע, בין האדם לסביבתו ובין האדם לעצמו. אנחנו רואים בעצמנו שליחים שמטרתם למחדש חפצים שנזנחו ונשכחו ובאותה עת גם לחדש לבבות זכים וטהורים.

מיחדוש תרפויטי

בשנת 2019 זכינו בפרס אות הנגב לאיכות הסביבה על פועלנו רב השנים, חלוציות בתחום ומאות ילדים ובני נוער שזכו לחוות בהדרכתנו את עולם המיחדוש התרפויטי. התכנית שלנו מצליחה להביא את עולם הקיימות והמיחזור גם לאוכלוסיות נוער בסיכון ולפני כשמונה שנים הרחבנו את פעילותינו ומסלול עבודת המיחדוש לאוכלוסיות מוחלשות בכל הדרום, ביניהן אוכלוסייה בוגרת בעלת מוגבלויות, מערך דיוור ב"עמותת יחדיו", אוטיסטים בוגרים בתפקוד נמוך ב"כפר האירוסים" - עמותת

להאמין ולבסוף גם להצליח. תוצרי העבודה של התלמידים הופכים לפריטים שימושיים או לפרטי נוי. בשנים האחרונות הרחבנו את עבודתנו עם ובתוך בתי ספר. אנו מתאימים את מודל העבודה לתלמידי יסודי ולתלמידי תיכון. מבחינתנו זו זכות ענקית להעניק לתלמידים את מהות התהליך וחשיבותו. שיעורי המיחדוש מתקיימים בקבוצות של עד 5 תלמידים. התכנית מיועדת בראש ובראשונה לתלמידים המשתתפים בתכנית ההעצמה הבית ספרית. התלמידים מעצבים את מסדרונות בית הספר לאחר תהליך עבודה הכולל דמיון, עיצוב ועבודת ידיים. יש לציין כי תחושת המסוגלות מתעצמת תוך כדי התהליך ואיתה גם תחושת השייכות לבית הספר. תוצרי העבודה מהווים מקור לגאווה גדולה עבור התלמידים. העבודה שלנו עם התלמידים מסייעת גם לסגל המורים והקשר עם הצוות המקצועי של בתי הספר הוא חזק ומשמעותי. הסופר, המשורר והפילוסוף האמריקאי הנודע הנרי

בגלריית אומני אילת בנושא קיימות, האדם מול הטבע ובתחילת יולי התקיימה פתיחת התערוכה במעמד ראש העיר אילת, לצד עבודות מופלאות של אמני אילת (ממליצה מאוד לבקר בתערוכה שתנעל בסוף ספטמבר, אותה אצרו שירה קשת ושמוליק תגר). השם "קשה לעיכול" נבחר על ידי לאחר מחשבה רבה והוא מבטא שתי משמעויות עוצמתיות. האחת - לנו בני האדם קשה לראות זאת, קשה לנו לעכל את המראה הזה שהרי האשפה גלויה בבטנו של הצבי. והשנייה, כמובן, לבעלי החיים בלתי אפשרי לעכל זאת!

הצבי שלי הוצב במקום של כבוד מתוך מתן דגש וחשיבות למסר העבודה ולמחרת, ראיתי כי כתב ערוץ 2 בדרום, תמיר סטיינמן, ראה לנכון לשתף את עבודתי בדף הפייסבוק הציבורי שלו. מעבר למחמאה המרגשת, החשוב הוא השיח שנוצר בעקבות השיחות הרבים שזכה הפוסט, מה שיצר קרקע פורייה להמשך עשייה למען אוכלוסיית בעלי החיים. התמורה היחידה והיקרה מפז היא מתן עזרה בכל דרך אפשרית למענם ולמען הטבע.

מעטה ובסכנת הכחדה. אבל בעיר של היצור החי. במשך שלושה חודשים הצבי ואני חיינו בצמוד בבית ספר למיחדוש, את אוזניו ציפיתי בפרוסות גזעי עצים בגוונים מותאמים, את קרניו ציפיתי בקליפות עץ זהות מאוד למקור ואת גופו ופניו ציפיתי אט אט באבנים שאספתי בטיולים, צבען של האבנים הוא חום אדמדם כצבעי הצבאים. משקל העבודה כ-250 קילו, שתי דלתות עץ ישנות ותקולות אשר חוברו להן יחדיו כמיקשה אחת משמשות כתשתית. לאחר סימונים מדויקים של בטנו, ניסרתי וחברתי רשת חממה לבנה כאשר לתוכה הכנסתי כמויות של אשפה מנחל מסור, שיזף, כביש 90 כדוגמת אריזות, חטיפים, כוסות חד פעמיות, בקבוקי שתייה, צלחות פלסטיק וניילון מריח בשר, טונה ועוד. האתגר היה ליצור פנים מושלמות כשל המקורי אך עם תוספת הבעה כזו המדברת תמימות עד כאב ויחד עם זאת תקווה. את המצע עליו עומד הצבי יצרתי מסלעים מדבריים, מקרטון ועליו רשתות תמרים מג'אנקיית המו"פ, הן חוברו יחדיו אחת בתוך השנייה, דבק והמון חול עד לכדי יצירת מראה מדברי. תוך כדי העשייה, התגלגלה אלי הודעה על פתיחת תערוכה

לעבודה עם אוכלוסייה מוחלשת היא העבודה שלנו בכפר האירוסים יחד עם אוכלוסייה בוגרת של אוטיסטים בתפקוד נמוך. העבודה עם הקהילה היא מתנה ענקית עבורנו ואנו עוברים איתם תהליך יוצא דופן בו הם מחדשים מוצרים משומשים בקצב ובשיטה שלהם, כשבסוף התהליך הם מעצבים את הבתים בכפר. העבודה המשותפת על המיחדוש משנה את המראה הקר והממסדי של הכפר ומקנה לו מראה חמים, ייחודי ומעוצב, כולו מעשה ידם ותוצרתם. אנו מקבלים פידבקים מרגשים מצוות הניהול של כפר האירוסים ובעיקר חשים את הריגוש, השמחה והחיוביות היוצאים מקהילת הכפר גם באופן ישיר. חשוב לציין כי פעילות מעין זו נעשית לראשונה במסגרות כאלו ואין לה אח ורע באזורים נוספים. אני מאמינה גדולה במיחדוש כדרך חיים ולכן בעזרת עבודה חינוכית מדויקת, חשיפת הנושא, טנא של חמלה ובהתמדה נוכל למחדש את גישתנו מול הטבע. אנחנו מסוגלים לזה!

פרויקטים רבים ונוספים שנעשו בעיר בארבע, שביל חושים על שם נדב גולדמכר חלל צוק איתן, שם יצרנו 40 מטר שביל בחצר בית הספר היובל הכולל את כל חמשת החושים. תאטרון הפרינג', בוסתן היובל, גן מדהים לילדים על הספקטרום, עיצוב "המתפרה", ארועי בוטיק באבו גוש ולאחרונה עיצוב מרכז חינוכי "אדם ואדמה" חצבה ומועדון בית ספר שדה חצבה. השתתפנו בתוכנית הטלוויזיה "בא לחדש לכם" ובספר עיצוב מאת אורלי רובינסון בו כתנו בעומר מופיע בנושא עיצוב בר השגה, כשמו של הספר.

קשה לעיכול - מסר חד וברור

יחד עם העומס שהוא מנת חלקינו, אני תמיד מרגישה שאני חייבת ליצור למען. בחצי השנה האחרונה התמונות ריצדו במוחי ואט אט נרקם הרעיון. החלטתי שאני רוצה להעביר מסר דרך עבודה, לא באמת ידעתי איך, אילו חומרים וכדומה, אך ידעתי שברצוני לדבר את המסר כמסר ישיר, חזק, כזה שבועט בבטן הרכה שלנו בני האדם, על יחסינו למערכת הטבע. עבודה זו נולדה מתוך מצוקת בעלי החיים הנפגעים מהשלכת אשפה, כמו פצע פתוח קשה לעיכול. יחסי הגומלין בין האדם לסביבה, במקרה שלי בעלי חיים. במוחי רקדו ערימות ענקיות של אשפה הפזורות במסלולי טיולי הטבע שלנו ובגלל אהבתי לבעלי חיים וצבי בפרט, הוא נבחר לעבודתי. לאחר מחקר מקיף בעניין הבנתי שאוכלוסיית צבי הערבה

צילום: שיר עברי

קשה לעיכול

כמה שצריך בערבה

גילי פינר ועל זלדמן-חביב

לפני עשור יצאו שתי גננות לאוסטרליה במסגרת חילופי משלחות שם נחשפו לגישת חינוך ייחודית, "רג'יו אמיליה" שמה. הן חזרו נפעמות ונחושות להוביל מהלכי שינוי בערבה. מרכז "כמה שצריך" הוקם בשנת 2018.

צילומים: גילי פינר

מפגשי יצירה קהילתיים אחה"צ להורים וילדים - לרוב ניפגשים לפני חגים. הילדים מוזמנים ליצור לפי דוגמאות מוכנות מראש או לבחור ליצור כאוות נפשם. החומרים חופשיים ומתנדבות המרכז מסייעות למי שצריך

רב פעמי בערבה!

ערכת כלים להשאלה לכל אירוע או חגיגה

מה יש לנו בערכה?

צלחות מנה עיקרית / עוגה
כוסות נירוסטה / מלמין
קעריות נירוסטה / פלסטיק
סכו"ם (סכין, כף, מזלג וכפית)
תרמוסים לשתייה חמה, קנקני שתייה קרה
שרשראות דגלי בד לקישוט
מפות קטיפה

לוקחים נקי
מחזירים נקי!

לתיאום תאריך גילי פינר 052-4260704

asmuchasneeded@gmail.com

as much as needed - כמה שצריך

המועצה האזורית
הערבה התיכונה

הסוכנות היהודית
לרצ"ץ
THE JEWISH AGENCY
FOR ISRAEL
FOR ISRAEL, TOGETHER.
Every one of us, together.

'כמה שצריך' הינו מרכז מיחזור-חינוכי-קהילתי המשלב בתוכו את חשיבות המיחזור, איכות הסביבה, ופיתוח יצירתיות מתוך החומרים הקיימים סביבנו, ומהווה מקום להכשרה והשראה. שמו 'כמה שצריך' - נובע מהצורך שלנו לקחת הרבה ומהכל, ומה שלא צריך זורקים או שוכחים. כאן אצלנו נבקש שתיקחו רק כמה שצריך, לא יותר ולא פחות. במחשבה על התחשבות באחר, בסביבה וגם בעצמנו. המרכז הוקם בשנת 2018 על ידי הגננות תושבות הערבה חדוה שונר ז"ל ממושב צופר וגילי פינר ממושב עידן, בעקבות יציאתן למשלחות חינוך באוסטרליה בגני ילדים הפועלים לפי גישת "רג'ו אמיליה" לחינוך, והשינויים שחלו בהן, בנשות חינוך, בעקבות החשיפה לגישה ייחודית זו אשר מקורה באיטליה, ובמרכזה ההכרה כי הילד הוא אדם יכול, ואזרח שווה זכויות בעל מאה שפות בהן הוא יכול לבטא את עצמו.

מקימות המיזם, חדוה שונר ז"ל וגילי פינר

גישה "רג'ו אמיליה" היא גישה חינוכית המתמקדת בגילאי הגן והחינוך היסודי. הגישה התפתחה בעיר רג'ו אמיליה שבאיטליה, בשנים שאחרי מלחמת העולם השנייה. עקרונות הגישה כוללים מעורבות קהילתית, ההתייחסות ליכולות ואופני ביטוי מגוונות של ילדים, תוכנית לימודים מכוונת פרויקטים ותיעוד. הגישה עוררה עניין רב ברחבי העולם, וגנים ובתי ספר ברוח רג'ו אמיליה הוקמו ברחבי העולם. הייחודיות שבגישה אינה בהיבט התאורטי העומד בבסיסה, אלא דווקא בהיבט הפרקטי-יישומי. ניתן למצוא תפיסות עולם דומות בהגותם של חוקרי חינוך מובילים ביניהם ג'ון דיואי, ז'אן פיאז'ה, לב ויגוצקי וג'רום ברונר. לפי גישת החינוך, הגן או הכיתה אינם מתפקדים בחלל ריק, אלא הם חלק בלתי נפרד מהקהילה והסביבה המקיימות אותם, לכן מערכת החינוך היא חלק מהעיר והעיר היא חלק מהחינוך. אלו הן מערכות הפועלות יחד לטובת הילדים. זוהי לא רק תפיסה מוסדית, אלא תפיסה קהילתית. הסביבה עבורם היא המורה הנוסף של הילד.

פעילות ילדי שנת המצווה של מושב עידן עם המדריכה שלהם בתנועה דנה אוחנה, ספטמבר 2021 - הכנת ערכות יצירה מחומרים ממוחזרים עבור קישוטים לחג הסוכות. הערכות נרכשו מראש ונעשתה חלוקה בין המושבים

צוות חיבוק של מושב צופר הגיע לארוז ערכות "עידוד לבידוד" בתקופת אחד מגלי הקורונה בערבה

ניתנות לביצוע מכל מקום ובכל חומר, והזמנה לקחת חלק בפרויקט, להתנדב ולהצטרף לצוות ולאפשר יצירתיות, העשרה וקהילתיות. השנה התחלנו באירוח ילדי הגנים לסדנאות בשעות הלימודים, ופנינו קדימה להבאת תלמידי ביה"ס השונים וחשיפתם לאפשרויות הגלומות בחומרים שסביבנו. בנוסף לכל, המרכז מתפעל ערכת כלים רב פעמית המותאמת לאירועים שונים של עד 100 איש. הערכה היא חנימית להשאלה עבור כל תושבי הערבה החפצים להימנע משימוש בכלים חד פעמיים. שואלים, משתמשים ומחזירים נקי.

**נשמח לארח אתכם,
צוות 'כמה שצריך'**

אל המרכז נאספים חומרים ושאריות תוצרת ממפעלים, בתי אריזה, חנויות ובתי, אנו עוזרים להם בפינוי הפסולת ובכך מעשירים את המאגר שלנו בחומרי גלם מיוחדים ובעלי פוטנציאל ליצירתיות. החומרים שנאספים מגוונים ומגיעים ממקורות רבים, חלקם פשוטים ומוכרים וחלקם חדשים ומאתגרים ויהוו מקום לחקירה של הקהילה. מרכז החומרים פתוח אחת לשבוע במשך שעתיים ומציע בחינם ממרכולתו לאנשי החינוך בערבה, אנשי אומנות ויצירה, משפחות וילדים אשר זקוקים לחומרים נוספים ושונים לפעילויות החינוכיות והיצירתיות בבתי הספר והגנים של המועצה. מטרתנו היא יצירת מרחב לדיאלוג חינוכי שיאגד את אנשי הקהילה להבין את משמעות החשיבות של שמירה על איכות הסביבה, שימוש חוזרים בחומרים, מיחזור, ושיצירתיות ויצירה

ברוח השיתוף בין צוותי חינוך, הורים ואנשי השילטון המקומי, פותחה הגישה לאחר מלחמת העולם השנייה, בהובלת איש החינוך לוריס מלגוצ'י, שכתב "יש לתת לילד את הכוח להיות הוא עצמו, לתת לו את הזכות להיות הוא עצמו ואת מי שהוא יכול להיות". בעיר רג'יו אמיליה הוקם מרכז REMIDA לחומרים וקהילה, וכך נולד גם המרכז שלנו שהוקם בהשראתו לאחר ביקורה של גילי פיינר בכנס חינוך ברג'יו אמיליה בשנת 2016. מיזם 'כמה שצריך' הוקם בעזרת סיוע ומימון שותפות "ביחד" ערבה אוסטרליה והיחידה הסביבתית במועצה, ומופעל היום על ידי יעל זלדמן-חביב וגילי פיינר, אליהן הצטרפו בשנה האחרונה עוד מתנדבות מקהילת הערבה אשר מסייעות בפתיחות השבועיות הקבועות עבור תושבי הערבה ומסייעות בהעברת פעילויות יצירתיות חינוכיות.

מפגש פתיחת שנה עבור גונות משרד החינוך עם המפקחת גילה נחמני - יום היערכות

אירוח מדריכים מאוסטרליה שהגיעו להדריך בקייטנת בי"ס יסודי שיטים - סדנא להכנת משחקים שונים באנגלית

לימודי צ'י קונג וטאי צ'י
צ'ואן יאנג סטייל
בעדובה בישוב צוקים
בהדרכתו של מאסטר אמיד גדלמן

בואו לתת לעצמכם מתנה לחיים להפוך אהבה למקצוע
המכללה מציעה לתושבי הדרום ארבעה מסלולי לימודים

צ'י קונג מסלול לימודי תעודה ☯
הכשרת מדריכי טאי צ'י צ'ואן יאנג סטייל ☯
הכשרת מטפלים Medical Qigong Therapist ☯
ניי גונג Internal Arts מדיטציות מעולם הצ'י קונג ☯

הלימודים מתקיימים בישוב צוקים בערבה התיכונה
לפרטים 072-3385321

התחדשות

מחשבה הוליסטית על אדם וטבע

אהד גוטפלד

לפני כחמש עשרה שנה, חברתי, איילין מוסקוביץ' מקיבוץ סמר, סיפרה לי על ספר מצוין, שכתב איש רפואה אינדיאני-אמריקאי, שהיא קראה בשנות השבעים. בהיותי אספן של ספרי מורשת של אינדיאנים אמריקנים, בעיקר של כאלו שנכתבו בתחילת המאה ה-20, מדבריהם של אינדיאנים שגדלו בתרבותם המקורית, עלתה בי סקרנות והזמנתי עותק משומש מארה"ב.

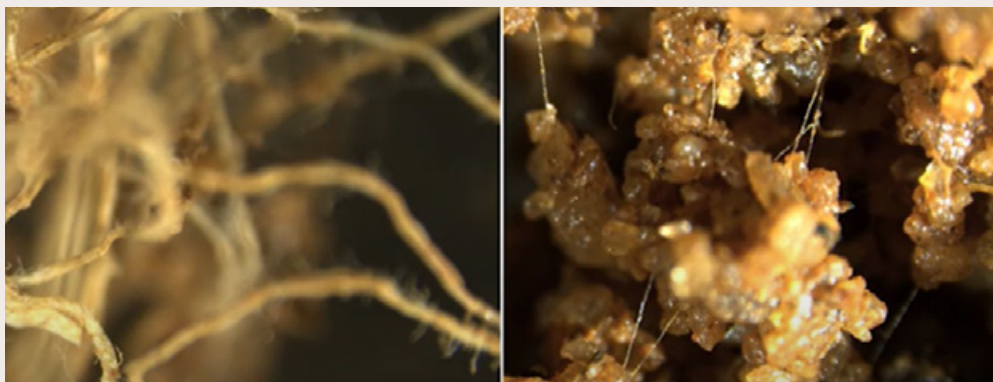
וכלה באנשי אקדמיה מהתחום, אנשי משרדי חקלאות במדינות שונות, ויצרנים גדולים בתעשיית המזון.

הדרכים לעשות זאת כוללות גידול מגוון גדול של יבולי כסוי קרקע וגידולי צמחים שמושכים חרקים מועילים (אחד מעיסוקי הוא הדברה ביולוגית), שמירה על חיפוי של הקרקע, הפחתה הדרגתית של יישום של חריש ודשנים ושל חומרי הדברה ובאותו זמן העשרת המגוון הביולוגי ויצירת מערכת אקולוגית, שעובדת ומתאזנת מתוך עצמה כמו בערבות העד (Prairies) וביערות העד. הפוטוסינתזה של כל הצמחים מקבעת

החקלאות המחדשת

החקלאות המחדשת (Regenerative Agriculture) שואפת להשבה, חידוש והטבה מרבית של הפוריות הטבעית של האדמות החקלאיות בעולם, כדי להגיע למצב שהאדמות כשירות לגידול, עמידות לאסונות טבע (כמו שיטפונות, התחממות גלובאלית והתמדברות). כמו כן, אדמה במצבה המיטבי מאפשרת הפחתה בהוצאת אנרגיה, כסף ובזיהום קרקע, מים ואויר, ואף תורמת לייצוב ולקירור אטמוספירת כדור הארץ. מדובר בענף שנמצא בתנופה אדירה בעולם, ששותפים לו החל מגנני פרמקלצ'ר ביתי ומחקלאים קטנים

הספר "רעם מתגלגל" היה סוּחף ומרשים בפשטותו. במהלך שנות השבעים, רעם מתגלגל היה מהאינדיאנים המסורתיים הראשונים (מאז תחילת המאה ה-20 והניסיונות המתמידים להשמדת שרידי המסורת), שחשפו בפני האדם הלבן את גרעין הרוח האינדיאנית, את הקשר הפנימי בין רוחות האדם והטבע. בתמורה לחשיפת הידע הרוחני, האמריקנים המודרניים איתם התחבר, נרתמו לאקטיביזם יעיל בבתי המשפט, למען קיומם של הטבע בשמורות ובני האדם שהיו חלק ממנו. סיימתי לקרא את הספר, חכם קצת יותר, והעברתי אותו לקריאה מחדשת לאיילין. התוצאה היא תרגומו, שעשוי בטעם ובדיוק רבים (למעוניינים - אפשר להזמין את הספר מהוצאת פעמון, הוצאת ספרים עצמאית קטנה מהערבה, וגם ישירות מאיילין מוסקוביץ': 052-4587192) זיהיתי ברוח האחדות הזו את הסיבה שגרמה לי, לפני שנים רבות, לבחור בדרך של מטפל הומאופתי ולהוביל השנה דרך של חקלאות מחדשת קרקע, בחממת הבוסתן בבית הספר שיטים. רוח זו של אחדות בלתי אמצעית מאפשרת חידוש של בריאות האדם והמרקם החי של כדור הארץ, "ואהבת לרעך כמוך", שכולל בתוכו את הטבע.

שורשי שיבולת שועל- משמאל: משטחי חקלאות קונבנציונלית. מימין: לאחר שנים של יישום חקלאות מחדשת, נוצרים בקרקע ובמיוחד מסביב לשורשים, צבירי פחמן (הומוס) ומיקרואורגניזמים, שמספקים את צרכי הצמח השונים. צילום: מתוך הרצאה שנתנה ד"ר קריסטין ג'ונס לקואליציה בריאות האדמה של דרום דאקוטה ב-2020, הועלה ליוטיוב ע"י ה-usda (משרד החקלאות של ארה"ב)

הניצחון הסופי של ד"ר פליקס זנדמן

חינוך, ערכים, השראה

מפגש מעורר השראה ומעצים המבוסס על סרט דוקומנטרי מטלטל, המביא את סיפורו יוצא הדופן של ד"ר פליקס זנדמן, ששרד את השואה והפך לאחד המדענים החשובים של המאה העשרים.

חשיבה מחוץ לקופסה, הישגיות, יצירתיות, חדשנות, מצוינות, שאפתנות, שייכות, שליחות, תושייה ותעוזה, הם שלל המסרים והערכים המועברים בסרט, שמביא לידי ביטוי את העוצמה היהודית שצמחה מאפר השואה, כמו גם ההרצאה העוטפת את הקרנתו. פליקס זנדמן הוא מודל למצוינות, נחישות ובחירה בטוב.

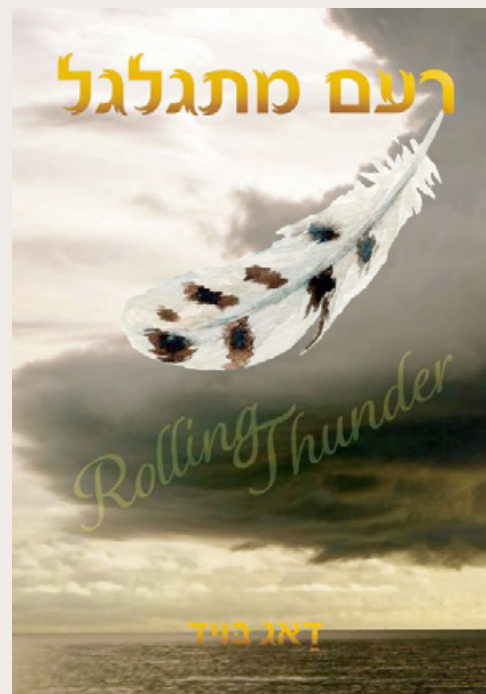
את המפגש מלווה הגב' רותה זנדמן, אלמנתו של פליקס, שמרגשת ומשתפת בסיפורים מחייהם המשותפים.

שני, 31.10.2022 | 11:30 | אולם רוזנטל, ספיר

הכניסה חופשית

צילום: מתוך הסרט

עטיפת הספר "רעם מתגלגל" צילום: סוזן תמיר מקיבוץ סמר

בקרקע, דרך שורשי הצמחים, פחמן. מים נאגרים בסביבת השורש והאידי מופחת, ומתאפשרת הפחתה של גזי חממה (פחמן דו-חמצני, אדי מים, תחמוצת החנקן). שורשי הצמחים לא נעקרים מהאדמה בשיטה זו. הבנייה ההדרגתית של מרקם ההומוס באדמה מאפשרת יציבות, אגירת מים וחומרי הזנה שזמינים לצמחים ולמגוון מיקרואורגניזמים, שעובד בצורה הוליסטית ויוצר איזון (בדומה למיקרוביום שבגוף האדם). כל אורגניזם ומיקרואורגניזם תורם את חלקו בהזנה, הגנת הצומח וכו'. השיטה מיושמת ביעילות רבה בארה"ב בשטחים נרחבים של גידולי דגנים וקטניות ולעיתים קרובות משלבת מרעה, ומיושמת באופן ראשוני יותר במטעי פירות ובגידול ירקות. באופן ספציפי אצלנו בערבה, שהחקלאות בה אינה מבוססת על גשם ועל קרקע פורייה ושיש לה את היחוד שלה, יישום של חקלאות מסוג כזה הוא אתגר גדול עליו נעבוד בחממת בוסתן בית הספר, השנה.

קצת על עצמי...

אהד גוטפלד, בן 48, מתגורר בצוקים, נשוי לנעמי ואבא לנסה ולישי.

ב-20 השנים האחרונות עוסק בהומאופתיה קלאסית, לפני המעבר לערבה לימדתי הומאופתיה בביה"ס של עתליה תורן ובשנים האחרונות גם יועץ לאורח חיים בריא ולתזונה מותאמת אישית.

בעבר עסקתי בחקלאות טבעית בשיתוף הקהילה, ומאז המעבר לערבה לפני כעשור, עובד גם בפיקוח מזיקים בהדברה ביולוגית.

גינת מדבר

נטע אור

זרעי קיץ

אני כותבת ביולי. קיץ. הגינה בואדי, מטבע הדברים, אינה עומדת במלוא תפארתה אך בכל-זאת שלד הגינה המורכב מרב-שנתיים - עצים, שיחים ובני-שיח - עומד (בזכות ההשקייה המתמדת) בגווני ירוק וצורות נאות. ועם מספר נותני צבע המושכים פריחתם לתוך הקיץ (כגון: פיגמית מגובששת בצהוב, ריסן דק בכחול וגבסנית בענן לבן), ומודיעים כי כאן יש גינה שכל שנה, בעונה הנכונה, תתמלא פריחה צבעונית מרהיבה.

צילומים: נטע אור

טורים מדבריים

עוד נשוב אל הפרחים הצבעוניים, אבל לא לפני שנבהיר כי גם בקיץ יש המון עבודה בגינה - גיזום, ניקוי וסילוק הצמחים היבשים, עישוב שאין לו סוף וחשוב מאד איסוף זרעים בגינה ובטבע וניקוי הזרעים והכנתם להבטחת העונה הבאה.

אז גם בקיץ יש לטרוח כדי שנוכל להנות, מט"ו בשבט ועד שבועות, כמעט, מגינה צבעונית ופורחת. ועכשיו הזמן להציג לכם כמה מן הצמחים שאולי תרצו לראות בגינה סביב ביתכם. הפעם נציע לבחון 6 צמחים בחבורה הפותחת ואם תרצו יהיה גם המשך, כי יש לנו כ-40-50 מיני צמחים בעלי מופע גנני, שאנו לומדות להנביט ולגדל, בשאיפה לחלק לכם שתילים וזרעים בסתיו הקרוב.

אזוביון מדברי - בן למשפחת השפתניים. אינו בולט בצבע ירוק אך הינו רב-שנתי ומושך פריחה סגולה עדינה לאורך זמן רב בשנה על גבי גבעוליו הדקים הזקופים. מנסיוננו - מזריע את עצמו ונובט באופן ספונטני בעונות הבאות. פרטים מענינים נוספים תוכלו למצוא, כחברי קהילת "גינת-בר במדבר" במדור "צמח השבוע" מ-24.12.21.

פרעושית גלונית

עכנאי זיפני

אזוביון מדברי

קחון הנגב

קדד הסיף צילומים: נטע אור

טוריים מדבריים - ממשפחת המצליבים. צמח חד-שנתי הפורח באביב בוורוד-סגול ועלים לו רחבים בירוק רענן הראויים למאכל, כמו רבים מצמחי משפחה זו (כרוב, חרדל, רוקט ועוד). בשנים גשומות נפוץ מאד ופורש שטיחים סגלגלים על פני המדבר.

עכנאי זיפני - ממשפחת הזיפניים. אכן זיפים לו דוקרניים ואינו נעים למגע אך יפה הוא מאד למראה בפרחיו המגוונים כחול-אדום-סגול. צמח חד-שנתי הפורח תקופה ממושכת (אביב ארוך) וגם יודע לזרוע את עצמו לעונות הבאות. **פרעושית גלונית** - משפחת המורכבים. צמח חביב ומוכר היוצר כרית ירוקה אפרפרת מרובת פרחים צהובים חייכניים שריחה נודף לסביבה ומתאימה לחליטת תה. זהו צמח בין-שנתי - אפשר שיתפקד עונה אחת בלבד ואפשר שיעבור קיץ לעונה הבאה.

קדד הסיף - משפחת הפרפרניים. צמח שרוע בעל מופע מיוחד. עשוי להאריך ענפיו ולהשתרע על שטח לא קטן. הוא רב-שנתי ויתכן שענפים שהתייבשו טעונים גיזום בין עונה לעונה. עושה תרמילים אדמדמים מאורכים כעין סייף שגם הם תורמים למראהו המיוחד. **קחון הנגב** - משפחת המורכבים. ממנו כדאי לקחת מספר שתילים וליצור כתם מלבב ומרהיב עיניים, או כמה כתמים שכאלה בגינה. זהו צמח חד-שנתי אך מתגמל למרות שצריך לשתול כל שנה מחדש.

הרצאה בחטיבה

"שמי ורד" אמר הקול שבקע מתוך שפופרת הטלפון, "אני קצינת חינוך בחטיבה המרחבית החדשה בעין יהב והלשינו עליך כמי שיכול לתת הרצאה בפני החיילים על ההתיישבות בערבה לקראת חג הביכורים".

ממנו וגרם לכמה חיילים לפתוח לרגע את עיניהם ולבהות בי, ולי - לכאב אוזניים. הבנתי שאני צריך לדבר קצר ביותר, לסיים ולברוח. כשרק הוצאתי שלושה משפטים מפי נפתחה בחוזקה דלת חדר האוכל ושני חיילים פרצו פנימה כשהם נושאים ביניהם סיר ענק ובאים לקראתי. נאלצתי לזוז משום שמאחורי הייתה דלת גדולה שחסמה את המעבר למטבח הצבאי אליו רצו להגיע. דלת המטבח נפתחה וכל ריחות המטבח חדרו לחדר האוכל. נושאי הסיר נעלמו במטבח והדלת נסגרה אחריהם. המשכתי מספר משפטים נוספים ושוב נפתחה דלת חדר האוכל ושני חיילים נוספים הובילו סיר למטבח. בלעתי גם את החרבון הזה, והתבשמתי שנית בניחוחות הנפלאים של אוכל הגורמה הצה"לי, שחדרו מהמטבח והמשכתי לרתק את החיילים בסיפורי הגבורה מתקופת ההיאחזות והמושבוץ.

כשסיפרתי להם על הקצין מהחטיבה שטבע בשטפון בנחל נקרות כאשר חירף נפשו לחלץ נוסעים ממכונת שנסחפה, ראיתי חיוך רחב על פניהם של שלושת החיילים שנשארו ערים. לא הבינותי מה מצחיק בסיפור והסתכלתי סביבי. נחשול מים אדיר פרץ מתחת לדלת המטבח ואיים להטביע גם אותי. שוב נפתחה דלת המטבח שבגבי שלושה חיילים אוחזים במגבים פרצו וניסו לחלץ אותי אל היבשה. נטלתי מגב מידו של אחד מהם וסייעתי להם לנתב את המים למקום מבטחים. סיימתי את הרצאתי במהירות תוך נקיטת אמצעי זהירות שלא להחליק על הרצפה הרטובה מהמים השומניים, הודיתי להם על ההקשבה ואמרתי שלעונג יהיה לי אם יזמינו אותי פעם נוספת...

"אין מצב שאני חותם על דבר שכזה" אמרתי לה. "מכיוון שאני עתיד ליתן את ההרצאה בהתנדבות, מן הראוי שהצבא יחתום לי על התחייבויות כאלו ואחרות ולא אני לצבא". החיילת הצעירה, שניסיונה בדברים מעין אלו דל ביותר גמגמה משהו ואמרה שתברר ותחזור אלי. יום לפני המועד חזרה אלי ורד ואמרה שהעניין סודר, והצבא ברוב נדיבותו ויתר על חתימתי המכובדת. "מה עם המקרן והמסך" תזכרתי אותה. "מסתבר שאין לנו" אמרה ורד. "אז אני אביא בעצמי את הציוד הנחוץ" הצעתי לה ברוב נדיבותי מתוך הכרתי את קשיי התקציב במצוי הצבא החזק ביותר במזרת התיכון. "לא" אמרה ורד "אין מקום שאפשר לתלות מסך". הייתי מאוכזב משום שבמצב שנוצר לא ניתן להקרין תמונות שהן חלק חשוב מסיפור ההתיישבות וההרצאה נעשית פרונטאלית ויבשה.

בערב למחרת הופעתי בשעה היעודה במחנה הצבאי והוכנסתי ע"י ורד לחדר האוכל. עשרות רבות של חיילים ישבו דרוכים בכיסאותיהם והקשיבו לרב הצבאי שפירש בלהט את סיפור רות המואבייה, נתתי מבט בחיילים, פרט לקצינה אחת כולם היו חיילים צעירים, עייפים, עיניהם כמעט עצומות, חלקם בדואים שניכר עליהם שרות המואבייה מעניינת אותם מאוד... מיד עם סיום דברי הרב המרתקים הוצגתי בפני החיילים. הסיטואציה הייתה מדכאת, באם הייתה לי אפשרות הייתי נושא רגלי ובורח על נפשי. רס"ר המחנה שאג במלוא סולם הדציבלים על החיילים אזהרה שמי שלא יקשיב "לאיש היקר הזה" הוא יפרע

נו, עם ליטוף כזה לאגו שלי אני יכול לסרב? ועוד לחיילת צעירה עם קול ערב כל כך? ולי זו הזדמנות נוספת לתאר ולפאר את מעללינו בעבר הרחוק.

נקבע תאריך, הובטחה התקנה של מקרן ומסך בכדי שאוכל להראות תמונות איך נראה המחנה בו משרתים החיילים, לפני חמישים שנה, וכל שנותר לי הוא להכין את ההרצאה ולהמתין למועד.

שבוע לפני המועד, התקשרה ורד "לפי הנוהל הצבאי עליך לחתום על התחייבות שאתה מדבר רק על הנושא שסוכם" אמרה. "אנא הקריאי לי את טופס ההתחייבות" ביקשתי. ורד החלה להקריא לי מתוך דף ארוך תנאים שונים ומשונים מנוסחים בשפת עורכי דינים ומיד הבנתי שעל מסמך כזה לא חותמים לפני שמתיעצים ומעשירים את קופתו של עו"ד ולי אין כל כוונה לעשות כדבר הזה, די לי באלו שעלי להתייעץ עימם מחוסר ברירה.

ע'ת'י'ק'ה ה'ק'ט'נה

בעמדת ה-DJ. צילום: דורון בנציוני

בינתיים, עד שתקום פה כיפה או חממה סגורה שתקיים בתוכה תנאים של אקלים טרופי ותאפשר לגדל קוקוסים ושאר פירות אקזוטיים שכאלה, נותר לי לקרב את ג'מייקה לערבה מהכיוון המוזיקלי הייחודי שלה, סגנון הרגאיי המוכר והאהוב שחשף את התרבות הייחודית לעולם וכבש אותו בסערה - מגיע גם לערבה ואירועי רגאיי בסגנון ג'מייקני אותנטי, ממקצבים שכיף לשבת איתם אל מול השקיעה ועד לכאלה המזיזים את הגוף לשיחרור השרירים, מערכת סאונד ייחודית ואפילו מטעמים מהמטבח הג'מייקני העשיר. האירועים הראשונים מתקיימים בצוקים ובהמשך גם בפינות החמד הירוקות במושבים ובכל מקום אפשרי אחר ברחבי הערבה, חפשו בפייסבוק את הדף הרשמי של ג'מייקה בערבה בשם "רגאיי רוטס & ג'מייקן קאלצ'ר בערבה" והתעדכנו באירועי רגאיי ותרבות ג'מייקנית כאן בערבה. עד הטיסה הבאה, נתענג על מנגו מתוק תוצרת הערבה.

העצים והמים" בשפת אנשי הארוואק שחיו שם לפני מאות שנים. בערבה הקטנה שלנו, במדבר הגדול, מים כמו שהם נדרשים פה אולי קצת יותר מהרגיל. ועצי השיטה והתמרים ייחודיים לנוף אך לא מספקים צל רציף בשום צורה. ג'מייקה ידועה בטמפרטורות גבוהות וגשמים מרובים, כיאה לאי טרופי פר אקסלנס.

מה שמאפשר תנאי גידול למיני צמחים ועצים אנדמיים ייחודיים לאי ובעיקר פירות אקזוטיים שאפשר למצוא בג'מייקה, באיים סביבה וגם בתאילנד כמו הקוקוס הירוק (Jelly Coconut), ג'ק פרוט, האקי (Ackee), פלאנטיין, קסוואה (Cassava) וכמובן המון זני מנגו, אבוקדו, אננס וקנה סוכר שאפשר למצוא ברחובות הערים, במרחבים הפתוחים ובדוכני הפירות שנמצאים בכל מקום, חקלאים הפורשים את תוצרתם בשווקים העירוניים וגם כאלו שמסתובבים עם עגלת עץ שעליה שלל פירות וירקות טריים היישר מהחוזה שברשותם. בעת שהות וטיול באי אפשר לראות בכל פינה דוכן רחוב או מסעדה קטנה המספקת אוכל טרי לפי ההגדרה Farm to table והחקלאות המקומית מקיימת את עצמה לפי שימוש מיידית בתוצרתה.

ג'מייקה מעניקים חשיבות רבה לפירות העצים ואפילו בוב מארלי, זמר הרגאיי שהפיץ את התרבות הג'מייקנית בכל העולם שר על זה שהמתנות הגדולות ביותר שהיה נותן לאהובתו היו מנגו טרי, מי קוקוס מרעננים ואננס מתוק.

בערבה שלנו החום הקיצוני מזכיר לי את הימים החמים בג'מייקה אך כמובן שההבדלים ניכרים באחוזי הלחות הגבוהים שם באי הטרופי שטוף הגשמים, ייתכן שבזכות ההתפתחות הטכנולוגית בזירה החקלאית בנוסף לאספקת מים נאותה נוכל גם בערבה לפתח חקלאות המאפשרת גידולים טרופיים ייחודיים שכאלה, בנוסף לאננס ולמנגו שכבר גדלים פה.

פינות החמד הירוקות במושבים תופסות את עיניי בכל סיבוב, אל מול המדבר הצהבהב, הצחיח והרחב שאנחנו חיים בו. מרחבי המדבר ממלאים את הנפש בשלווה האינסופית של המדבר הרחב. אך לצד זה אינני יכול להוציא מהראש את תחושת הליבלוב והצמיחה שחשתי בשהותי בהרי הכרמל הירוקים תמיד.

לערבה הגענו מחיפה, הרי הכרמל או כפי שאפשר לזמזם לעצמנו עכשיו "ההר הירוק כל ימות השנה..." כפי שנכתב עליו לפני שנים וכל ילד בגן יודע, הגענו לצוקים והסתכלנו מסביב על המרחבים העצומים בצורה בלתי נתפסת, אותם מרחבים שנחשפים לפנינו כבר בתחילת הירידות בנסיעה שעוברים את דימונה לכיוון צומת הערבה וממלאים את הנפש בשלווה האינסופית של המדבר הרחב. לצד זה אינני יכול להוציא מהראש את תחושת הליבלוב והצמיחה שחשתי בשהותי בהרי הכרמל הירוקים תמיד. כחלק ממסעות חיי נחשפתי לאי קטנטן בקאריביים. ג'מייקה שמו, שפרושו הוא "ארץ

סיפורי מדבר

גדעון רגולסקי

תופעות וולקניות בערבה

תופעות געשיות, מאז ומעולם, הלהיבו את בני האדם. עצם החום והמראה של הלבה הלוהטת בשלל צבעים, העוצמה של האירוע הגעשי המלווה בכוחות הרס, פני השטח שמשתנים, כל אלו מאוד מרגשים גם היום וגם בעבר ונתפסו כמאורע של כוחות שמעל לטבע.

בני האדם. עצם החום והמראה של הלבה הלוהטת בשלל צבעים, העוצמה של האירוע הגעשי המלווה בכוחות הרס, פני השטח שמשתנים, כל אלו מאוד מרגשים גם היום וגם בעבר ונתפסו כמאורע של כוחות שמעל לטבע. הפרופסור לגיאולוגיה, עמנואל מזור,

מכנים אזורים וולקניים על שם האל הרומי וולקן. אנו מכירים את אזור רמת הגולן, עם קילוחי הלבה שהתמצקה לבזלת וכיסתה חלקים גדולים בגולן ובגליל. בהרי אדום ומואב הסמוכים אלינו ישנם הרי געש עתיקים. תופעות געשיות, מאז ומעולם, הלהיבו את

"הערבה שלנו" היא חלק מהעתק גיאולוגי גדול, שמתחיל במזרח טורקיה ומדרים דרך סוריה ללבנון, ישראל, לים סוף ולמזרח אפריקה. לאורך ההעתק, שמהווה אזור חולשה של הלוחות הטקטוניים, התפתחו מספר אזורים עם פעילות נמרצת של הרי געש בעבר, שאנו

הדייק שממזרח לקלדרה

כתב על כך "הרומאים ראו בזמנם את הרי הגעש כסדנאות תת-קרקעיות של אל-האש וולקן. אל זה היה חרש הברזל של האלים והוא אשר חישל את חיציו של אפולו, את מגינו של אכילס ואת שריון החזה הסמוי של הרקולס. הרומאים תיארו אותו עובד בסדנה תת-קרקעית בהר געש אשר באחד האיים האאוליים שבין סיציליה לאיטליה, המזוהה עם האי סטרומבולי. הר געש זה היה פעיל מאוד ולכן נקרא וולקן. השם התפשט והפך לשם נרדף לכל הרי הגעש. גם הסלעים הנוצרים בתופעות געשיות נקראים סלעים וולקניים גם".

אנשי מדע וגיאולוגים בפרט, חשים שהגיאולוגיה פועלת בקצב מהיר בעת אירוע וולקני, כמו כן מידע רב ומדויק ניתן להשיג סביב אירועים אלו, לשמחת החוקרים. לכל קילוח לבה יש הרכב כימי ייחודי ומרקם אופייני וניתן למדוד את גיל הבזלות על פי קצב ההתפרקות של האיזוטופים שבתוכן. אטומי הברזל שבבזלת, מסתדרים בהתאם לקטבים המגנטיים מזמן האירוע ואופי הבזלות מלמד על אופי ההתפרצות. למרות שהערבה שלנו לא זכתה לאירועים בהיקף גדול, יש לנו ממש מעבר לגדרות הישובים, כמה תופעות יפות ומעניינות, הקשורות להיותנו חיים על העתק גיאולוגי. בנוסף לכך, נהרות קדומים הביאו אלינו סלעים געשיים ומגמטיים מאזורים מרוחקים, סלעי בזלת וגרניט מסוגים שונים.

הפלג של נחל עשוש

בנחל עשוש, נמצאת גבעה שחורה משחור של בזלת מוקפת סלעי גיר בהירים. תופעה זאת מכונה פקק וולקני (פלג). פקק נוצר כאשר

צינור לבה עולה בסדק שבתוך הסלעים, אך תוך כדי עלייה, הלבה מתקררת ומתמצקת, מה שמביא לגיבוש של בזלת, שעצרה את המשך עליית הלבה מעומק השכבות, בזלת היוצרת מעין פקק. מרכז הגבעה, עשוי עמודוני בזלת מפוררים המזכירים את אחיהם הנאים מבריכת המשושים שבגולן. בחלק מהעמודונים, עדיין מזהים את צורת המשושה האופיינית לבזלת. סמוך לפלג הוולקני, מבצבים סלעים מגוונים של גיר וחרסיות, בגוונים יפים של וורוד, אדום, סגול עם הרבה גווני ביניים ומעט אפור. אלו סלעים של גיר, קירטון וחרסית שספגו מנות חום גדולות מהלבה שבנתה את הגבעה השחורה. החום שינה את צבעם ואת המרקם שלהם, הלבה חדרה לסדקים, שהיו בקרבת מקום שהפכו לדייקים. אחד הדייקים נמצא כקילומטר מצפון מערב לפלג והוא חוצה שכבות של צור, גיר ופוספוריט. בדיקות גיל של הלבה העלו שגילה 22.5 מיליון שנה. כלומר לפני שבקע הערבה נפרם, ולפני שבני אדם היו בעולם. בזמן האירוע, הערבה הייתה מחוץ לים בסביבה יבשתית. לא נמצאו חלוקי בזלת, אפר וטוף שמאפיינים התפרצות וולקנית, בתוך סחף הנחלים, שבקרבת מקום, מה שמלמד שלא התרחשה התפרצות כזאת, אלא רק נוצר פקק.

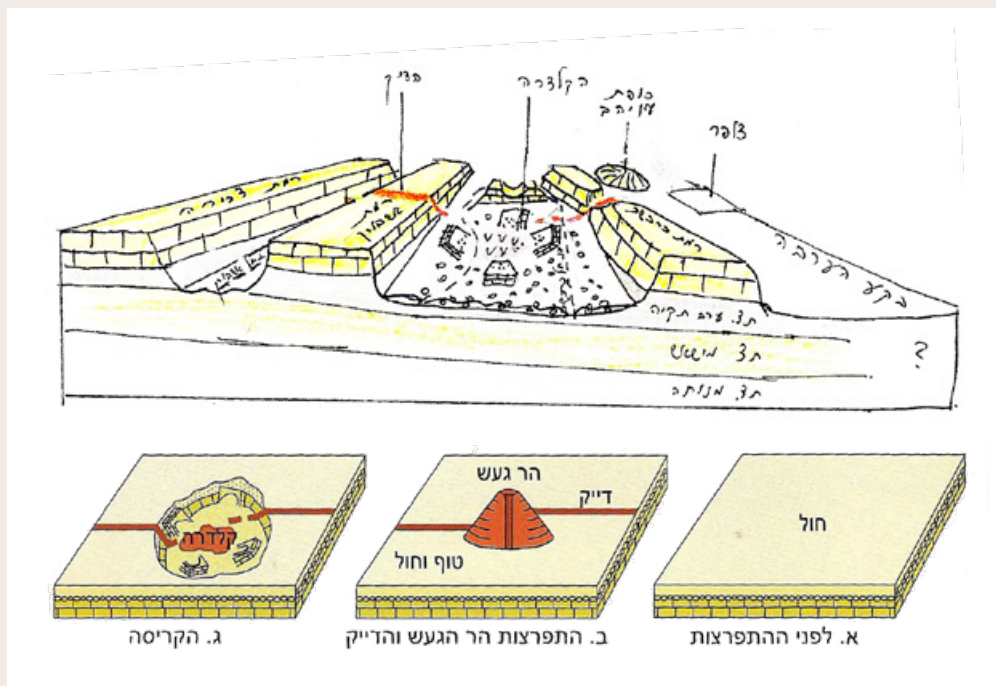
הפלג של צוקים

שרידי הר געש בצומת מנוחה

רמזים לאתר וולקני נוסף, נמצאו באזור צומת מנוחה. בתוך משקעים אגמיים שגילם 20 מיליון שנה (מיוקן), נמצאו טופוזידים, גושי לבה רותחת, שעפו לשמיים, כנראה במהלך אירוע פירוקלסטי, נחתו לתוך מי אגם צוננים והפכו לבזלת פריכה בגווני חום, ירוק וצהוב. הר הגעש לא נמצא, אך חלק מהחומרים שהוא פלט, מספרים את קיומו בעבר.

מחקר

בעקבות ממצאים אלו, עלה הצורך להגדיר את הרגישות הסייסמית של הערבה, זאת, על רקע תוכניות הפיתוח שהיו מתוכננות, בעשורים האחרונים, תוכניות שכללו חפירת תעלה מים סוף לים המלח. נעשתה עבודת מחקר על ידי גיאופיסיקאים (מ. ריבקוב) שאיתרו גופים מגמטיים (דייקים) על פני הקרקע ובעומק הקרקע בערבה. הדייקים נמצאו סמוך לחלק המזרחי של רכס מנוחה, ובסמוך לממצא של הטופוזידים ובאזור צוקים. מחקר נוסף של דייקים בירדן העלה, שהמשך של הדייקים מאזור צוקים, מופיעים שם עם תזוזה של 20 ק"מ בערך (י. גרפונקל), ההרכב המינרלי והגיל שלהם, זהה להרכב הדייקים שלנו מהעשור. בתוך סחף הנחלים בערבה, ניתן למצוא אבני בזלת שנגרפו מאזורים אחרים. אבנים רבות נסחפו ממכתש רמון, שהיה עשיר בתופעות געשיות. ישנן בזלות בגוונים ובמרקמים שונים, רובן בזלות מוצקות ללא חללי אוויר. על גבי

צילום: מתוך הספר אתרים גיאולוגיים בישראל ע. אידלמן ל.אנמרו

סכמה של הקלדרה ושלבי היווצרה

אם כן, קדם לקלדרה ובדיקות הגילים העלו שהדייק בן 1.5 מיליון שנה. הר הגעש קטע את הדייק, הוא מאוחר לו ומועד קריסתו לא אותר (ראה שרטוט מצורף). מכל מקום, מרגש לחשוב שבני האדם, שהיו כאן (הומוארקטוס) לפני למעלה ממיליון וחצי שנים, זכו לחזות בהיווצרות הר הגעש ובקריסתו. אותם בני האדם, שסיתתו את אבני היד היפות, שנמצאו בערבה במספר אתרים פרהיסטוריים.

פלג צוקים

פלג נוסף, קטן וצנוע בקוטר של שמונה מטרים, גיליתי אני, בסוף שנות התשעים, ממערב לשוב צוקים. גם פלג זה מוקף בדייקים ססגוניים שנוצרו מהחום הרב ששיינה את מראה הסלעים. בגלל הקרבה של שני הפלגים זה לזה, נראה היה שמדובר באירוע געשי אחד, שברא אותם.

הקלדרה והדייק

אתר וולקני נוסף שמוכר לנו נמצא ממערב לספיר ונקרא הקלדרה. מדובר בהר געש של ממש, שקרס לתוך החלל שנוצר תחתיו. קריסה שיצרה מעין קערה ענקית וזה מקור שמה. מקור השם מספרדית שנלקח מהערבית, שכנראה מקורו בעברית. קערה-קדרה-קלדרה. בשביל מספיר לקלדרה מבחינים בדייק שחור שחוצה את שכבות הגיר והקירטון הבהירות. הדייק נראה מקוטע סמוך לקלדרה ונעלם בתחומה. ממערב לקלדרה הדייק מופיע שנית על פני הרמה הגירנית וצונח לנחל אשבורן. הדייק,

עלי מבזלת מקומית מצפון הערבה לפני 22 אלף שנה משולי ימת הלשון

אבני שחיקה ורחיים מבזלת מהערבה

"לכל קמט יש סיפור"

אורנה טל

וכשהגיע הזמן
שבתי
אל ארצי האחת,
אל בערתי חמוקיה,
אל חופני
שיפוליה,
אל היותה,
היותי,
שלוכות
ושסועות
אני בתוכה
והיא בתוכי.
ולא הייתי זרה,
והיתה
נחמה.

...וכשהימים בארצי רתחו כמו פינג'אן
על גחלים בווערות,
וכשחיפשתי משב של רוחות
שאינן מכלות
לחיים שרופות,
הרחקתי אל ארץ זרה,
אל אדמה נוכרייה.
התהלכתי בשביליה על קצות אצבעות,
כדי לא להותיר עקבות
נשורות,
והייתי שותקת
מילים,
ובוחנת
מראות אנשים יחפים
מהלכים.
הייתי
צופה בְּמרקע מְרָצד
של ארץ זרה,
והייתי
אורחת
נמצאת
לא קרויה.
גמעת גוונים של ירוק
ושטפתי פְּני
בתוך מטח נהרות,
ובקשתי לשמוע
את שתיקותיו של הזמן,
את מורא
צעדיו,
והייתי זרה.

אבן יד שבני אדם סיתתו מהזמן שהר הגעש של הקלדרה היה פעיל

הסלעים הרכים של תצורת הלשון, בצפון הערבה, מופיעות אבני בזלת אווריריות, מלאות בחללים, שנקראות סקוריה, שאצלנו היא קשה מאוד אך משקלה קל. בזלות אלו נוצרו באירועים של התפוצצות (אירוע פירוקלסטי) וציאה מהירה של לבה לוחטת, מעומק השכבות לאוויר. השינוי בלחץ בתוך הקרקע, ללחץ הנמוך שבאוויר ייצר את החללים ועד היום אפשר לראות אבני סקוריה צפות על פני המים הכבדים של ים המלח. מקור הבזלות הנגרפות לים המלח הוא הרי הגעש באדום, ממזרח לשמורת דנה, נמצא אזור וולקני גדול עם עמודונים משושים ועוד תופעות יפות ומעניינות.

סמוך לפלג של צוקים, נמצאה פינת סיתות לבזלת וכן באתר נוסף סמוך לכביש 90. חלק מכלי הבזלת הוכנו כנראה באזור וחלקם הובאו ממקומות רחוקים. פריטי בזלת מסותתים ומלוטשים נמצאו גם בצפון הערבה ואלו שימשו להכנת כלים בעידנים קדומים, פטישי אבן, אבני כתישה, עליים הוכנו מבזלת שאינה נוטה להיסדק ומשאירה מעט שחך שמזהם את המזון. אבני שחיקה ואבני ריחיים הוכנו מבזלות קשות עם חללי אוויר, שטחנו היטב את הגרעינים הקשים. בבזלת אין צורן ששוחק את השיניים של מי שאוכל מזון טחון כמו קמח. היו לנו בערבה תופעות וולקניות מסעירות, מזמנים לא רחוקים, במונחים גיאולוגיים, מאיתנו. אבותינו היו כאן כשחלקן התרחשו. האתרים הוולקניים הללו, מהווים כיום נקודות עניין וחקן לאזור.

נדידה באקלים אחר..

שינויי האקלים המתרחשים על פני כדור הארץ גורמים כבר עכשיו לנזקים עבור בני האדם. תדירות אירועי הקיצון עלתה, אזורים שלמים מתחממים, קרח יבשתי ניתך בקטבים ומאיים להביא להצפתם של איים ומדינות ואיכות חייהם של רבים יורדת. אבל לא רק אנחנו נפגעים מהמשבר שיצרנו, מינים רבים של בעלי חיים נפגעים מההשפעות ההרסניות של שינויי אקלים, וציפורים נודדות פגיעות לכך במיוחד.

לפעול, מה שעלול להשפיע על הישרדותם של מינים רבים.

דוגמה בולטת לשינויים בנדידה שנגרמים כתוצאה ממשבר אקלים קשורה לשינויים במסלולי הנדידה ואפילו עצירה של הנדידה. אצל חלק ממיני הציפורים (במיוחד הקטנות)

צילומים: עודד קינן

גוזלים של זנבנים בקן

שנים ומינים רבים של בעלי חיים פשוט לא מסוגלים להסתגל לשינויים ונכחדים בקצב מפחיד. התאמות והסתגלויות אבולוציוניות אינן יכולות להתרחש בקצב כל כך מהיר, אלו תהליכים איטיים שלוקחים ממאות אלפי ועד מיליוני שנים וקצב השינויים הנוכחי הוא מהיר מכפי שהתקיים אי פעם.

ציפורים נודדות מושפעות מהשינויים הללו באופן דרסטי. הלא הנדידה היא בסופו של דבר התאמה של בעלי חיים לתנאי אקלים משתנים ולכן מושפעת מהם בצורה ניכרת. מנגנוני הברירה הטבעית פעלו על מגוון מיני ציפורים לאורך מיליוני שנים כך שהנדידה היתה התאמה הטובה ביותר של מינים אלו לשינויי האקלים העונתיים, התחרות על אזורי קינון ולחצי התחרות והטריפה. למרות הסיכונים הרבים שיש בנדידה עדיין יכולת ההישרדות וההתרבות של אלו שנדדו היתה טובה לאין שיעור משל אלו שנותרו באפריקה בקיץ או באירופה בחורף. אבל שינויי האקלים שיצרה האנושות במאות השנים האחרונות שינו את כללי המשחק ולאבולוציה אין די זמן

הפאנל הבין ממשלתי לשינויי אקלים (IPCC- Intergovernmental Panel on Climate Change) הוציא באוגוסט 2021 דו"ח מפורט שלא הותיר מקום לספק. שינויי האקלים קיימים ומשפיעים על סביבות המחיה על פני כדור הארץ וזו כבר לא שאלה של כיצד נמנע אותם, אלא שאלה של עד כמה הפעילות האנושית העתידית עוד תחריף אותם. 234 מדענים מ-66 מדינות פרסמו בדו"ח נתונים קשים: העולם כבר התחמם ב-1.1 מעלות כתוצאה מפליטת גזי החממה שאנחנו ממשיכים לפלוט לאטמוספירה, וכל שבריר מעלה נוסף שיעלה משמעותו תופעות אקלימיות קיצוניות וחריפות יותר. הדו"ח מצביע על כך שהעשור האחרון היה החם ביותר ב-125,000 שנים האחרונות, ריכוז ה-CO2 באטמוספירה הוא הגבוה ביותר שנמדד מזה 2 מליון שנים, והסיכונים וההשפעות של האקלים מופיעים מוקדם יותר ומהר יותר מכפי שציפינו והם גם יחמירו מוקדם יותר מהצפוי.

בפחות מ-300 שנים עשינו לאקלים את מה שלטבע לוקח לעשות במיליוני ועשרות מיליוני

מקווה מים בערבה

הנדידה מתארכים מה שדורש כנפיים ארוכות יותר שמפצות על העלות האנרגטית. שינויי אקלים אינם משפיעים רק על הנדידה, גם הצלחת הרבייה, גידול הצאצאים והשרידות של הבוגרים מושפעים בצורה נרחבת. אפילו אצל הזנבנים שלנו גילינו לאחרונה שבשנים בהן גלי חום קיצוני מגיעים מוקדם יותר, הצלחת הקינון של הזנבנים יורדת. מחקר דומה מצא מאפיינים דומים גם אצל זנבנים באפריקה, ומחקרים רבים מראים כיצד השינויים בסביבה כתוצאה משינויי אקלים מורידים את הצלחת השרידות והרבייה של מגוון עצום של מיני ציפורים. מחקר שנערך לאחרונה באוסטרליה גילה שציפורים מסוג עקעק אוסטרלי מצליחות פחות במבחנים קוגניטיביים (פתיחת מכסים, מעקף של מכשולים וכד') בימים חמים... כן, שינויי אקלים גם הופכים את הציפורים לטיפשות יותר.

הדוגמאות המובאות כאן הן רק קצה הקרחון (או יש לומר אולי קצה הקרחון שכבר ניתן?) מחקרים רבים מראים כיצד התייבשות של מקורות מים כתוצאה משינויי אקלים ופעילות אדם גורמת לתמותה גדולה כתוצאה מתשישות אצל חסידות שחורות ומינים של ברווזים, וכיצד אבדן בתי גידול כתוצאה מהתחממות מגדיל את התחרות על שטחי הרבייה בין פרטים באוכלוסייה ומוריד את הצלחת הקינון. בעוד מינים מסוימים "נהנים" משינויי האקלים ופולשים לסביבות שלא היו בהם בעבר, מינים רבים אחרים מגיעים לסף הכחדה. במידה ונמשיך בקצב הנוכחי של פליטות גזי החממה, נחזה ביותר ויותר שינויים שיפגעו בנדידה והתפוצה של מגוון מיני ציפורים, ולאף אחד אין מושג מה באמת יהיו התוצאות.

מחקרים רבים נוספים המתפרסמים בשנים האחרונות מצביעים על תופעה זו אצל מגוון מיני ציפורים- החל מעלוויות החורף הקטנות ועד לעופות דורסים ועופות ים גדולים. אבל לא רק מסלול ועיתוי הנדידה משתנים בעקבות שינויי האקלים. מחקר גדול שנערך על עשרות אלפי ציפורים גילה ששינויי האקלים משפיעים גם על גודל הגוף וגם על אורך הכנפיים של מספר מיני ציפורים באמריקה. החוקרים אספו לאורך למעלה מ-40 שנים גופות של ציפורים נודדות שהתנגשו בחלונות של בניינים במהלך נדידתן ומדדו את המשקל, גודל הגוף ואורך הכנפיים. החוקרים השוו את הנתונים המורפולוגיים לנתוני אקלים וגילו שיש מתאם חזק מאוד בין קצב ההתחממות ושינויי האקלים לבין מאפיינים מורפולוגיים של קרוב ל-52 מיני ציפורים. ככל שהאקלים התחמם כך קטן גודל הגוף של הציפורים ובמקביל התארכו הכנפיים. הסיבה טמונה כנראה בכך שכמות המזון הזמינה בעונת הקינון יורדת כתוצאה משינויי אקלים, כך שהציפורים נעשות קטנות יותר, אך מרחקי

מסלול הנדידה נקבע באופן גנטי והפרט הספציפי אינו מסוגל לשנות את המסלול, עם זאת, קיימת שונות רבה בין הפרטים והמסלולים כך שכשתנאי הסביבה משתנים, פרטים מסויימים שורדים ומתרבים טוב יותר מאחרים ומעבירים את המידע הגנטי על המסלול לדורות הבאים, זהו תהליך אבולוציוני שמתרחש במהירות יחסית וניתן לבדוק ולמדוד אותו לאורך שנים. אצל מינים אחרים קיימת פלסטיות המאפשרת לפרטים לשנות באופן כזה או אחר (אך מוגבל) את מסלול הנדידה ועיתוי היציאה וההגעה. אצל אדומי חזה אירופאים לדוגמה (שחלקם מבלה את החורף בארץ) ישנה שונות גדולה בנדידה בין אוכלוסיות, בעוד שאוכלוסיות מסוימות נודדות למרחקים גדולים, אחרות אינן נודדות כלל. מחקרים שנעשו לאחרונה מצביעים על כך שיש ירידה גדולה בגודלן של האוכלוסיות הנודדות למרחקים ארוכים במקביל לעלייה בגודלן של אוכלוסיות שאינן נודדות, גם באזורים שבעבר שרר בהם חורף קשה. מחקרים נוספים הראו שאדומי חזה אמריקאים (שאינם דומים או קשורים לאדומי החזה האירופים) מקדימים את מועדי הנדידה שלהם מקנדה לאלסקה כדי להתאים את הגעתם לתנאי השטח. הקוטב הצפוני מתחמם במוצק בקצב כפול מיתר כדור הארץ, והציפורים נאלצות לצאת מוקדם יותר ויותר על מנת להגיע בזמן לאביב ולהתחיל לקנן. נדידתם של פיפיונים ארוכי רגליים, מין של ציפור שיר הקרובה לנחילאליים, השתנתה בעקבות שינויי האקלים, הפיפיונים (הנצפים גם אצלנו בערבה לעתים נדירות) החלו לנדוד מאסיה לדרום אירופה בציר מזרח-מערב במקום מסלול הנדידה הקבוע שלהם לסיביר בציר צפון דרום. נראה כי אוכלוסיות הנודדות לדרום אירופה עושות מסלול קצר יותר ומגיעות לבתי גידול עשירים יותר מאלו שנודדות לסיביר.

אדום חזה אמריקאי

חיים ברשת

מורה נבוכים לחיים המקוונים

גילה טל

פרטיות ברשת או:

האם באמת אין לי מה להסתיר?

מי בכלל צריך פרטיות? לעיתים קרובות, כאשר מוזכר עניין הפרטיות, אנשים נוטים לומר: "אין לי מה להסתיר". הטענה הזו כל כך נפוצה, עד כדי כך שיש לה ערך בויקפדיה¹: הטיעון קובע, כי תוכניות מעקב ממשלתיות אינן מהוות איום לפרטיות עד שהן חושפות פעילויות בלתי-חוקיות, וכאשר הן חושפות פעילויות שכאלו, לאדם העושה אותן לא קיימת הזכות לשמור עליהן פרטיות...

יכולה... האם זה טיעון פרנואידי, או מציאותי? למעשה, כל נושא הפרטיות הוא בעצם מעין חרב פיפיות: מי לא רוצה לקבל מידע אישי ומותאם אליו ולהעדפות שלו, כשהוא הולך למרכז קניות? כמה נחמד לצפות בכל המקומות בהם בקרנו בשנים האחרונות, כולל התמונות מכל המקומות הללו - כשהם פרושים על מפת העולם? כמה זמן יחסך, אם בכל מקום שנגיע אליו כבר יהיו את הפרטים שלנו ולא נזדקק למילוי מיגע והסברים חוזרים ונשנים? אבל, כדי שכל זה יוכל לקרות אנחנו צריכים לוותר על פרטיות והרבה ממנה. אנחנו צריכים לאשר לכל מיני גורמים לעקוב אחרינו, לספר להם הכול עלינו, לתת להם גישה למידע אישי ופרטי וגם לקחת בחשבון, שאין לנו מושג באילו דרכים נעשה באמת שימוש במידע הזה. גם אם מבטיחים לנו כי המידע לא ימסר לגורמים נוספים - האם באמת ניתן לסמוך על כך? מה המחיר שאנחנו משלמים? האם רק

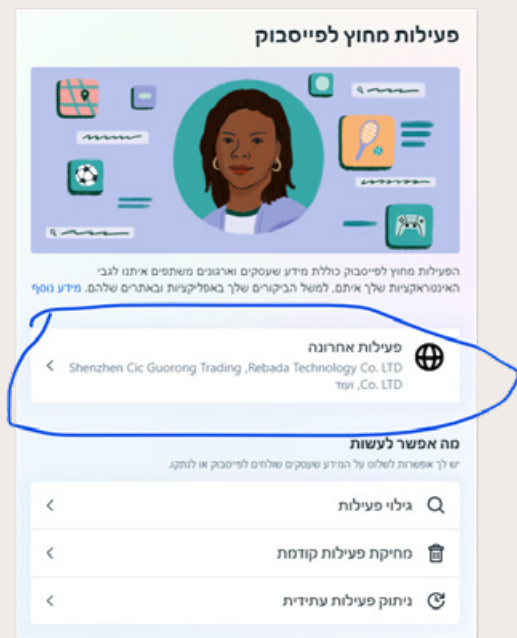
להסתיר מהמדינה? ספרו את זה לסוהרים שלכם³. "פעם הייתי מסכימה: לתנאי השימוש, למדיניות הפרטיות, למתן גישה לאנשי הקשר שלי, להפעלת המצלמה שלי. אנשים אמרו - הפרטיות מתה. חשבת לעצמי שאני ממילא לא סוחרת בווידי ולא עברתי הפלה בגיל 16, אז מה כבר יש לי להסתיר. ובכל זאת, כמו כולם, התחלתי להרגיש שאני מאבדת שליטה. כי אם יש למישהו מספיק דאטה על הגוף, על הגנטיקה, על אורח החיים ועל הפעילות המקוונת שלי, ומספיק כוח מיחשוב ואלגוריתמיקה חכמה, הוא יכול להבין אותי יותר טוב ממה שאני מבינה את עצמי."

ומחברת המאמר תוהה: האם העובדה שאנחנו מסגירים בקלות את הפרטים שלנו לכל אפליקציה כמו וויז ואחרות, פרושו של דבר שלא אמורה לנו כל בעיה להסכים לאיכוני שב"כ? אבל, ההבדל הקטן הוא, שוויז לא יכולה להכניס אתכם לבית הסוהר, בשעה שהמדינה

בערך מצוטט אדוארד סנודן: "הטענה כי לא אכפת לך מהזכות לפרטיות, כי אין לך מה להסתיר, איננה שונה מאשר לומר כי לא אכפת לך מחופש הביטוי כי אין לך מה להגיד...". במאמר בגלובס שכותרתו: דעה: לכולנו יש מה להסתיר. הפרטיות היא זכות אלמנטרית², ממרץ 20, מבקרת דר' תהילה שוורץ אלטשולר את המשפט הקלשאי, שצוטט במאמרו של עמרי זרחוביץ' בגלובס: "לאנשים שחושבים על הפרטיות שלהם, יש מה להסתיר, ופה השאלה היא מה הם רוצים להסתיר". לטענתה - להפך הוא הנכון: לכל אדם יש מה להסתיר ואין בכך כל בעיה. להפך, כשאנחנו טוענים שאין לנו מה להסתיר אנחנו טועים ומטעים.

הקורונה שמה את הפרטיות על סדר היום, כאשר כולנו תהינו: האם זה בסדר לעקוב אחרינו? ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר ממאמר ב-Timeout, 9 באוגוסט 2020: אין לכם מה

פעילות של אנשים שמגיעים מפייסבוק ויכולים לפרסם במיוחד לאותם אנשים, עליהם הם מקבלים מגוון גדול של פרטים. גם על כך יש מידע מפורט בהגדרות של פייסבוק. המסך הזה לדוגמה מופיע אצלי והאמת - אין לי מושג במה מדובר.

כך כותב אתר שמדריך בעלי אתרים איך לפרסם:

"הדבר הכי חם היום בשוק הפרסום בפייסבוק הוא הפיקסל. הפיקסל של פייסבוק הוא רכיב שאתם יכולים להתקין באתר בתהליך יחסית פשוט של כמה דקות. לאחר מכן, הוא מאפשר לכם להגדיר גולשי פייסבוק שביקרו באתר שלכם בתור קהל היעד לפרסומת שלכם בפייסבוק. תהליך זה נקרא "רימרקטינג" - שיווק מחדש בעברית.

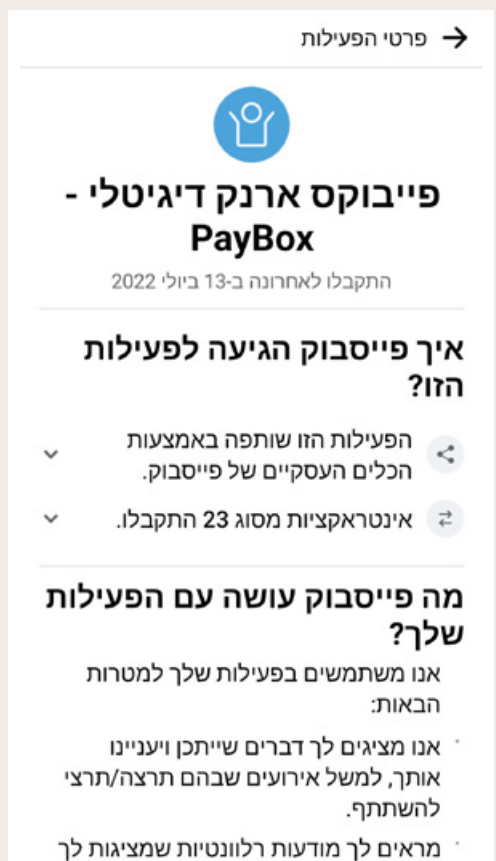
דוגמה: מכירים את זה שאתם מחפשים טיסה או מלון בחו"ל באתר של "אל על" או "איסתא"? תוך פחות או יותר 5 דקות מהרגע שחיפשתם את הטיסה העדיפה עליכם לפראג או אמסטרדם העדכוניים שלכם בפייסבוק יתמלאו בפרסומות של חברות הטיסה ובוקינג."

כותרת של כתבה ב-ICE

בתכנים "טבעיים" שעלולים לעוות את תפישת המציאות שלו. כאשר פעילות אנושית הופכת לכלי נשק המשמש נגד האנושות, יש כאן טעם לפגם. מכיוון שניתן ליצור "עולמות בועה" בהן שום דבר הוא לא מה שהוא נראה, וקשה להבחין בין מציאות לפייק ניוז - ההשפעה מחלחלת בצורה הרבה יותר משמעותית".

ועוד:
אם נדמה לכם שאצלכם זה לא קיים או שפסחו עליכם, טעיתם בגדול. כל פעולה שביצעתם בפייסבוק; כל הודעה בוואצאפ ובמסנג'ר; כל חיפוש שעשיתם בגוגל וכל פקודה קולית שנתתם למכשיר הנייד - כל אלו משמשים ליצירת הפרסונה הדיגיטלית שלכם... ובאותו ענין, די בטוח שאין לכם מושג מה הם הישומים שפייסבוק מקבלת מהם מידע. הנה דוגמה קטנה. במקרה הזה - paybox שווה לבדוק את כולם - אולי לא ידעתם, אבל המידע הזה קיים בהגדרות שלכם בפייסבוק.

ברגע שהגדרתם את הפייסבוק בטלפון שלכם - נתתם לאפליקציה הרבה מאד הרשאות.

פייסבוק עוקבת אחרינו, לא רק בפייסבוק

כמה פעמים ראיתם משהו מסקרן בפייסבוק ולחצת על קישור לאיזה אתר? ובכן, כדאי לדעת שאתרים רבים מטמיעים מה שנקרא "פיקסל של פייסבוק" ובעזרתו הם מנטרים

פרסומות מפתות יותר שיגרמו לנו להוציא יותר כסף, כי הם מצליחות לגעת לנו בנקודות רגישות? אולי בעזרת המידע שנצבר עלינו יוכלו אף לשנות את הדעות שלנו? חושבים שזה בלתי אפשרי? חשבו שוב..

...אז שיניתי את דעתי, מה הבעיה עם זה?

קיימברידג' אנליטיקה: רצון חופשי הוא רק אשליה, 25/08/2019 מאת עמית אדלר.
"קיימברידג' אנליטיקה הייתה חברת מחקר, שמטרתה המוצהרת היא לשנות התנהגות של אנשים למטרות פוליטיות ופרסומיות. זה אפילו כתוב בסלוגן שלה (Data Driven Behavior Change) המקרה שהתרחש לאחרונה בבחירות בארצות הברית אינו הראשון, אבל מאז החברה נסגרה בשל חשיפת הפרשה. יש להניח שחברות דומות קיימות או יקומו בעתיד הקרוב, והטכנולוגיה תבוא לידי שימוש מתישהו בעתיד."

רבים תהו: איך זה, שדונלד טראמפ הצליח לעלות על כס הנשיאות של ארה"ב? בפרשייה הזאת מסתתרת לפחות חלק מהתשובה. אתם בודאי סקרנים לדעת, איך ניתן להשפיע על מיליוני אנשים ולשנות את דעתם. הנה מה שכתוב בכתבה המוזכרת כאן:
"ענקיות טכנולוגיה כגון פייסבוק, גוגל, אמזון, אפל ומיקרוסופט צוברות אינספור נתונים אודות משתמשים - מנתונים דמוגרפיים פשוטים וכלה בנתונים פסיכוגרפיים-התנהגותיים מורכבים יותר... אלגוריתמים אוטומטיים רבי עוצמה אוספים את הנתונים, לומדים אותם לעומק ומייצרים תבניות אישיות התנהגותיות שנקראות בשפת השיווק "פרסונה".

ומה בדיוק קרה באותו מקרה, המתואר בכתבה? "האנשים מוינו לדעותיהם הפוליטיות, ואלו הוצמדו יחד לפרופיל האישיותי שלהם. בצורה כזו ניתן היה לדעת מי כנראה מקובע בדעותיו הפוליטיות, ומי ככל הנראה מתנדנד ואינו בטוח בצעדיו. קבוצת המתנדדים בעלי הפרופיל האישיותי ה"בעייתי", נחשפה מרגע זה והלאה להפצצה מסיבית של פרסומות ותכנים מסוג נייטיב (שנראים כמו תוכן אמיתי ולגיטימי, אך בעצם משרתים מטרות ואינטרסים)".
מה המיוחד בזה, הרי כל הזמן מוצגות לנו פרסומות? התשובה בכתבה:

"בעוד שהאדם הממוצע יכול להתנגד במידת מה לכמה פרסומות פוליטיות; פרסומות ללא יכולת טרגוט מתקדמות - יהיה לו קשה מאוד להתנגד ל"חבילת פרסום מותאמת אישית" בפייסבוק, שמיוצרת אוטומטית אך ורק עבורו, ומפציצה אותו לא רק בפרסומות אלא אף

אז אולי אפשר להתנתק מפייסבוק, ואז אין בעיה?

מסתבר, שבעזרת כפתור הלייק שנמצא באתרים רבים, פייסבוק מסוגלת לעקוב אחרי הגולשים באתרים הללו גם אם אינם משתמשי פייסבוק וגם אם בכלל לא הקליקו על הכפתורים.. במאמר בהארץ⁷ מאפריל 2019 נכתב: "בפוסט שפורסם בבלוג של פייסבוק, כתב מנהל המוצר הראשי, דיוויד בייסר, כי החברה עקבה אחרי משתמשי פייסבוק וגם כאלו שלא משתמשים בפייסבוק באמצעות אתרים ואפליקציות אחרים. לדברי בייסר, היו לכך שלוש סיבות: לספק שירותים באופן ישיר, לשמור על האתר של החברה, ולשפר את המוצר והשירותים של פייסבוק".

לא רק פייסבוק

אבל פייסבוק היא לא היחידה שחודרת לפרטיות שלנו. לכל אחת מהישומונים (אפליקציות) שמותקנות אצלכם בטלפון יש הגדרות. ובכל אחת מהם אתם מתירים - או לא - מגוון גדול של אפשרויות. מעקב אחרי המיקום, אחרי הפעילות שלכם, שיתוף מידע שלכם ועוד ועוד. שווה לבדוק, לפחות ביישומונים בהם אתם משתמשים רבות. עד כאן דברנו בעיקר על פייסבוק, ולא בכדי. פייסבוק, אינסטגרם (או אינטוש, שם החיבה שלה) וואטסאפ - כולם בבעלותה של אותה

חברה (כדאי לדעת: החברה, שנקראה פייסבוק, שינתה את שמה ל-מטא, החל מאוקטובר 2021. היישום שנקרא פייסבוק עדיין נקרא כך, אבל לא החברה), לכן כל מי שאינו מנותק לחלוטין ממדיה חברתית - מושפע על ידי חברת הענק הזו.

ועדיין - היא לא היחידה בשוק. קיימות עוד חברות ענק והעיקריות שבהן: גוגל, מיקרוסופט, אפל ואמזון (האחרונה פחות נפוצה בישראל)

הצהרת הפרטיות של מיקרוסופט⁸ כוללת בין השאר את המידע הבא:

"Microsoft אוספת נתונים ממך דרך האינטראקציות שלנו איתך ודרך המוצרים שלנו. אתה מספק חלק מנתונים אלה ישירות, ואנחנו מקבלים חלק מהם על-ידי איסוף נתונים על... השימוש והחוויות שלך עם המוצרים שלנו... אנחנו משיגים נתונים עליך גם מספקים חיצוניים.

כשנבקש ממך לספק נתונים אישיים, אתה רשאי לסרב. רבים מהמוצרים שלנו דורשים נתונים אישיים מסוימים כדי לספק לך שירות. אם תבחר שלא לספק את הנתונים הדרושים עבור אספקת מוצר או תכונה, לא תוכל להשתמש במוצר זה או בתכונה זו... כאשר אספקת הנתונים היא אופציונלית, ואם אתה בוחר שלא לשתף נתונים אישיים, תכונות כמו התאמה אישית המשתמשות בנתונים אלה לא יפעלו עבורך...."

קצת מטריד לא? לא נוכל להשתמש במוצר? והרי מדובר במערכת ההפעלה, בוורד, באקסל... לרוב אלו אזהרות ריקות. ובכל זאת הן משפיעות על ההחלטות שלנו.

חשוב לדעת, שגם במערכת ההפעלה שאתם משתמשים בה יום יום במחשב שלכם (לרוב מדובר בחלונות 10 של מיקרוסופט) קיימות הגדרות שחשוב לבחון ולהסיר אם מיותרות. איך מגיעים להגדרות הפרטיות במחשב? סמליל (איקון) התחל (בסרגל התחתון, צד ימין או שמאל בתלות בשפה של המחשב) -> הגדרות -> פרטיות, או אבטחה ופרטיות. מומלץ לעבור על ההגדרות ולהסיר לפחות מה שנראה לחלוטין מיותר. אפשר גם להתייעץ באיש מחשבים.

נראה שאתם מבינים, שהמאמר הזה לא יכול לכסות הכול. בכלל לא נגענו בגוגל והדפדפן הנפוץ שלה - כרום, בהגדרות של הטלפונים, בוואטסאפ והרבה מאד ישומונים פופולאריים אחרים.

אבל אתם כבר יודעים, שבכל תוכנה ויישומון יש הגדרות פרטיות ויש לבחון אותם ולהבין מה הן אומרות. למעשה, יש לכם "הסכם" עם כל תוכנה / יישומון בה אתם משתמשים ופרטי אותו "הסכם" מופיעים בהגדרות שלו. הבשורה הטובה היא, שניתן לשנות את ההגדרות, והבשורה הפחות טובה, היא שלרוב ההגדרות הראשוניות לא מאד מכבדים את הפרטיות שלנו.

מי מחליט?

לפעמים נדמה שיש כאן מין תחרות של "הורדת ידיים" בין החברות ששולטות על המדיה ונוטות לעשות מה שבא להן, מבלי לתת דין וחשבון. לא תמיד השיקולים חפים מכל פניה. ולפעמים, כאשר חברה מודיעה שהיא מעדכנת את התוכנות שלה לטובת המשתמשים - סביר להניח שהיא נדרשת לכך על ידי גורמי רגולציה של הממשל - או נכנעת לדעת הקהל.

לדעת הקהל יש חשיבות והיא יכולה לשנות דברים. אולי אתם זוכרים את המקרה של וואטסאפ: בתחילת שנת 2021 וואטסאפ הודיעה על שינוי במדיניות הפרטיות, ושיתוף מידע מהוואטסאפ עם פייסבוק. המשתמשים היו אמורים לאשר את המדיניות, אחרת יוטלו הגבלות על השימוש שלהם בוואטסאפ. בסופו של דבר, הרבה בשל דעת קהל וביקורת חריפה מצד המשתמשים - נדחו - ולבסוף בוטלו לחלוטין ההגבלות המתוכננות, גם על מי שלא היה מוכן לאשר את התקנות הפוגעניות.

סיכום ומספר עצות חשובות

ובכן, הבנו כבר שאבדן הפרטיות אינו טמון רק במידע הגלוי לעין, אלא פעמים רבות גם במה שנסתר ולא תמיד קל להבחין ביניהם... ואולי הבנו גם שאובדן הפרטיות משפיע עלינו בדרכים שלא תמיד נהירות לנו ולכן אולי עדיף להסתיר מה שלא חייבים לגלות - ולמי שלא חייבים.

מאמר של אנשים ומחשבים מינואר 2021⁹
נותן כמה עצות, בעזרתן גם חסרי ידע טכנולוגי יוכלו לפלס להם דרך בעולם הדיגיטלי המקיף אותנו מכל עבר:

מודעות למי ומדוע אנחנו מעניקים גישה למידע האישי שלנו ולאיזה צורך? ככלל,

כאשר אתר או מועדון צרכנות מסוים מבקש מאיתנו למסור לו פרטים אישיים רבים, מומלץ לשאול את עצמנו לאיזה צורך. רצוי לעיין במדיניות הגנת הפרטיות של האתר. אם אין מדיניות כזאת, אזי שאין לנו באמת מושג היכן המידע האישי שלנו יאוחסן, למי יועבר ואיזה שימוש ייעשה בו. בנוסף, מומלץ להמעיט עד כמה שאפשר בחשיפת מידע אישי ברשתות החברתיות.

טיוב הגדרות הגנת הפרטיות כמעט כל היישומים והמערכות שאנו משתמשים בהם מאפשרים לנו לשלוט בהגדרות הפרטיות וברמת החשיפה שלנו ברשת. רצוי לבדוק את ההגדרות. (על כך הורחב בכתבה). כמו כן, מומלץ למחוק מעת לעת את היסטוריית הגלישה שלנו בדפדפן. **שימוש באמצעי ייעודי (אנטי וירוס) לגילוי נזקות** מסייע הן לצמצום האפשרות לפגיעת וירוס והן להקטנת הסיכוי ל"הדבקה" בתוכנה שתרגל אחרינו. עלינו לדאוג לכך שיהיה פעיל ועדכני. במידת הצורך, שקלו לשלם על תוכנה טובה במקום להשתמש בתוכנה חנימית **עדכניות מערכות הפעלה (לרוב חלונות) והתוכנות** חשוב להקפיד על עדכוני תוכנה במערכות הפעלה ובתוכנות שאנו משתמשים בהן. לרוב מדובר בעדכוני אבטחה חשובים. ההמלצה קריטית עבור מערכות הפעלה ודפדפנים.

אבטחת מידע בסיסמאות והזדהות מאובטחת מומלץ להשתמש בסיסמאות ייחודיות ומורכבות, שיכילו צירוף מקרי של לפחות 12 תווים (אותיות לועזיות גדולות וקטנות, מספרים, סימנים מיוחדים). בנוסף, מומלץ להגדיר שלב הזדהות נוסף, כך שלאחר הקשת הסיסמה נקבל, לרוב, קוד טלפון הנייד, שאותו נצטרך להזין. (אבטחה בשני שלבים) הדבר קריטי במיוחד כשמדובר באתרים שדורשים תשלום.

ניהול הרשאות והתקנת יישומים בסמרטפון בהתקנת יישום חדש, מומלץ לספק לו את ההרשאות המינימליות שהוא זקוק להן. בדקו את ההרשאות ובטלו מה שלא נדרש לצורך תפקוד האפליקציה. מומלץ להתקין יישומים מקוריים, שהורדו מחנויות אפליקציות רשמיות בלבד.

חיבור לאינטרנט מומלץ להימנע ככל האפשר מחיבור לרשתות Fi-Wi לא מאובטחות (למשל, בבתי קפה). חיבור זה עלול לאפשר לגורם זדוני "ליירט" ולפענח את תעבורת הרשת שלנו. בגלישה באתרים, מומלץ לא למסור שום מידע אישי אם אנחנו לא רואים שהחיבור מאובטח. (מופיע מנעול סגור ליד הכתובת) במידת הצורך, השתמשו בסיסמה חזקה גם ברשת הפרטית שלכם בבית, כדי שתישאר פרטית.

בקצרה

- להפעיל שיקול דעת בהעברת מידע אישי.
- לבדוק את הגדרות הפרטיות בתוכנות ומערכות - בעיקר באלו שאנחנו משתמשים בהם רבות.
- זכרו: פרטיות קשורה ישירות לאבטחה - ללא אבטחה - הפרטיות בסכנה. לא להתעצל לאבטח חיבורים חשובים.
- הפרטיות שלכם חשובה. שימרו עליה. פגיעה בפרטיות אינה כורח המציאות ולא חייבים להסכים לה.
- חצי הכוס המלאה: נדמה לי שאנחנו הולכים לכיוון הנכון. גם אם אמצעי המעקב הטכנולוגים משתכללים ועדיין יש בציבור הרבה מאד בורות - בכל זאת מתפתחת מודעות ואני מקווה שהמאמר הנוכחי גם הוא צעד קטן בכיוון הזה...

לשאלות, הרחבה והבהרות

gilat@arava.co.il

בכתבה זו נעשה שימוש במקורות הבאים

1 ויקיפדיה: אין לי מה להסתיר

https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%90%D7%99%D7%9F_%D7%9C%D7%99_%D7%9E%D7%94_%D7%9C%D7%94%D7%A1%D7%AA%D7%99%D7%A8

2 דעה: לכולנו יש מה להסתיר. הפרטיות היא זכות אלמנטרית

www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001323772

3 אין לכם מה להסתיר מהמדינה? ספרו את זה לסוהרים שלכם

<https://timeout.co.il/%D7%A4%D7%A8%D7%98%D7%99%D7%95%D7%AA-%D7%99%D7%A9%D7%A8%D7%90%D7%9C-%D7%A7%D7%95%D7%A8%D7%95%D7%A0%D7%94>

4 קיימברידג' אנליטיקה: רצון חופשי הוא רק אשליה

<https://www.amitadler.co.il/cambridge-analytica>

5 מה זה פיקסל של פייסבוק ואיך הוא מביא לקוחות?

guyarditi.co.il/blog/facebook/%D7%9E%D7%94%D7%95-%D7%A4%D7%99%D7%A7%D7%A1%D7%9C-%D7%A4%D7%99%D7%99%D7%A1%D7%91%D7%95%D7%A7

6 אז בשורה התחתונה - מה פייסבוק עושה עם המידע שלנו ואיך?

www.ice.co.il/advertising-marketing/news/article/740417

7 פייסבוק מודה: אנחנו עוקבים אחרי גולשים גם אם אין להם חשבון אצלנו

www.haaretz.co.il/captain/net/2018-04-18/ty-article/.premium/0000017f-e97d-da9b-a1ff-ed7f4cb10000

8 הצהרת פרטיות של Microsoft

<https://privacy.microsoft.com/he-il/privacystatement>

9 קנאים לפרטיות? כך תגנו על עצמכם ברשת

www.pc.co.il/featured/331091

קול קורא

לאוהבי המדבר

להגשת מועמדות
לנבחרת "מגיני המדבר"
תכנית להכשרת פעילים סביבתיים
בחבל המדברי של ארץ ישראל
לתלמידי שכבה ט'-י'

תכנית ייחודית ללימודי מדבר

- היכרות עם חבלי הארץ המדבריים
- סדנאות ומפגשים עם טובי החוקרים בתחום.
- השתתפות בחמישה קמפוסים במהלך השנה בכל רחבי הנגב וים המלח.
- כולל לינה וכלכלה מלאים.
- מפגשים חברתיים עם תלמידים נוספים מרחבי הנגב.
- חשיפה לנושאים רלוונטיים לעבודות גמר בהנחיית חוקרי מו"פ מדבר וים המלח.

חשוב לדעת

- **השתתפות ללא עלות** אך דורשת מחוייבות לכל התהליך.
- הרשמה עד 23/10/22 בטופס הרשמה - מספר המקומות מוגבל
- ראיונות קבלה יערכו במהלך נובמבר 2022
- משך התכנית: נובמבר 2022 - יולי 2023

מו"פ מדבר וים המלח
Dead Sea & Arava
Science Center

בחסות אוניברסיטת בן גוריון בנגב
Under the auspices of Ben-Gurion University of the Negev

לפרטים נוספים: edu@adssc.org

